

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 12 ฉบับที่ 22 มกราคม-มิถุนายน 2560 ISSN: 1513-4563

ที่ปรึกษาภาคตีพิมพ์

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศ. จ้านงค์ ทองประเสริฐ

ศ. ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

รศ. ดร. สมพร พุทธาพิทักษ์ผล

รศ. ดร. วิไลศักดิ์ กิ่งคำ

รศ. ดร. กรกช อัดตะวิริยะนภาพ

รศ. ดร. พชณี ตั้งยีนง

รศ. ดร. เมฆม สอดส่องภุช

รศ. มัลลิกา มัสอูดี

ผศ. ดร. วรพร ภู่งศ์พันธ์ุ

ผศ. ดร. ศิริพร ดาบเพชร

ผศ. ดร. ปิยสุตา ม้าไ

ผศ. ดร. วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ

ผศ. ดร. อัญชลี โตพึ่งพงศ์

ผศ. ดร. พรพิมล ชูติศิลป์

ผศ. ดร. การุณนันทน์ รัตนแสนวงษ์

ผศ. ดร. บุญยเสนอ ตริวิเศษ

ดร. เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์

ดร. นรินทร สมบัตินันท์ แบร์

ดร. สุมาลี เชื้อไชย

ดร. นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์

Dr. Rebecca Kae Webb

Dr. Yao Yueyan

Dr. Tang Shiyao

Aj. Mitsuo Nakayama

บรรณาธิการ: ผศ. ดร. กัญญา ศรีอุดม ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณาธิการบริหาร: ดร. รัชดา ลามใหญ่ ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: อ. ฐนวิวัฒน์ ไกรเพิ่ม ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อ. สุภาพิศ โชติธรรมวัฒนา ภาควิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อ. จุมพล ถาวรชอบ ภาควิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อ. วรเทพ ว่องสรรพการ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

ศ. จรัญ มะลูลีม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รศ. ดร. พรพรรณ จันทโรนานนท์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

รศ. ดร. สุพงศ์ ตั้งเคียงศิริสิน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รศ. ดร. สุนีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ. ดร. ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ. ดร. วิศรุต เลาะวิถึ มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร. สิริวรรณ จุฬารณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดร. รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไซยศรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร. อดุลย์ คนแรง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. นครเทพ ทิพย์สุภราชภู่ มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร. สุชีพ วรรณสุด มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร. รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล มหาวิทยาลัยรังสิต

เจ้าของ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 หมู่ที่ 7 ถนนพหลโยธิน 87 ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

โทรศัพท์ 0 2997 2200-30 ต่อ 1221-3 โทรสาร 0 2997 2200-30 ต่อ 1222

Website <http://www.rsu.ac.th/jla/>

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

เพื่อเผยแผ่ความรู้ ความคิด ผลงานวิจัย และผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อันเป็นการศึกษาด้านภาษา วัฒนธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

บทความหรือข้อเขียนในวารสารฉบับนี้ ลิขสิทธิ์เป็นของผู้เขียน

ความคิดเห็นใดๆ ที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัวและอยู่ในความรับผิดชอบของผู้เขียน

กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้อง หรือรับผิดชอบต่อความคิดเห็นดังกล่าว

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต โทรศัพท์ 0 2997 2200 ต่อ 5234

บรรณาธิการแถลง

บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ฉบับนี้มีความหลากหลาย ทั้งบทความทั่วไปและบทความวิจัย หากพิจารณาจากเนื้อหา อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ สถานการณ์ปัจจุบันของไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับภาษาและวรรณกรรม นอกจากนี้ ยังมีบทความวิจัยเพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยรังสิตอีกบทความหนึ่งด้วย กล่าวโดยสรุปถึงบทความต่างๆ ได้ดังนี้

กำพล ปิยะศิริกุล อาจารย์ประจำโครงการจีนศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เขียนบทความภาษาจีนเรื่อง “中泰铁路的一波三折：来自泰国的声音” และสรุปความเป็นภาษาไทยเรื่อง “รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนบนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ: เสี่ยงสะท้อนจากประเทศไทย” เพื่อนำเสนอความเป็นมาของโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน วิเคราะห์เหตุผลที่ทำให้โครงการนี้มีอุปสรรค พร้อมกับสะท้อนเสียงวิจารณ์ในไทย ที่ปรากฏในเอกสารราชการ บทความ และข่าวในหนังสือพิมพ์และอินเทอร์เน็ต อันเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนไทย เนื่องจากทั้งจีนและไทยต่างเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง Greater Mekong Sub-region ที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันในภูมิภาค แม้ว่าไทยน่าจะมีบทบาทเด่นในการเชื่อมโยงนี้ แต่กลับมีอุปสรรคมากมาย

ประชากรส่วนใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นชาวมุสลิมและเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้สามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้อย่างสงบสันติ *ศาสตราจารย์จรัญ มะลูลีม* แห่งคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ *มุฮัมมัด ฟาฮีม* นักวิชาการประจำศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำเสนอ “ภูมิทัศน์ของอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ที่ปรับปรุงจากบทความชื่อเดียวกันในคอลัมน์ “มุขมุสลิม” ของ *จรัญ มะลูลีม* ใน **มติชนสุดสัปดาห์** ช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายน 2559 เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของชุมชนมุสลิมในภูมิภาคนี้ อันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา “อัตลักษณ์อาเซียน” ในวันข้างหน้า

อาเซียน (ASEAN) ก่อตั้งขึ้นมา 50 ปี ในปีนี้ จึงเป็นวาระสำคัญของประกาศ “ปีท่องเที่ยวอาเซียน” เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการกระจายรายได้และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในภูมิภาคนี้ ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของดินแดนต่างๆ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ร่วมสร้าง “อัตลักษณ์เดียว” ของอาเซียน

การท่องเที่ยวทำให้เกิดการค้นคว้าเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น ดังที่ *การุณนันทน์ รัตน์แสนวงษ์, สหัชชัย มหาวิระ, เทียนชัย ศศิศาสตร์* แห่งสำนักวิจัยและพัฒนาการทางทหาร กองทัพบก ได้นำเสนอในบทความเรื่อง “การจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสิงห์บุรี” โดยศึกษาเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในเขตจังหวัดเหล่านี้ เพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวในอดีตให้มีความหมายมากขึ้นสำหรับชุมชนในปัจจุบัน อันจะทำให้เกิดการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เมื่อได้ตรวจสอบและใช้หลักฐานด้านประวัติศาสตร์ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนในปัจจุบัน

สารคดีท่องเที่ยวเป็นสื่อสำคัญในการชักจูงให้ผู้อ่านได้ทำความรู้จักแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของผู้คนในสถานที่นั้นๆ *ธีรภาพ โลหิตกุล* เป็นนักเขียนสารคดีที่ใช้กลวิธีในการเขียนแบบต่างๆ เพื่อนำเสนอโลกทัศน์ในหลายด้าน *มธุรส ทิพรส* และ *ดร.รัชดา ลาภใหญ่* บัณฑิตและอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จึงเสนอ “กลวิธีการนำเสนอสารและโลกทัศน์ในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล” โดยการศึกษาวิเคราะห์จากสารคดี จำนวน 14 เรื่อง

ฤทัยชนก ถาวรวงษ์ บัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ศึกษา “การปรับบทแปลและกลวิธีการแปลจากวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง *บ้านเล็กในป่าใหญ่*” โดยมี *ดร. นครเทพ ทิพย์คุณราษฎร์* และ *รศ. ดร. กรรณิการ์ ช่อไม้ทอง* เป็นที่ปรึกษา เป็นเรื่องการถ่ายทอดความหมายของคำภาษาอังกฤษในสังคมอเมริกันให้เหมาะสมแก่ความเข้าใจของเยาวชนไทย

“สาร” ที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่อง เป็นภาพสะท้อนความคิดและบริบททางประวัติศาสตร์ของนักเขียนด้วย ดังที่ *ผศ. ดร.ศิริพร ศรีวรรกานต์* แห่งสาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอเรื่อง “การเติบโตและการเรียนรู้: การศึกษาเรื่อง *เคมัลกับแกะของเขา* ของยี่คเซล พาชาร์คยาและ *ชิริน* ของนาสรีน ซีเกอ” ที่เกี่ยวเนื่องกับนักเขียนต่างชาติในสังคมเยอรมัน และสะท้อนให้เห็นนโยบายของรัฐบาลเยอรมันที่มีต่อนักเขียนพลัดถิ่นในเยอรมนี

สำหรับบทความแนะนำหนังสือในเล่มนี้ *จอมแก้ว วิเศษชลหาร* ได้เลือก “แนะนำหนังสือ *โอบะปะซัง (Obasan)*” นวนิยายของจอย โคะงะวะะ ที่บอกเล่าความรู้สึกแปลกแยกของคนชายขอบวัฒนธรรม ที่สอดแทรกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์จากมุมมองของประชาชนชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นคนหนึ่ง โดยใช้ภาษาที่งดงามชวนให้ติดตาม

ส่วนบทความวิจัยที่มีลักษณะต่างจากบทความอื่นๆ ในวารสารฉบับนี้ และขอกล่าวถึงในท้ายที่สุด คือ รายงานผลการวิจัยของ *อาจารย์พัชญา ศุขศิริพงศ์* และ *อาจารย์ ดร.ดวงใจ ดวงฤทธิ์* เรื่อง “ทัศนคติต่อบทบาทของวิชาชีพและการเลือกสาขาของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559” อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

กัญฐิกา ศรีอุดม

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
中泰铁路的一波三折：来自泰国的声音	7
รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนบนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ: เสียงสะท้อนจากประเทศไทย กำพล ปิยะศิริกุล (เขียนและสรุปความภาษาไทย)	
ทัศนคติต่อบทบาทของวิชาชีพและการเลือกสาขาของนักศึกษา เภสัชศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 พัชญา คชศิริพงศ์, ดวงใจ ดวงฤทธิ์	29
ภูมิทัศน์ของอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จรัญ มะลูลีม, มุฮัมมัด ฟาฮีม	45
การจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยาและสิงห์บุรี การุณันท์ รัตนแสนวงษ์, สหัชชัย มหาวีระ, เทียนชัย ศศิศาสตร์	67
กลวิธีการนำเสนอสารและโลกทัศน์ในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยว ของ อีรภาพ โลहितกุล มธุรส ทิพรส, รัชดา ลาภใหญ่	87
การเติบโตและการเรียนรู้: การศึกษาเรื่องเคมีกับแกะของเขา ของ ยี่เชล พาชาร์คายา และ ชิริน ของนาสริน ซีเกอ ศิริพร ศรีวรกานต์	107
การปรับบทแปลและกลวิธีการแปลจากวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง บ้านเล็กในป่าใหญ่ อุทัยชนก ถาวรวงษ์, นครเทพ ทิพย์ศุภราชภูทร์, กรรณิการ์ ช่อไม้ทอง	123
แนะนำหนังสือ โอบะบะซัง (Obasan) จอมแก้ว วิเศษชลหาร	139

中泰铁路的一波三折：来自泰国的声音

Kampol Piyasirikul¹

摘要

本文旨在对中泰铁路项目的前后经过进行梳理，并对该项目频遭不顺的原因进行探讨分析，说出来自泰国的声音。在已有研究成果的基础上，作者主要采用了泰国官方公布的文件与泰国主流媒体的文章和新闻报道。本文框架分为七部分：一、选题缘起与研究意义；二、为什么泰国要修建高铁？；三、为什么泰国要同中国合作修建高铁？；四、中泰铁路是什么概念？；五、为什么中泰铁路总是一波三折？；六、泰国社会舆论有哪些？；七、思考与展望。作者发现中泰铁路一波三折的主要原因是中泰两国内政的问题，以及双方在铁路造价、投资比例、贷款利率等利益问题上未能达成一致，争执不休。

关键词：中泰铁路、障碍、中泰关系

¹ 蔡炎通，泰国法政大学比里·帕依荣国际学院（Pridi Banomyong International College, Thammasat University）中国研究专业教师、中国北京大学国际关系学院在读博士生。

The China-Thailand Railway's Twists and Turns: The Voice from Thailand

Kampol Piyasirikul

Abstract

This article discusses about the complete story of China-Thailand Railway Project, analyzing the reasons why this project frequently encountered obstacles, and sharing the perceptions of Thailand toward the project. Based on the current studies, the author mainly gathered information from Thai government's official documents, Thai mainstream medias' articles and news reports. The framework of this article contains seven parts: 1. The reason why the author selected this topic and the significance of this research. 2. Why Thailand needs High-speed Train? 3. Why Thailand wants to cooperate with China to build the High-speed Railway? 4. The concept of China-Thailand Railway. 5. Why China-Thailand Railway project has always encountered so many obstacles? 6. What are the public opinions in Thailand about China-Thailand Railway? 7. Thoughts and Outlooks. The author has found that the major obstacles in China-Thailand Railway are related to the internal affairs of the two countries; also, the two parties could not reach an agreement in terms of the cost of railway construction, the investment proportion, the loan rate and other conflicts of interests. The argument of the above issues seems endless.

Keywords: *China-Thailand Railway, Obstacles, China-Thailand relations*

รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนบนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ: เสียงสะท้อนจากประเทศไทย

กำพล ปิยะศิริกุล

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน และวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้โครงการนี้ประสบอุปสรรคมากมาย อีกทั้งสะท้อนเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประเทศไทย ผู้เขียนรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่ทางการไทยเผยแพร่ รวมถึงบทความจากสื่อหลักและข่าวของประเทศไทย โดยใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการเป็นข้อมูลพื้นฐาน เนื้อหาในบทความชิ้นนี้แบ่งออกเป็นเจ็ดส่วน ได้แก่ หนึ่ง ที่มาและคุณค่าของการศึกษา สอง สาเหตุที่ประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างรถไฟความเร็วสูง สาม สาเหตุที่ประเทศไทยร่วมมือกับประเทศจีนสร้างรถไฟความเร็วสูง สี่ คำจำกัดความของรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน ห้า สาเหตุของอุปสรรคในการดำเนินโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน หก เสียงวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมไทย เจ็ด บทสรุป ผู้เขียนพบว่าสาเหตุของอุปสรรคในการดำเนินโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีนมาจากปัญหาการเมืองภายในทั้งของประเทศไทยและประเทศจีน รวมถึงปัญหาด้านผลประโยชน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าก่อสร้าง สัดส่วนการลงทุน และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นต้น ซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถบรรลุข้อตกลงกันได้

คำสำคัญ: *รถไฟความเร็วสูงไทย-จีน, อุปสรรค, ความสัมพันธ์ไทย-จีน*

一、选题缘起与研究意义

“中泰铁路经过哪几个府？时速多少？谁出钱修建？双方签 MOU 了吗？为什么到现在还没开工？”这些问题不仅是作者常听到别人问的，也是本人一直困惑并想给自己找出答案的问题。从事中泰关系研究的许多学者都说中泰关系源远流长，两国友谊深刻，情同手足，并经常提到“中泰一家亲”这种普遍被两国人民接受的概念。尤其是自从 1975 年 7 月 1 日泰国同中华人民共和国建立外交关系以来，两国在政治、经济、贸易、文化、教育以及科技等领域的合作取得了很大的成绩。

但近几年来，中泰铁路这个巨大的合作项目引起了中泰社会各阶层人士的注意。该项目的启动进展前前后后更为两国人民所关注。特别是到目前为止为何未能开工恰是大家十分关心的问题。因此，作者认为中泰铁路一波三折的来龙去脉这一问题很有研究的现实价值。作者相信这个研究在一定的程度上能为正在关心中泰铁路的人士提供一些有用的信息，甚至可以解答他们的部分疑问。

二、为什么泰国要修建高铁？

关于“为什么泰国要修建高铁？”这个问题，作者认为首先需要了解一下泰国铁路的历史和现状，以及泰国当下在国际社会中（尤其是东南亚）的处境和位置，才能做出一个较为合理的答复。据泰国铁路局官方网介绍，在 1896 年泰国第一条铁路问世之前，1855 年英国政府曾经派当时担任香港总督的约翰·鲍林（Sir John Bowring）作为全权大使和当时担任英国驻厦门的总领事哈里·斯密·巴夏礼（Sir Harry Smith Parkes）作为副大使前往泰国。他们的任务是同泰国拉玛四世王（King Mongkut）（在位时间 1851-1868 年）交换之前已修改过的条约。同时他们也顺便把英国维多利亚女王（Queen Victoria）的礼物赠送给泰王。这份礼物是英国火车的模型。英女王的用意是希望这份礼物能激发泰王对在泰国修建铁路的兴趣和灵感。但她的意图未能成功，因为当时泰国的经济情况不稳定以及人口稀少，所以修建铁路这一计划最后不得不搁置一边。

到泰国拉玛五世王（King Chulalongkorn）在位时期（1868-1910 年），西方列强帝国主义在印度支那不断扩张势力。到十九世纪末，除泰国外，东南亚地区的其他所有国家都先后沦为其殖民地。面对帝国主义的威胁，为了加强统治和防御列强的侵略，拉玛五世王决定要在泰国修建铁路。1891 年 3 月 9 日，拉玛五世王出席泰国第一条铁

路首都曼谷 (Bangkok) - 呵叻府 (Nakhon Ratchasima) 线的奠基仪式。1896 年 3 月 26 日, 此条铁路的第一段竣工 (曼谷-大城府 (Phra Nakhon Si Ayutthaya), 里程 71 公里), 并举行开通运营仪式。28 日列车正式开行。四年后, 即 1900 年 12 月 21 日, 曼谷-呵叻铁路全线开通运营, 全长 265 公里。从此, 泰国的铁路逐渐地发展起来。直到拉玛五世王去世的时候, 泰国已竣工的铁路总里程达到 932 公里, 在施工的有 690 公里。

拉玛六世王 (King Vajiravudh) (在位时间 1910-1925 年) 继承王位后, 他继续推动泰国铁路的发展。这时泰国铁路已完工的有 2,581 公里, 在施工的有 497 公里。在短短的十五年里, 铁路的总里程翻了一番多。到拉玛七世王 (King Prajadhipok) 在位时期 (1925-1935 年), 由于国内的经济问题, 因此铁路修建工程不太景气, 十年间只在原有的基础上扩建了 418 公里。拉玛八世王 (King Ananda Mahidol) 登基后 (在位时间 1935-1946 年), 泰国发生金融危机, 不久又迎来第一次世界大战, 国内外局势不妙。这些因素综合影响了铁路的前进发展。到拉玛八世王逝世时, 铁路总里程仅增加 259 公里。拉玛九世王 (King Bhumibol Adulyadej) 继位后 (在位时间 1946-2016 年), 泰国政府立即对二战期间被严重毁坏的大部分铁路进行改造。至今, 根据官方统计的最新数据, 截止 2016 年 9 月 14 日泰国铁路总里程为 4,507.884 公里。(泰国铁路局网站, 2016: <http://www.railway.co.th/home/viewcontent.aspx?id=railway-history&lang=TH>)

上面是对泰国铁路一百二十年来的发展概况的介绍。尽管说泰国的铁路和火车已有百年的历史, 但是这三十多年来一直没有改造过的火车竟然占 60%, 平均时速 60 公里/小时, 导致泰国火车以破烂和缓慢而“闻名于世”。泰国有 77 个府。其中, 有铁路的仅有 47 个府, 涵盖率为 61.04%。而更要紧的是在现有的 4,500 多公里长的铁路当中, 91% 是单线, 双线仅占 9%。(Aksornsri Phanishsarn, 2016: <http://www.vijaichina.com/articles/489>) 泰国铁路绝大多数是单线铁道。所谓的单线就是使用的轨道只有一条, 因此列车只能单行, 两组列车不能同时往不同的方向行驶, 需要在交叉处暂停, 等一个先过去, 另一个才能过来。这就造成了泰国火车常常不能保证乘客准点抵达目的地的大问题。除此之外, 因为长期没改造, 铁路的信号系统、技术、车厢设备等都落后不堪, 难以吸引更多的民众前来使用。

最近，有一位网民在脸书上发了一组泰国和马来西亚火车的照片。照片是在泰马边界巴东勿刹（Padang Besar）火车站拍的。照片里的泰国列车显然破旧过时，像古董似的。而旁边的马来西亚列车竟然先进时尚，颇有前卫感。据媒体报道，照片一传开，就引起了众多泰国网民议论纷纷，并疯狂转发照片。（Posttoday, 2016: <http://www.posttoday.com/social/hot/448551>）

图一：泰国与马来西亚列车的比较（左边为泰国列车，右边为马来西亚列车）

（图片来源：Post Today 新闻 <http://www.posttoday.com/social/hot/448551>，2016 年 11 月 29 日登录）

因此，对铁路的整体系统进行改造便成为泰国政府迫于眉睫的任务。同时，为了顺应中国政府前几年提倡的“一带一路”区域合作战略，泰国也希望通过这次铁路改造能够带动泰国经济贸易的发展，在东南亚地区互联互通上扮演更重要的角色，最终实现泰国成为东盟枢纽的愿望。其实，很早以前泰国政府就有修建高铁的计划。根据作者所查到的资料，起码最早提出该计划的时间是二十年前，即1996年4月。²可是由于泰国政权频繁更迭，许多政策在新政府执政后却没有被继续实行，最后不了了之。高铁计划也不例外。

三、为什么泰国要同中国合作修建高铁？

作者认为，泰国同中国合作修建高铁主要出于两种考虑。第一是地缘政治因素。中国是泰国的友好近邻。中泰友谊源远流长，两国人民之间有着上千年的交往历史。自从1975年7月1日中泰建交以来，两国在政治、经济、贸易、文化、教育以及科技等领域的合作取得了很大的成绩。“中泰一家亲”成为两国人民的广泛共识。尤其是近几年来，中国一直是泰国的最大贸易伙伴。就拿今年前三季的统计来说，泰国与中国双边货物进出口额为479.1亿美元。其中，泰国对中国出口165.7亿美元；自中国进口313.4亿美元。³这能说明在贸易上泰国当下对中国的依赖性比较强。因此，泰国选择与中国合作修建高铁，也不出乎许多泰国人的意料。

² 当时的总理是 Banharn Silpa-archa，泰国第二十位总理，执政时间1995年7月13日-1996年11月25日。根据当时的新闻报道，总理下令交通部在六十天内要完成对全国修建高铁进行可行性的调查研究，并在每三个月向他汇报进展。该调查研究除了指全国修建高铁的可行性外，还包括与邻国甚至跨洲的连接的可能性。泰国铁路局局长表示，该计划将开放给使用日本、法国以及德国等三国系统的高铁企业参加拍卖。选择的标准是技术的传授，以便让泰国将来能在亚洲的铁路事业上占有领先地位。铁路局局长还指出，他坚信高铁工程的三个阶段将先后于2000-2002期间竣工并开始运行。详情请参阅“ร.พ.ท.เดินหน้าไฮสปีดเทรน ดันรัฐเอกชนร่วมดำเนินการ”. *วัฏจักร*. (1 เมษายน 2539: 5.) (《铁路局推动高铁计划，支持政府与民企合作》. *Vattajak* 报纸. 1996年4月1日，第5页.)， “ไฮสปีดเทรน” ได้ข้อสรุปปลงตัว “TOR” เปิดทางต่างชาติร่วมวง. *วัฏจักร*. (12 เมษายน 2539: 5.) (《“高铁”达成共鸣，外企可参与“参考条款”》. *Vattajak* 报纸. 1996年4月12日，第5页.)， “เสมอมั่นใจ “ไฮสปีดเทรน” เสร็จทันปี’43 รองรับสนามบินหนองงูเห่าเปิดบริการ”. *สื่อธุรกิจ*. (12 เมษายน 2539: 4.) (《铁路局长坚信“高铁”2000年竣工，为新机场开放服务》. *Suethurakit* 报纸. 1996年4月12日，第4页.)。

³ 2014年泰国与中国双边货物进出口额为633.6亿美元。其中，泰国对中国出口248.3亿美元，占泰国出口总额的11%；自中国进口385.4亿美元，占泰国进口总额的16.9%。2015年泰国与中国双边货物进出口额为642.2亿美元。其中，泰国对中国出口233.1亿美元，占泰国出口总额的11.1%；泰国自中国进口409.1亿美元，占泰国进口总额的20.3%。详情请参阅《2014年泰国货物贸易及中泰双边贸易概况》、《2015年泰国货物贸易及中泰

第二是中国建设高铁的经验丰富、技术高明、造价较低。据中国国家铁路局发布的《2015 年铁道统计公报》，截至 2015 年中国全国铁路营业里程已达到 12.1 万公里，包括双线 6.4 万公里（52.9%）和单线 5.7 万公里（47.1%）。其中，高铁营业里程超过 1.9 万公里（15.7%）。在旅客运输方面，全国铁路旅客发送量完成 25.35 亿人，而全国铁路旅客周转量完成 11,960.6 亿人。在货运运输方面，全国铁路货运总发送量完成 33.58 亿吨，全国铁路货运总周转量完成 23,754.31 亿吨。（中国国家铁路局网站，2015: http://www.nra.gov.cn/xwzx/zlzx/hytj/201603/t20160303_21466.shtml）

除此之外，中国还向国外输出其高铁技术。如土耳其（安卡拉（Ankara）-伊斯坦布尔（Istanbul）线的第二段，2014 年 7 月开通运营）、安哥拉（本格拉（Benguela）线，2014 年 8 月开通运营，1,344 公里，是中国在境外修建的里程最长的一条高铁）、肯尼亚（内罗毕（Nairobi）-蒙巴萨（Mombasa）线，485 公里）等。（Aksornsri Phanisharn, 2015: <http://www.vijaichina.com/author/8?page=3>）

之所以中国高铁这么受到国际的欢迎，作者认为主要是因为“物美价廉”。中国修建高铁的丰富经验和高明技术，加上其合理、较低的造价，使得“中国制造”的高铁能够充满自信地“走出去”。据世界银行发表的一篇文章，中国高铁的造价大约是 1,700-2,100 万美元/公里，比欧美同等规格高铁造价便宜三分之一（欧洲高铁造价在 2,500-3,900 万美元/公里之间，美国高铁造价可达到 5,600 万美元/公里）。（World Bank, 2014: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/07/10/cost-of-high-speed-rail-in-china-one-third-lower-than-in-other-countries>）更重要的是，据世界经济论坛发布的《2015-2016 年全球竞争力报告》，中国铁路基础设施的综合质量排名竟然排在全世界的第 16 位（泰国第 78 位）。（World Economic Forum, 2016: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>）这一切都能充分解答除了地缘政治的考虑以外，为什么泰国选择与中国合作修建高铁。⁴

双边贸易概况》、《2016 年 1-9 月泰国货物贸易及中泰双边贸易概况》，中国商务部网站（http://countryreport.mofcom.gov.cn/indexType.asp?p_coun=%CC%A9%B9%FA）。

⁴ 除此之外，有媒体分析说，是因为美国不承认巴育军政府，使得泰国政府对美国不满，而投靠中国，采取亲华政策，选择同中国合作建设高铁。详情请参阅“กรณีศึกษาจีน รถไฟความเร็วสูง นำจากแม่โขง”，มติชนออนไลน์ (29 มีนาคม 2559), (<http://www.matichon.co.th/news/87332>) . (《中国的案例：高速铁路与湄公河的水流》，2016 年 3 月 29 日, Matichon Online 新闻网.)。

表一：《2015-2016 年全球竞争力报告：铁路基础设施的综合质量》(The Global Competitiveness Report 2015-2016: Quality of Railroad Infrastructure)

排名	国家/地区	价值 (7)
1	日本	6.7
2	瑞士	6.6
3	香港	6.4
4	西班牙	5.9
5	芬兰	5.8
6	法国	5.8
7	荷兰	5.7
8	新加坡	5.7
9	德国	5.6
10	韩国	5.6
16	中国	5.0
78	泰国	2.4

(资料来源：世界经济论坛网站 <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>，2016 年 12 月 5 日登录)

四、中泰铁路是什么概念？

我们目前所说的中泰铁路指的是，在 2014 年 12 月 19 日⁵ 中泰两国签署的《中泰铁路合作谅解备忘录》⁶的框架下，泰国将使用中国的技术、标准和装备在泰国修建的

⁵ 2014 年 12 月 19-20 日中国总理李克强在泰国首都曼谷出席第五届湄公河次区域峰会。

⁶ 备忘录全称为《泰国政府和中华人民共和国政府关于在泰国 2015 至 2022 年交通运输基础设施发展战略框架下开展铁路基础设施发展合作的谅解备忘录》(Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 12 ฉบับที่ 22 มกราคม-มิถุนายน 2560 ISSN: 1513-4563

首条高速铁路。该合作项目的泰方负责单位是泰国交通部。中方的负责单位是中国国家发展和改革委员会。另外，为了使该项目顺利实行，双方还成立了中泰铁路合作联合委员会。

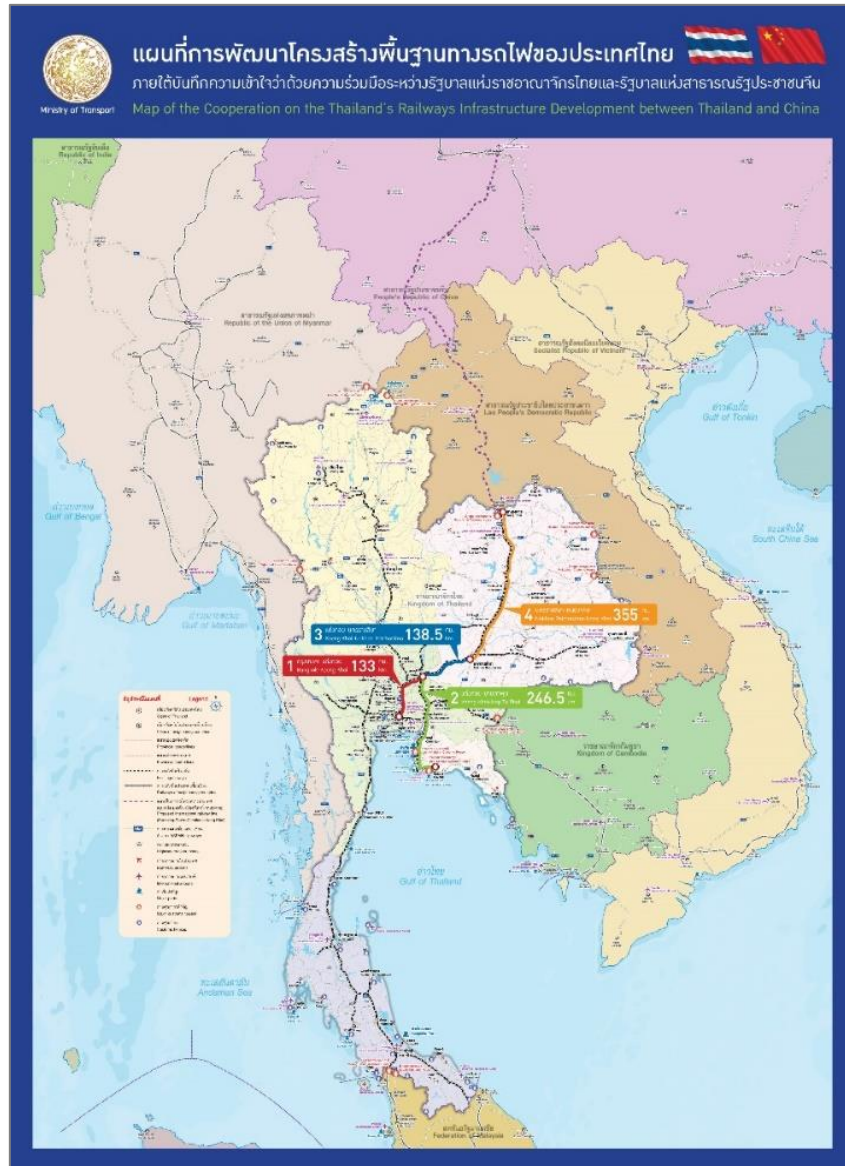
在铁路规格方面，这条铁路将以双线标准轨道（1.435 米宽）的规格修建。全线总长 873 公里，分为四段：第一段，曼谷-坎桂（Kaeng Khoi）133 公里；第二段，坎桂-玛塔卜（Map Ta Phut）246.5 公里；第三段，坎桂-呵叻 138.5 公里；第四段，呵叻-廊开（Nong Khai）355 公里。⁷ 总建设费用约 5,300 亿泰铢（合成人民币约 1,060 亿元）。其中，泰方决定先建设第一段曼谷-坎桂线和第三段坎桂-呵叻线，共 271.5 公里，时速 250 公里/小时。⁸ 其造价约 1,700 亿泰铢（340 亿元人民币）。全部建设费用由泰国单方投资。至于资金来源，泰国的选择有政府预算、国内贷款和国外贷款。泰国可以考虑向中国贷款。

Government of the People's Republic of China (PRC) on Cooperation on the Thailand's Railways Infrastructure Development on The Strategic Framework for Development of Thailand's Transportation Infrastructure 2015-2022) (บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟในกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558-2565)

⁷ 这段铁路将与湄公河对岸的老挝境内磨丁（Boten）-万象（Vientiane）铁路接轨，实现昆明-磨丁-万象-廊开跨国铁路的互联互通。

⁸ 2014 年 12 月当初《中泰铁路合作谅解备忘录》规定的时速为 160-180 公里/小时。后来 2016 年 3 月改为 250 公里/小时。

图二：中泰铁路建设示意图

(图片来源：Railway Cooperation Between Thailand and China 网站
<http://maps.mot.go.th/pao/map.html>，2016年12月12日登录)

五、为什么中泰铁路总是一波三折？

关于中泰铁路建设的一拖再拖，可以用2014年12月19日巴育（Prayut Chan-o-cha）政府与中国政府签署的《中泰铁路合作谅解备忘录》为分界线，将问题分成两个阶段，即这份备忘录签署之前和之后。在巴育政府备忘录签署之前，作者认为造成中泰铁路频遭不顺的主要原因是中泰两国内政的问题。而从巴育政府备忘录签署之后，

主要的原因是两国在合作项目中的许多利益问题上意见始终未能达成一致，使得中泰铁路在从签署备忘录到现在（2016年12月中旬）的整两年期间一直没有启动开工。

前边已经提到，泰国早在二十年前就有了修建高铁的计划。但是由于政权的频繁更迭，因此包括高铁项目在内的许多政策往往并没有被新上台的政府所延续实行。在巴育政府《中泰铁路合作谅解备忘录》签署之前，第一次将高铁建设提到议程上来并有实际动作的是阿披实（Abhisit Vejjajiva）政府时期（2008年12月17日-2011年8月5日）。在阿披实执政的最后一年，即2011年，中泰铁路策划（曼谷-廊开线）已由泰国议会批准通过。阿披实政府中泰铁路备忘录的草案也已拟好，准备要同中方签署。此时，作为该项目的中方关键人物的中国铁道部部长刘志军，于当年2月因涉嫌严重违纪被免去其铁道部部长职务。另外，之后阿披实不久就宣布解散国会，重新选举。阿披实政府的这份备忘录由此夭折，中途废止，未能同中方签署落实。

接着，在英拉（Yingluck Shinawatra）执政时期（2011年8月5日-2014年5月7日），泰国政府于2012年4月同中国政府签署《中泰铁路合作谅解备忘录》，即英拉政府中泰铁路备忘录。该项目将曼谷-廊开线改为曼谷-清迈（Chiang Mai）线。⁹ 但不幸的是，包括中泰铁路项目在内的贷款总额22,000亿泰铢的泰国基础设施全面改造法案，竟然于2014年3月12日被宪法法院判决违法。5月7日，英拉宣布解散国会。大概两个星期后，时任陆军司令巴育上将发动政变。中泰铁路再次遭到波折，未能执行。（Aksornsri Phanishsarn, 2015:

<http://www.vijaichina.com/author/8?page=3>）（Manager 新闻网，2015:

<http://www.manager.co.th/Politics/viewnews.aspx?NewsID=9580000141425>）

到巴育政府时期（2014年8月24日至今），虽然《中泰铁路合作谅解备忘录》早已于2014年12月19日签署，并且截至目前（2016年12月中旬）中泰铁路合作联合委员会前后已经召开了十六次会议¹⁰，但是到现在为止已经整整两年了，这条铁路仍然没正式开工修建。这到底是什么原因？在给这个问题找出答案之前，我们先回顾一下巴育政府时期中泰铁路工程的项目进度情况。

⁹ 清迈府是英拉的家乡，也是其政党的选民阵营。中方对路线的改变感到不满。因为这条路线并不能同中国的昆明-万象铁路相汇合。由此，中方表示绝不放弃修建曼谷-廊开线的可能性，并坚决对曼谷-清迈和曼谷-廊开两条铁路同时进行可行性的调查研究。

¹⁰ 中泰铁路合作联合委员会第十七次会议定于2017年1月16-18日在中国举行。

根据泰国官方公布的中泰铁路合作联合委员会的会议结果报告¹¹，作者发现早在第二次会议双方就已经明确列出项目进度表来了。后来联委会在第三次会议把进度表细化、具体化，主要内容如下：第一段（曼谷-坎桂）和第二段（坎桂-玛塔卜）的勘测可行性研究与工程设计于 2015 年 9 月完成，9 月开工，2018 年 3 月运营；第三段（坎桂-呵叻）和第四段（呵叻-廊开）的勘测可行性研究与工程设计于 2015 年 12 月或 2016 年初完成，2015 年 12 月开工，2018 年 12 月运营。

表二：中泰铁路工程进度表

内容	第一段 (曼谷-坎桂)	第二段 (坎桂-玛塔卜)	第三段 (坎桂-呵叻)	第四段 (呵叻-廊开)
里程 (公里)	133	246.5	138.5	355
勘测可行性研究与	2015 年 9 月之内		2015 年 12 月或 2016 年初之内	
开工日期	2015 年 9 月		2015 年 12 月	
运营日期	2018 年 3 月		2018 年 12 月	
修建时间	2.5 年		3 年	

可见当初的计划是第一段和第二段先开工，之后第三段和第四段再紧接着修建。但是后来由于第一段和第三段的勘测可行性研究与工程设计进展比较快，因此泰方便把重点放在这两段上，同时也对第二段和第四段的相关工作加快步伐。后来第八次会议，决定将开工日期推迟到 2016 年 5 月。2016 年 3 月 23 日，泰国总理巴育在中国海南省三亚市出席澜沧江-湄公河合作首次领导人会议时，同中国总理李克强就中泰铁路等问题举行双方会谈。巴育表示，为了让双方更加周全仔细地审查该项目的细节，决定将铁路项目的开工日期再延迟四到五个月，即 2016 年 9-10 月。后来泰方又两次宣布将项目先后推迟到 2016 年底和 2017 年 3 月。这几次项目开工的推迟果然引起人们议论纷纷。

¹¹ 截至目前（2016 年 12 月中旬），泰国官方已公布前三次会议的会议结果报告，但尚未公布最近三次会议结果报告。

为了应对民众对该项目的置疑，除了中泰领导人在许多场合多次强调该项目正在执行的过程中以外，两国政府还采取了一系列相关措施。2015年12月3日，双方在泰国曼谷第一次签署《中泰铁路合作框架》，作为以后的合作方针。12月19日，双方在泰国大城府举行“象征性”的中泰铁路项目启动仪式，旨在向社会保证该项目仍然在向前推进中。2016年8月23-24日，双方在中国北京第二次签署《中泰铁路合作框架》，以代替第一次签署的合作框架，作为新的合作方针。12月9日，双方在中国北京再次签署《中泰铁路合作备忘录》（MOC），以强调正在努力推动项目落实。另外，为了向铁路沿线地区的泰国各地民众宣传中泰铁路合作项目的正确信息并征求当地居民的意见和建议，从2016年初以来中泰铁路合作联合委员会在乌隆（Udon Thani）、孔敬（Khon Kaen）、呵叻、北标（Saraburi）和罗勇（Rayong）等府举行了几次座谈会。

据作者所查到的资料，中泰铁路项目之所以至今未能启动开工的主要原因是，双方一直在铁路造价、投资比例、贷款利率等利益问题上“讨价还价”，争执不休。

首先，铁路造价向来是泰国社会对该项目最关注的问题之一。项目的总造价刚开始定在约4,000亿泰铢（800亿元人民币）。但是后来中方提出的预测总造价却增至5,300亿泰铢（1,060亿元人民币）。为了降低费用，泰方于2016年1月决定将第四段呵叻-廊开线的工程由双线改建成单线，并暂时不修建第二段坎桂-玛塔卜线。这个决定能为项目总造价减去1,600亿泰铢（320亿元人民币）。（Manager新闻网，2016：<http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9590000121099>）泰国总理巴育于3月23日在海南省三亚市会见李克强总理时，表示将先修建第一段曼谷-坎桂线和第三段坎桂-呵叻线。至于第二段坎桂-玛塔卜线和第四段呵叻-廊开线，等条件成熟后再扩建。关于第一段和第三段的铁路造价，当初中泰两国预测的费用存在一定的差异。泰方计算的造价为1,700亿泰铢（340亿元人民币）。而中方提出的造价是1,900亿泰铢（380亿元人民币）。至今，泰方还在不停地要求中方对其报价进行适当的调整，尽量按照泰国国内工程材料的标准价计算。

其次是双方投资比例的问题。2015年6月30日-7月2日，中泰铁路合作联合委员会召开第五次会议时首次提出成立双方合资公司（特殊目的实体，SPV: Special Purpose Vehicle）的议题。当初，泰方向中方提出的要求是，泰中各自投资的比例为40:60，以共同分担项目的风险。后来，由于工程建设的计算费用的上涨，为了减轻财政的负担，泰方又提出新的要求，将泰中投资比例调到30:70，投资的领域包括列车运

营和铁路施工两大部分的费用。此时，中方竟然提出条件，要求享有铁路沿线的五十年土地开发权，尤其是沿途车站的开发权。¹² 据悉，这消息惹恼了巴育总理，他马上做出一百八十度大转弯的决定，中泰铁路项目将由泰国单方面投资。双方投资比例的纠结到此告一段落。

最后是贷款利率的问题。尽管巴育总理突然决定中泰铁路将由泰国单方面全部投资，但并非排除向中国贷款的可能。虽然说该项目已改成泰国单方面投资，可是泰国还会采用中国的技术，采购中国的列车等所需材料物资。至于筹资方式，泰方现在的选择有政府预算、国内贷款和国外贷款。所谓的国外贷款是包括向中国政府贷款在内。但是，截至现在（2016年12月中旬）双方在从中国贷款的利率等细节尚未达成共识。因为泰国的要求是贷款利率要低于2%，而中国则要2%以上。目前双方还在“讨价还价”的过程之中。尽管情况如此，中泰铁路合作联合委员会在第十一次会议上通过决议，第三段坎桂-呵叻线中的3.5公里路段（刚东（Klang Dong）-帮亚索（Pang Asok））的第一期工程将于明年初开工。因为第一期工程路段最短，没有牵扯到任何征地问题，也用不到外资，所以先实施。

六、泰国社会舆论有哪些？

中泰铁路项目始终受到泰国民众的高度关注，尤其现在是互联网非常发达的时代，加上媒体的炒作，中泰铁路一时成为了泰国社会中的热门话题。围绕中泰铁路这个问题，泰国社会各界舆论纷纷，各抒己见。下面是泰国社会中具有代表性、有相当影响力的一些舆论。

Aksornsri Phanishsarn，泰国法政大学经济学院（Faculty of Economics, Thammasat University）的副教授，是泰国大名鼎鼎的中国经济专家，现任泰国国家研究委员会办公室中泰战略研究中心（Thai-Chinese Strategic Research Center, National Research Council of Thailand）主任。Aksornsri 不仅一直跟踪中泰铁路

¹² 对于这个问题，中国驻泰国大使馆的发言人于2016年7月26日表示，中方没提过关于享有铁路沿线的土地开发权的要求。详情请参阅“สถานทูตจีนแจ้งเงินไม่เคยเสนอขอพัฒนาที่ดินสองข้างทางรถไฟ ชี้ไทยจะลงทุนเองทั้งหมด,” มติชนออนไลน์ (26 กรกฎาคม 2559) (<http://www.matichon.co.th/news/224894>) . (《中国大使馆称不曾要求享有铁路沿线土地的开发权，泰方将全部单方面投资》，2016年7月26日，Matichon Online 新闻网.)。

项目的进展，而且曾在泰国主流报纸和中泰战略研究中心网站上发表多篇相关的文章，产生重大影响。她认为，至今泰国政府有许多线路的铁路发展方案，包括同中国合作与同日本合作的铁路建设项目。这是一件好事情，应该支持，不管是与中国合作还是与日本合作。因为泰国“铁路系统的改造”时间已到了。关于中泰铁路项目，泰国政府需要花时间去谈判，并必须谨慎商讨技术和资金等细节问题。重要的是，中泰铁路毕竟是需要用巨额资金的大型项目。因此，为了节省预算和降低造价，应该按照每个路段的急缓轻重实施，甚至不妨考虑在最近的未来需求不多的路段工程可以延缓执行。在不影响本区域路线互联互通的大背景下，可以多利用已有的铁路或即将按照计划施工的铁路工程。总之，在战略上，即将开工的中泰铁路不仅经过泰国之土地，而且将成为穿过本地区几个邻国的中国-东盟铁路。这条铁路将提高泰国的竞争能力。

(Aksornsri Phanishsarn, 2016: <http://www.vijaichina.com/articles/489>)

Chadchart Sittipunt, 泰国朱拉隆功大学工程学院 (Faculty of Engineering, Chulalongkorn University) 副教授，英拉政府前任交通部部长 (2012 年 10 月 27 日-2014 年 5 月 22 日)，是全力推动泰国基础设施改造的重要人物。Chadchart 在担任交通部部长时，曾经领头向议院提出包括中泰铁路项目在内的贷款总额 22,000 亿泰铢的泰国基础设施全面改造法案。但后来该法案被宪法法院判决违法。巴育上将发动政变夺取政权后，英拉政府倒台，他的职务也随之被取消。后来，他曾多次被高校邀请去作以泰国交通系统与基础设施建设为主题的讲座，每次都强调基础设施建设尤其是高速铁路对促进经济发展的极端重要性。他认为，泰国经济的增长引擎有旅游业和服务业、东盟经济共同体、城市化以及国内消费。而将这四个经济增长引擎都紧紧连接起来的就基础设施。换句话说，基础设施的投资是推动国家经济发展的重要因素。高速铁路就是基础设施最重要的一个环节。对于高速铁路项目，他认为不要对国外抱有希望，如果自己条件还不成熟就不用去做。高铁筹备工作初期必须来自于国内的需求。高速铁路应该先起到连接国内各大城市的作用。将来如果能与马来西亚接轨，那就应该扩建。如果能与中国相汇合，那就也同样应该扩修。高速铁路不仅仅是列车，而是国家的未来、是为国人提供机会的契机。军政府上台之前十年 (2004-2013 年)，是被丢失的十年，泰国丧失了发展国家的契机。有人说这些基础设施的改造需要巨额的费用，不能做。但他认为可以反过来看，如果现在不好好抓紧时机立即执行，未来国家要付出的代价将会更高，国家的损失也会更大。(Matichon Weekly 新闻网站, 2016: https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_13410) (Prachathai 新闻网站, 2014: <http://prachatai.com/journal/2014/11/56323>)

Samart Ratchapolsitte, 前任曼谷市副市长（2004年9月-2006年2月）和前任民主党（Democrat Party）议员，是一位名副其实的铁路问题专家。他从事相关铁路工程的工作接近三十年了。由于他的丰富的工作经验，在中泰铁路项目上，作者认为 Samart 也是一名有话语权的专家。当2016年1月底泰方为了降低费用决定将中泰铁路项目中的第四段呵叻-廊开线的工程由双线改建成单线，并暂时不修建第二段坎桂-玛塔卜线时，他很快就出来发表意见。他表示，如果政府将把第四段呵叻-廊开线的工程改建成单线，他建议政府应该延缓实施整个项目，不要按照中方的建议勉强修建。他要求政府加快建设涵盖全国每个地区的一米宽双线铁路的步伐。这样将比修建第四段呵叻-廊开线的单线工程要便宜。这不仅可以减轻政府的财政负担，而且肯定是一次实惠的投资。他还要求政府再次好好重新考虑。（Matichon Online 新闻网站，2016：<http://www.matichon.co.th/news/50153>）

诸如此类的持赞成和反对态度的泰国社会舆论还有不少，作者就不一一列举了。让作者感到非常有意思的是下面这两幅带有讽刺意味的卡通画。这两幅卡通画由泰国善于讽刺政治的著名卡通画家 Arun Watcharasawad 画成，发表在泰国主流媒体 Matichon Online 新闻网站上。第一幅画画的是用来祭拜祖先的各种各样的祭祀品。桌子上摆着茶杯、香炉、两只鸡、几种水果、一碗米饭和上面写着中泰铁路字样的半个车厢的列车。这幅画于2016年2月8日发表，也就是在泰方决定将中泰铁路项目中的第四段呵叻-廊开线的工程由双线改建成单线，并暂时不修建第二段坎桂-玛塔卜线之后十天。画家向读者传达的意思可能是，原来完整的中泰铁路项目现在被砍了一半，竟然被人家拿来当祭祀品用，变成了无用的东西，真令人哭笑不得。第二幅画画的是两条交叉的铁道。中泰铁路列车往左边的方向开去，这边的路标上写着泰国自己投资100%。而有一个人被捆绑在往右方向的轨道上，这边的路标上写着中国合资。这幅画于2016年3月27日发表，即在巴育总理做一百八十度大转弯的决定中泰铁路项目将由泰国单方面投资的四天后。被绑捆在轨道上的那个泰国人差点就被列车撞死了，幸亏这组列车突然改变方向。换句话说，泰国单方面投资100%营救了泰国人的性命，真令人值得深思。

รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนบนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ: เสียงสะท้อนจากประเทศไทย

图八：第一幅中泰铁路卡通画

(图片来源: Matichon Online 新闻网站 <http://www.matichon.co.th/news/29919>, 2016年12月19日登录)

图九：第二幅中泰铁路卡通画

(图片来源: Matichon Online 新闻网站 <http://www.matichon.co.th/news/85054>, 2016年12月19日登录)

七、思考与展望

作者认为中泰铁路项目之所以难办，是因为它是个与“巨人”打交道的、用“巨额”资金的“巨大”项目。虽然说中泰一家亲，可是当做起生意来的时候，双方必然只顾自己的利益。这是理所当然、天经地义的事实。作为小国的泰国在世界大国的中国面前，免不了会觉得自己是个体力弱小的矮子，而对方则是力量强大的巨人。泰国同中国打交道、做生意时，总是担心和害怕自己会被占便宜，甚至被欺负。再说，该项目的巨额造价 1,700 亿泰铢（340 亿元人民币）必然会引起社会各界民众的关注和议论。不仅如此，中泰铁路这个巨大项目的筹备工作虽然说是由交通部、财政部、外交部等政府部门来执行，但是毕竟它还涉及到铁路沿线的环境污染、居民事业、土地开发等民生问题。因此政府不能不诚心征求民间的意见和建议。

如今中泰铁路能走到这个地步已经是一件很不容易的事情。对中泰两国来说，尤其是泰国，今后该项目既是合作的考验又是行事的挑战。在不能丧失自主权和国家利益的前提下，泰方要学会善于抓住机遇，懂得灵活敏捷办事，争取尽快展开启动中泰铁路项目工程。因为现代人流失的每一分每一秒都会让后代人付出不可估量的代价。毫无疑问，这看来确实是任重道远。

参考文献

泰文

- การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2559. **ประวัติการรถไฟแห่งประเทศไทย** (ออนไลน์)
<http://www.railway.co.th/home/viewcontent.aspx?id=railway-history&lang=TH>, 23 พฤศจิกายน 2559. (《泰国铁路的历史》，泰国铁路局网站.)
- “กรณีศึกษาจีน รถไฟความเร็วสูง น้ำจากแม่โขง.” **มติชน** (29 มีนาคม 2559) (ออนไลน์).
<http://www.matichon.co.th/news/87332>, 30 พฤศจิกายน 2559. (《中国的案例：高速铁路与湄公河的水流》，2016年3月29日，Matichon Online 新闻网.)
- “เจรจารถไฟไทย-จีน ไทยต่อรองพลต่อนโฆ่ ลงทุนไม่เสียเปรียบจีน ได้ฤกษ์ตอกเข็ม มี.ค. 60.”
ผู้จัดการ (5 ธันวาคม 2559) (ออนไลน์). <http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9590000121099>,

6 ธันวาคม 2559. (《中泰铁路谈判：泰方讲价降低条件，投资不能被中方占便宜，2017年3月启动开工》，2016年12月5日，Manager新闻网.)

“ซัชชาติบรรยาย เวลาและอนาคตประเทศไทย เปิดใจไม่อยากจะกลับมาเป็นรมต.อีกแล้ว.” **มติชน สด ส ป ต า ห์** (2 พฤศจิกายน 2559) (ออนไลน์). https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_13410, 30 พฤศจิกายน 2559. (《Chadchart 做“泰国的时间和未来”讲座，称自己不想再担任部长》，2016年11月2日，Matichon Weekly 新闻网站.)

“แชร์กระจาย! ภาพความต่างระหว่างรถไฟไทยกับมาเลย์.” **โพสต์ทูเดย์** (14 สิงหาคม 2559) (ออนไลน์) <http://www.posttoday.com/social/hot/448551>, 29 พฤศจิกายน 2559. (《泰国火车与马来西亚火车的差别的照片被广泛转发》，2016年8月14日，Post Today 新闻网.)

“ดร. สามารถแนะรัฐเลิกรถไฟไทย-จีน หันพัฒนาทางคู่ 1 เมตร บอกเร็วพอกัน แต่ถูกกว่า.” **มติชน** (25 กุมภาพันธ์ 2559) (ออนไลน์). <http://www.matichon.co.th/news/50153>, 30 พฤศจิกายน 2559. (《Samart 博士建议政府取消中泰铁路项目，推动发展一米宽的双线铁路，称时速差不多但造价更便宜》，2016年2月25日，Matichon Online 新闻网站.)

“มหากาพย์แห่งความฝัน “รถไฟไทย-จีน” จุดเสี่ยงรัฐบาลคสช.” **ผู้จัดการ** (26 ธันวาคม 2558) (ออนไลน์) <http://www.manager.co.th/Politics/viewnews.aspx?NewsID=9580000141425>, 30 พฤศจิกายน 2559. (《梦中史诗的“中泰铁路”：军政府的冒险之处》，2015年12月26日，Manager新闻网.)

“ร.พ.ท.เดินหน้าไฮสปีดเทรน ดันรัฐเอกชนร่วมดำเนินการ.” **วิจักร** (1 เมษายน 2539): 5. (《铁路局推动高铁计划，支持政府与民企合作》. Vatta jak 报纸. 1996年4月1日，第5页.)

“ระบบรถไฟความเร็วสูง: ซัชชาติ สิทธิพันธุ์ บรรยายที่ธรรมศาสตร์” **ประชาไท** (3 พฤศจิกายน 2557) (ออนไลน์) <http://prachatai.com/journal/2014/11/56323>, 30 พฤศจิกายน 2559. (《高速铁路系统：Chadchart Sittipunt 在法政大学做讲座》，2014年11月3日，Prachatai 新闻网站.)

“สถานทูตจีนแจงเงินไม่เคยเสนอขอพัฒนาที่ดินสองข้างทางรถไฟ ชี้ไทยจะลงทุนเองทั้งหมด.” **มติชน** (26 กรกฎาคม 2559) (ออนไลน์). <http://www.matichon.co.th/news/224894>, 30 พฤศจิกายน 2559. (《中国大使馆称不曾要求享有铁路

沿线土地的开发权，泰方将全部单方面投资》，2016年7月26日，Matichon Online 新闻网。）

“ไฮสปีดเทรน” ได้ข้อสรุปลงตัว “TOR” เปิดทางต่างชาติร่วมวง.” **วิญจักร.** (12 เมษายน 2539): 5. (《“高铁”达成共鸣，外企可参与“参考条款”》. Vattajak 报纸. 1996年4月12日，第5页.)

“เสมอมั่นใจ “ไฮสปีดเทรน” เสร็จทันปี’43 รองรับสนามบินหนองงูเห่าเปิดบริการ.” **สี่อจูกิจ.** (12 เมษายน 2539): 4. (《铁路局长坚信“高铁”2000年竣工，为新机场开放服务》. Suethurakit 报纸. 1996年4月12日，第4页.)

สำนักงานบริหารโครงการภายใต้บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟของประเทศไทย. 2559. รายงานผลการประชุมคณะกรรมการร่วมเพื่อความร่วมมือด้านรถไฟระหว่างไทย-จีน ครั้งที่ 1-13 (ออนไลน์). <http://maps.mot.go.th/pao/index.html>, 20 ธันวาคม 2559. (《第1-13次中泰铁路联合委员会会议结果报告》，泰国和中华人民共和国铁路基础设施发展合作项目行政办公室网站.)

สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักปลัด กระทรวงคมนาคม. 2559. รายงานผลการประชุมคณะกรรมการร่วมเพื่อความร่วมมือด้านรถไฟระหว่างไทย-จีนอย่างไม่เป็นทางการ (ออนไลน์) <http://maps.mot.go.th/pao/doc/29JanMeeting.pdf> 20 ธันวาคม 2559. (《中泰铁路联合委员会非正式会议结果报告》，泰国和中华人民共和国铁路基础设施发展合作项目行政办公室网站.)

----- 2559. **สรุปผลการหารือทวิภาคีระหว่างพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กับนายหลี่ เค่อเฉียง นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน** (ออนไลน์). <http://maps.mot.go.th/pao/doc/BiMeeting.pdf> , 20 ธันวาคม 2559 (《泰国总理巴育和中国总理李克强双边会议结果报告》，泰国和中华人民共和国铁路基础设施发展合作项目行政办公室网站.)

อักษรศรี พาณิชศาสตร์. 2558. “ประสบการณ์รถไฟ Made in China (จะ) บุกโลก” **กรุงเทพธุรกิจ** (ออนไลน์). (26 มีนาคม 2558) <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634088>, 30 พฤศจิกายน 2559. (Aksornsri Phanishsarn. 《中国制造的高铁经验(将)冲向世界》，2015年3月26日，泰国国家研究委员会办公室中泰战略研究中心网站.)

- อักษรศรี พาณิชศาสตร์. 2558. “ย้อนพินิจ ‘MOU’ รถไฟไทย-จีน” **กรุงเทพธุรกิจ** (ออนไลน์). (1 มกราคม 2558) <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/625968>, 30 พฤศจิกายน 2559. (Aksornsri Phanishsarn. 《回顾中泰铁路备忘录》，2015年1月1日，泰国国家研究委员会办公室中泰战略研究中心网站.)
- 2559. “โครงการรถไฟไทย-จีน: ข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ” (ออนไลน์). (30 มีนาคม 2559) <http://www.vijaichina.com/articles/489>, 30 พฤศจิกายน 2559. (Aksornsri Phanishsarn. 《中泰铁路：事实与建议》，2016年3月30日，泰国国家研究委员会办公室中泰战略研究中心网站.)

中文

- 《2014年泰国货物贸易及中泰双边贸易概况》，中国商务部网站 (http://countryreport.mofcom.gov.cn/indexType.asp?p_coun=%CC%A9%B9%FA)，2016年12月5日登录。
- 《2015年泰国货物贸易及中泰双边贸易概况》，中国商务部网站 (http://countryreport.mofcom.gov.cn/indexType.asp?p_coun=%CC%A9%B9%FA)，2016年12月5日登录。
- 《2015年铁道统计公报》，中国国家铁路局网站 (http://www.nra.gov.cn/xwzx/zlzx/hytj/201603/t20160303_21466.shtml)，2016年12月5日登录。
- 《2016年1-9月泰国货物贸易及中泰双边贸易概况》，中国商务部网站 (http://countryreport.mofcom.gov.cn/indexType.asp?p_coun=%CC%A9%B9%FA)，2016年12月5日登录。

英文

- Cost of High Speed Rail in China One Third Lower than in Other Countries**, 10 July 2014, World Bank website <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/07/10/cost-of-high-speed-rail-in-china-one-third-lower-than-in-other-countries>. (《中国高铁造价比其他国家的便宜三分之一》，2014年7月10日，世界银行网站。2016年12月5日登录)
- The Global Competitiveness Report 2015-2016**, World Economic Forum website (<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>). (《2015-2016年全球竞争力报告》，世界经济论坛网站。2016年12月5日登录)

สรุปใจความสำคัญ รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนบนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ: เสียงสะท้อนจากประเทศไทย

ทางรถไฟสายแรกของประเทศไทยสร้างขึ้นเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องด้วยเหตุผลทางการเมืองเป็นหลัก จากนั้นได้สร้างเพิ่มขึ้นเรื่อยมาจนปัจจุบัน ประเทศไทยมีทางรถไฟทั่วประเทศรวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 4,500 กิโลเมตร ร้อยละ 91 ของเส้นทางทั้งหมดเป็นทางเดี่ยว มีเพียงร้อยละ 9 เป็นทางคู่ ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้า เนื่องจากต้องรอขบวนรถไฟสับราง อีกทั้งไม่มีการปรับปรุงสภาพตัวรถไฟระบบราง และเทคโนโลยีต่างๆ มาเป็นเวลานาน ทำให้รถไฟไทยล้าหลัง ตามยุคสมัยไม่ทัน เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลไทยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการคมนาคมระบบราง โดยการสร้างรถไฟความเร็วสูงเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจในเวทีระหว่างประเทศ และเพื่อเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันจะสอดคล้องกับนโยบายหนึ่งแนวเขตหนึ่งเส้นทางของประเทศจีนพอดี

เหตุผลหลักที่ประเทศไทยตัดสินใจร่วมมือกับประเทศจีนสร้างรถไฟความเร็วสูง มาจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน อีกทั้งคุณภาพรถไฟความเร็วสูงของประเทศจีนได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลโดยใช้ต้นทุนต่ำกว่าของประเทศตะวันตก รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนที่กล่าวถึงกันในปัจจุบันแบ่งเป็นสี่ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 กรุงเทพฯ-แก่งคอย ช่วงที่ 2 แก่งคอย-มาบตาพุด ช่วงที่ 3 แก่งคอย-นครราชสีมา และช่วงที่ 4 นครราชสีมา-หนองคาย รวมระยะทางทั้งสิ้น 873 กิโลเมตร เป็นรถไฟทางคู่รางมาตรฐาน (ขนาด 1.435 เมตร) แล่นด้วยความเร็วเฉลี่ย 250 กิโลเมตรต่อชั่วโมง งบประมาณทั้งโครงการราว 5.3 แสนล้านบาท ทั้งนี้ รัฐบาลไทยตัดสินใจสร้างช่วงที่ 1 และช่วงที่ 3 ก่อน ใช้งบประมาณราว 1.7 แสนล้านบาท โดยฝ่ายไทยเป็นผู้ลงทุนเองทั้งหมด แต่อาจพิจารณาเงินกู้จากฝ่ายจีนในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ในความเป็นจริง ไทยและจีนเริ่มเจรจาโครงการรถไฟความเร็วสูงอย่างจริงจังมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการรถไฟของจีนในขณะนั้น ถูกจับกุมด้วยข้อหาฉ้อโกงทุจริต และหลังจากนั้นไม่นานนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะประกาศยุบสภา โครงการนี้จึงหยุดชะงักไประยะหนึ่ง ต่อมารัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้นำโครงการนี้ขึ้นมาเจรจากันอีกครั้ง ฝ่ายไทยขอปรับเส้นทางจากเดิมกรุงเทพฯ-หนองคาย เป็นกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ฝ่ายจีนยืนยันจะศึกษาความเป็นไปได้ของทั้งสองเส้นทาง เมื่อสถานการณ์การเมืองไทย

รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนบนเส้นทางที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ: เสี่ยงสะท้อนจากประเทศไทย

ในขณะนั้นไม่มั่นคง เกิดความวุ่นวายอยู่เนืองๆ โครงการนี้จึงหยุดชะงักไปอีกครั้ง เมื่อมาถึงสมัยรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ฝ่ายไทยนำโครงการนี้ขึ้นมาเจรจากับรัฐบาลจีนอีกครั้ง จนกระทั่งได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการนี้ไปเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 หลังจากนั้น มีการประชุมคณะกรรมการร่วมเพื่อความร่วมมือด้านรถไฟระหว่างไทย-จีนร่วมกัน มากถึง 16 ครั้ง (นับถึงกลางเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559) แต่จวบจนปัจจุบัน เวลาผ่านไป 2 ปีแล้ว มีเพียงการจัดพิธีเริ่มต้นโครงการความร่วมมือรถไฟไทย-จีนเชิงสัญลักษณ์ที่สถานีเชียงรากน้อย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 เท่านั้น ยังไม่มีการก่อสร้างจริงสักแห่งเดียว สาเหตุหลักนั้น เนื่องมาจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถบรรลุข้อตกลงในด้านผลประโยชน์ต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าก่อสร้าง สัดส่วนการลงทุน หรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้

ขณะที่โครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีนประสบกับอุปสรรคนานัปการ จนมีอาจเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างราบรื่น สังคมไทยได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องนี้แตกต่างกันไป ฝ่ายที่สนับสนุนให้เหตุผลว่า รถไฟความเร็วสูงเป็นหัวใจสำคัญที่จะยกระดับศักยภาพของประเทศ ในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจในเวทีระหว่างประเทศ หากล่าช้าออกไป ประเทศไทยจะยิ่งเสียโอกาสมากไปกว่านี้ อย่างไรก็ตาม พึงรอบคอบและระมัดระวังในการเจรจารายละเอียดต่างๆ กับฝ่ายจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลประโยชน์ของประเทศ ขณะที่ฝ่ายคัดค้านโครงการมีความเห็นว่า เมื่อฝ่ายจีนเรียกร้องสูง รัฐบาลไทยก็ไม่ควรร่วมมือกับรัฐบาลจีน แต่ควรพัฒนาระบบทางรถไฟภายในประเทศที่มีอยู่เดิมอย่างจริงจังเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ทัศนคติต่อบทบาทของวิชาชีพและการเลือกสาขาของนักศึกษา

เภสัชศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559

Attitude of first-year pharmacy students toward pharmacy professional and program selection

พัชญา คชศิริพงศ์* และดวงใจ ดวงฤทธิ**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจต่อบทบาท หน้าที่ และลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมในสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมและสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม เหตุผลของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ในการเลือกสาขาวิชา รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิดและแสดงความเห็นได้โดยอิสระ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 119 คนแสดงให้เห็นว่านักศึกษาร้อยละส่วนใหญ่เข้าใจบทบาทของเภสัชกรได้อย่างถูกต้อง นักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เข้าใจลักษณะงานว่าเป็นการผลิตยา รองลงมาคืองานวิจัยและพัฒนาในโรงงานยา นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรมส่วนใหญ่เข้าใจลักษณะงานว่าเป็นการทำงานในโรงพยาบาลรองลงมาคือร้านยา เหตุผลในการเลือกสาขาวิชาส่วนใหญ่พิจารณาจากลักษณะงาน โดยที่นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรมให้เหตุผลในข้อนี้มากกว่านักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่นักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมให้เหตุผลเรื่องความหลากหลายของงานมากกว่านักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียน คือเนื้อหารายวิชาและอาจารย์ผู้สอน ดังนั้นจึงต้องปรับปรุงเนื้อหาวิชาและกลยุทธ์ในการสอนที่สามารถทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย นอกจากนี้เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจบทบาท หน้าที่ และการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมได้อย่างถูกต้อง และสามารถจบการศึกษาตามแผนการเรียน ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิตและบทบาท หน้าที่ของวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชาอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ทัศนคติ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรม สาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์

* และ ** อาจารย์ประจำหมวดวิชาเภสัชกรรมปฏิบัติทั่วไป คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objectives of this research were to study the attitude of first-year pharmacy students toward pharmacist's role, responsibilities and career path in pharmaceutical science and pharmaceutical care; the reasons for selecting study program and the factors influencing satisfaction of studying using the questionnaire including open-ended questions. Descriptive statistics and inferential statistics were performed where appropriate. There were a total of 119 students completing questionnaires. Majority of pharmacy students correctly identify pharmacist's role. Those in industrial pharmacy program had a perception of the career paths as production and research and development in pharmaceutical industries. Majority of pharmaceutical care students had a perception of the career paths as hospital pharmacists and working at drugstore. The main reason of studying was the career paths that more statistically significant in pharmaceutical care students while job variety was more statistically significant in industrial pharmacy students. The factors influencing satisfaction of studying were subject contents and lecturers. Therefore, simplifying course content and improving teaching strategies are necessary to facilitate easy understanding. Furthermore, to make the pharmacy students understand pharmacist's role and enable to graduate as planned, faculty of pharmacy should provide and promote clear pharmacy course information and professional's role between two programs.

Keywords: attitude, first year students, industrial pharmacy, pharmaceutical care, faculty of pharmacy

บทนำ

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิตโดยแบ่งออกเป็น 2 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมและสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถสูงในเชิงวิชาการการวิจัยและการปฏิบัติ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการบริหารเภสัชกรรมทั้งในโรงพยาบาลและร้านยา การตลาดยา การคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ การวิจัยและพัฒนา ยา การออกแบบสูตรตำรับ การผลิตยาและการประกันคุณภาพยาทั้งยาแผนปัจจุบันและยาสมุนไพร มีความเชี่ยวชาญและความเป็นผู้นำในองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะตามมาตรฐานของสาขาวิชาเภสัชศาสตร์ซึ่งกำหนดโดยสภาเภสัชกรรม และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในการให้บริหารทางเภสัชกรรมแก่ผู้ป่วยทั้งในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิได้ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการบริหารทางเภสัชกรรมในการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาได้ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเภสัชศาสตรบัณฑิตทั้ง 2 สาขาวิชา มีสิทธิเข้าสอบความรู้เพื่อขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมของสภาเภสัชกรรมได้ สามารถปฏิบัติงานหลักในฐานะเภสัชกรประจำโรงพยาบาล สถานบริการด้านสาธารณสุขระดับต่างๆ เภสัชกรประจำร้านยา เภสัชกรประจำบริษัทยาและเภสัชกรประจำโรงงานอุตสาหกรรมยาได้ตามความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขา นักศึกษาจะต้องเลือกสาขาในวันที่สมัครเข้าเรียน การเรียนการสอนในชั้นปีที่ 1-3 จะเป็นวิชาหมวดศึกษาทั่วไปและหมวดวิชาเฉพาะที่เรียนร่วมกันทั้ง 2 สาขา โดยในชั้นปีที่ 4 จะเริ่มเรียนหมวดวิชาเฉพาะของแต่ละสาขาที่ต่างกันออกไป (หลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ. 2561)

การศึกษาการเลือกสาขาในนักศึกษาชั้นปีที่ 5 พบว่ามีนักศึกษาจำนวนร้อยละ 75.27 ที่เลือกสาขาตรงกับคุณลักษณะเด่นของตน เมื่อพิจารณาแยกตามสาขาวิชาพบว่า นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรมเลือกสาขาตรงกับคุณลักษณะเด่นของตนมีจำนวนร้อยละ 46.24 ในขณะที่นักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมที่เลือกสาขาตรงกับคุณลักษณะเด่นของตนมีจำนวนเพียงร้อยละ 29.03 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเลือกสาขาไม่ตรงกับคุณลักษณะเด่นของตนทำให้เกิดผลกระทบต่อผลการเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการเรียนในชั้นปีที่ 5 ซึ่งเรียนวิชาเฉพาะของแต่ละสาขาแตกต่างกันอย่างชัดเจน นักศึกษาที่เลือกสาขาไม่ตรงกับคุณลักษณะเด่นของตนมีผลการเรียนในชั้นปีดังกล่าวต่ำกว่านักศึกษาที่เลือกสาขาตรงกับคุณลักษณะเด่นของตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบต่อความรู้สึกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษากลุ่มที่เลือกสาขาไม่ตรงกับคุณลักษณะเด่นของตนมีความรู้สึกเหนื่อยและความรู้สึกเครียดกับการเรียนมากกว่า (ลือรัตน์, 2557)

สำหรับคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต พบปัญหาผลการเรียนของนักศึกษา การขอย้ายสาขาในระหว่างปีการศึกษา และการบริหารจัดการของคณะ ปัญหาเหล่านี้เป็นผลกระทบจากการเลือกสาขาตั้งแต่ก่อนเริ่มเรียน เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละสาขาเพียงพอ รวมทั้งยังไม่สามารถบอกความแตกต่างของลักษณะการประกอบวิชาชีพเมื่อจบการศึกษาได้อย่างชัดเจน

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาความเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่วิชาชีพเภสัชกรรมที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสาขา และเหตุผลในการเลือกศึกษาต่อในแต่ละสาขาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 รวมทั้งเหตุผลในการเลือกสาขา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร การปรับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ และพัฒนาการเรียนการสอนของคณะฯต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจต่อบทบาท หน้าที่ และลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมในสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมและสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม
2. เพื่อศึกษาเหตุผลของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ในการเลือกสาขาวิชา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปีการศึกษา 2559 จำนวน 125 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ลงทะเบียนรายวิชา RSU101 ในภาคการศึกษา S ปีการศึกษา 2559 ที่ตอบแบบสอบถามส่วนข้อมูลส่วนบุคคลครบถ้วน

รูปแบบงานวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) งานวิจัยนี้สำรวจข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตทุกคน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา RSU101 ในภาคการศึกษา S ปีการศึกษา 2559 จำนวน 125 คน นักศึกษาส่งแบบสอบถามกลับมาครบ 125 ชุด แต่มีนักศึกษาจำนวน 6 คนไม่ตอบแบบสอบถามในส่วนข้อมูลสาขาวิชาจึงต้องคัดออก เหลือแบบสอบถามที่ใช้ในการประมวลผลทั้งหมด 119 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบเก็บข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพก่อนเข้าศึกษา เกรดเฉลี่ยและเหตุผลในการเลือกคณะ เป็นต้น ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบเก็บข้อมูลความเข้าใจต่อบทบาท หน้าที่ และลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม การประกอบวิชาชีพสำรองหากไม่ได้ประกอบอาชีพที่ตรงสาขา เหตุผลในการเลือกสาขาวิชา รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียน ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชา RSU101 ผ่านทางออนไลน์ โดยการประสานงานกับอาจารย์ประจำกลุ่มย่อยทั้ง 4 กลุ่มของคณะเภสัชศาสตร์
2. ผู้วิจัยชี้แจงแก่นักศึกษาเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
3. นัดหมายเวลาสำหรับเก็บแบบสอบถามคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วบันทึกลงในคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ SPSS ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปของร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ chi-square test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของนักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชาในแง่ของข้อมูลทั่วไป ความเข้าใจต่อบทบาท หน้าที่ และลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม เหตุผลในการเลือกสาขาวิชา และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาและความพึงพอใจในการเรียน

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาชั้นปี 1 จำนวน 119 คน เป็นนักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมจำนวน 51 คน (ร้อยละ 40.8) และสาขาการบริบาลทางเภสัชกรรมจำนวน 68 คน (ร้อยละ 54.4) ซึ่งจำนวนของแต่ละสาขาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษาส่วนใหญ่ทั้ง 2 สาขาวิชาเป็น

เพศหญิงมากกว่าเพศชาย นักศึกษาในสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมและสาขาการบริบาลทางเภสัชกรรมมีอายุเฉลี่ย 18.88 ± 1.81 ปีและ 18.54 ± 0.72 ปีตามลำดับ สถานะก่อนเข้าศึกษาส่วนใหญ่เพ็งจวมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาคือกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาในคณะอื่น เกรดเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาของสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมเท่ากับ 3.55 ± 0.77 ส่วนสาขาการบริบาลทางเภสัชกรรมเท่ากับ 3.59 ± 0.31 นักศึกษาส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่หอพักคนเดียว รองลงมาคือพักกับบิดา/มารดา และพักหอพักกับพี่/น้องตามลำดับ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนภูมิภาคที่จบการศึกษาของทั้งสองสาขามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.021$) แม้นักศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่อันดับต่อมาจะมีความแตกต่างกันโดยนักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมจบการศึกษาจากภาคกลางและภาคใต้ ตามลำดับ ส่วนนักศึกษาสาขาการบริบาลทางเภสัชกรรม จบการศึกษาจากภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ เหตุผลส่วนใหญ่ในการเลือกคณะเภสัชศาสตร์คือ ชอบลักษณะงาน เหตุผลอื่น ๆ มีนักศึกษาทั้ง 2 สาขาเลือกในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดูแลบุคคลในครอบครัว มีนักศึกษาสาขาการบริบาลทางเภสัชกรรมเลือกสูงเป็นอันดับ 2 (ร้อยละ 10.1) ขณะที่สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมเลือกเพียงร้อยละ 3.4 นักศึกษาที่วางแผนจะสอบใหม่เพื่อเข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ทั้ง 2 สาขา มีประมาณ 1 ใน 4 โดยสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมมีจำนวนร้อยละ 14.3 ส่วนสาขาการบริบาลทางเภสัชกรรมมีสูงถึงร้อยละ 25.2 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559

ข้อมูลทั่วไป	เภสัชอุตสาหกรรม		บริบาลทางเภสัชกรรม		p value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
เพศ					
• ชาย	13	10.90	12	10.10	0.299
• หญิง	38	31.90	56	47.10	
อายุ (mean \pm SD)	18.88 ± 1.81		18.54 ± 0.72		0.163
สถานะก่อนเข้าศึกษา					
• เพ็งจวมัธยมศึกษา	37	31.40	53	44.90	0.340
• กำลังศึกษาในคณะอื่น	10	8.50	13	10.20	
• จบปริญญาตรี	2	1.70	0	2.50	

ข้อมูลทั่วไป	เภสัชอุตสาหกรรม		บริหารทางเภสัชกรรม		p value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
● พักการศึกษาชั่วคราว	1	0.80	3	2.50	
ภูมิภาคที่จบมัธยมศึกษา					
● ภาคเหนือ	1	0.80	4	3.40	
● ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3	2.50	12	10.10	
● ภาคตะวันออก	4	3.40	7	5.90	
● ภาคตะวันตก	4	3.40	0	0	0.021
● ภาคใต้	5	4.20	14	11.80	
● ภาคกลาง	9	7.60	11	9.20	
● กทม.และปริมณฑล	25	21.00	20	16.80	
เกรดเฉลี่ยสะสม (mean±SD)	3.55 ± 0.77		3.59 ± 0.31		0.733
ที่พักอาศัย					
● พักกับบิดา/มารดา	14	11.80	10	8.40	
● พักกับญาติ	2	1.70	1	0.80	
● พักหอพักกับพี่/น้อง	7	5.90	9	7.60	0.164
● พักหอพักคนเดียว	28	23.50	44	37.00	
● พักหอกับเพื่อน	0	0	4	3.40	
เหตุผลในการเลือกเรียนคณะเภสัชศาสตร์					
● ชอบลักษณะงานในวิชาชีพนี้	18	15.10	26	21.80	
● ต้องการเรียนสาขาสาธารณสุข	5	4.20	7	5.90	
● เป็นอาชีพที่มีรายได้มั่นคง	6	5.00	9	7.60	
● ครอบครัวทำงานสาขานี้	8	6.70	6	5.00	
● เป็นความต้องการของครอบครัว	7	5.90	6	5.00	0.451
● สามารถดูแลบุคคลในครอบครัว	4	3.40	12	10.10	
● อื่นๆ	1	0.80	2	1.70	
ต้องการสอบใหม่เพื่อเข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์					

ข้อมูลทั่วไป	เภสัชอุตสาหกรรม		บริหารทางเภสัชกรรม		p value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
• สอบ	17	14.30	30	25.20	0.320
• ไม่สอบ	29	24.40	35	29.40	
• ไม่แน่ใจ	51	4.20	3	2.50	

ส่วนที่ 2 ความเข้าใจต่อบทบาท หน้าที่ และลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม

1. บทบาทและหน้าที่ของเภสัชกร

บทบาทและหน้าที่ของเภสัชกรในความเข้าใจของนักศึกษาส่วนใหญ่คือ การจ่ายยาและให้คำปรึกษาด้านยา (ร้อยละ 99.2) รองลงมาคือ การผลิตยา (ร้อยละ 92.0) การวิจัยและพัฒนา (ร้อยละ 53.6) การควบคุมคุณภาพ (ร้อยละ 47.2) การบริหารทางเภสัชกรรม (ร้อยละ 38.4) และเภสัชกรรมชุมชนตามลำดับ (ร้อยละ 22.4) สำหรับบทบาทและหน้าที่ด้านการบริหารเภสัชกิจและการผลิตเครื่องสำอางมีนักศึกษาเข้าใจเพียงร้อยละ 11.2 และร้อยละ 9.6 ตามลำดับ และบทบาทและหน้าที่ที่นักศึกษาเข้าใจและรับรู้ค่อนข้างต่ำ ได้แก่ การบริหารและพัฒนาระบบยา (ร้อยละ 4.0) การคุ้มครองผู้บริโภค (ร้อยละ 3.2) และการเตรียมยาเคมีบำบัดในโรงพยาบาล (ร้อยละ 3.2)

มีนักศึกษาเพียง 2 คน (ร้อยละ 0.02) เท่านั้นที่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของวิชาชีพคลาดเคลื่อนโดย 1 คนเข้าใจว่า เภสัชกรมีหน้าที่ในการวินิจฉัยโรคร่วมกับแพทย์ในโรงพยาบาล ส่วนอีก 1 คนเข้าใจว่า เภสัชกรมีหน้าที่ในการค้นหาสาเหตุของโรคโดยทำงานในห้องปฏิบัติการ

2. ลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม

นักศึกษาส่วนใหญ่มองภาพของการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมหลังจบการศึกษาจากสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมว่า มีลักษณะงานเกี่ยวกับการผลิตยาในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 88.60) รองลงมาคืองานวิจัยและพัฒนา (ร้อยละ 64.20) และการควบคุมคุณภาพยา (ร้อยละ 49.60) ตามลำดับ แต่นักศึกษายังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า หลังจบการศึกษาในสาขานี้จะสามารถทำงานคุ้มครองผู้บริโภคและโรงพยาบาลได้ (ร้อยละ 5.7 และ 2.4 ตามลำดับ) สำหรับการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมเมื่อจบการศึกษาในสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรม นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจว่าสามารถประกอบอาชีพเภสัชกรในโรงพยาบาล (ร้อยละ 97.6) ในร้านยา (ร้อยละ 55.6) งานสาธารณสุขชุมชน (ร้อยละ 8.9) แต่นักศึกษายังมีความเข้าใจ

คลาดเคลื่อนว่า หลังจบการศึกษาในสาขานี้จะสามารถผลิตยาในโรงงานอุตสาหกรรมยาได้ (ร้อยละ 2.4) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความเข้าใจของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมเมื่อจบการศึกษาจากแต่ละสาขาวิชา

ลักษณะงาน	การประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมเมื่อจบการศึกษาจากแต่ละสาขา			
	สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรม		สาขาการบริบาลทางเภสัชกรรม	
	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
วิจัยและพัฒนา	79	64.20	3*	2.40
ควบคุมคุณภาพ	61	49.60	3*	2.40
ผลิตยา	109	88.60	3*	2.40
ผลิตเครื่องสำอาง	13	10.60	0	0.00
ร้านยา	17	13.80	69	33.30
คุ้มครองผู้บริโภค	7*	5.70	1	0.80
สาธารณสุขชุมชน	0	0.00	11	8.90
บริหารเภสัชกิจ	9*	7.30	1	0.80
โรงพยาบาล	3*	2.40	121	97.60

*มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน

ส่วนที่ 3 เหตุผลในการพิจารณาเลือกเรียนแต่ละสาขาวิชา

นักศึกษาส่วนใหญ่มีเหตุผลในการเลือกสาขาวิชาโดยพิจารณาจากลักษณะงานเป็นสำคัญ โดยที่นักศึกษาสาขาวิชาการบริบาลทางเภสัชกรรมให้เหตุผลในข้อนี้มากกว่านักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ร้อยละ 73.10 VS 46.20, $p=0.003$) รองลงมาคือความหลากหลายของงาน โดยที่นักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมให้เหตุผลในข้อนี้มากกว่านักศึกษาสาขาวิชาการบริบาลทางเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 25.00 VS 3.00, $p<0.001$) สถานที่ทำงาน โดยที่นักศึกษาสาขาวิชาการบริบาลทางเภสัชกรรมให้เหตุผลในข้อนี้มากกว่านักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ร้อยละ 31.30 VS 15.40, $P=0.044$) และสอบเข้าศึกษาได้ โดยที่นักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมให้เหตุผลในข้อนี้มากกว่านักศึกษาสาขาวิชาการบริบาลทางเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 11.50 VS 0, $p=0.006$) (ตารางที่ 3)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาโดยตัวแปรต้นเป็นข้อมูลทั่วไป ผลการวิเคราะห์พบว่าภูมิภาคที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลต่อการเลือกสาขาโดยที่นักศึกษาที่เลือกสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมจบการศึกษามาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (OR=0.19, 95% CI=0.04-0.77, p= 0.020) และภาคใต้ (OR=0.22, 95% CI=0.06-0.79, p= 0.020) น้อยกว่าภาคอื่นๆ

ตารางที่ 3 เหตุผลในการพิจารณาเลือกเรียนแต่ละสาขาวิชา

เหตุผล	สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรม		สาขาวิชาบริหารทางเภสัชกรรม		p value
	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ*	จำนวน(คน)	ร้อยละ*	
หางานง่ายหลายทางเลือก	13	25.00	2	3.00	<0.001
ครอบครัวแนะนำ	2	3.80	7	10.40	0.296
พิจารณาเรื่องเวลาส่วนตัว	2	3.80	0	0.00	0.189
ลักษณะงาน	24	46.20	49	73.10	0.003
สถานที่ทำงาน	8	15.40	21	31.30	0.044
รายได้/ความมั่นคง	0	0	0	0.00	NA
ภูมิภ่าณา	0	0	5	7.50	0.067
เนื้อหาวิชา	3	5.80	5	7.50	1.000
สอบได้	6	11.50	0	0.00	0.006

นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.4) คาดหวังรายได้ประมาณ 25,000-49,999 บาท รองลงมา (ร้อยละ 30.2) คาดหวังรายได้มากกว่า 50,000 บาท พบว่าสัดส่วนของนักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมที่คาดหวังรายได้สูงกว่า 50,000 บาทมากกว่านักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ร้อยละ 51.00 VS 13.10, p<0.001)

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเรียน

นักศึกษาทั้งสองสาขาวิชามีความเห็นไม่แตกต่างกันว่าสิ่งที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรกที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเรียนได้แก่ ปัจจัยภายในตนเองและบุคคลในครอบครัว รองลงมาคือ เนื้อหารายวิชาและอาจารย์ผู้สอน (ตารางที่ 4) เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ โดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก พบว่า เนื้อหารายวิชา (OD=0.23 95%CI= 0.06-0.94, p=0.041) และอาจารย์ผู้สอน (OD=0.20 95%CI= 0.05-0.78, p=0.020) เป็นปัจจัยที่ทำให้ความพึงพอใจในการเรียนลดลง

ตารางที่ 4 สิ่งที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา

ปัจจัย	ความพึงพอใจ		p value
	ความถี่แบ่งตามสาขาวิชา (ร้อยละ)		
	เภสัชอุตสาหกรรม	การบริหารทางเภสัชกรรม	
เนื้อหารายวิชา	13 (25.50)	23 (33.80)	0.327
อาจารย์	16 (31.40)	18 (26.50)	0.558
ตนเอง/ครอบครัว	18 (35.30)	34 (50.00)	0.109
อุปกรณ์/สถานที่	5 (9.80)	5 (7.40)	0.743
เพื่อน	4 (7.80)	5 (7.40)	1.000
คะแนน/การวัดผล	2 (3.90)	4 (5.90)	0.699
กิจกรรม/รูปแบบ	4 (7.80)	3 (4.40)	0.460

อภิปรายผลการศึกษา

จากข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ภูมิภาคที่จบการศึกษาส่วนใหญ่คือกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล รองลงมาคือภาคกลางและภาคใต้ อาจเนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านค่าเล่าเรียนซึ่งมีค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรประมาณ 1,800,000 บาทซึ่งสูงเป็นอันดับ 1 ของคณะเภสัชศาสตร์ในประเทศไทยและมีสัดส่วนที่มากกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐเกือบ 10 เท่า จึงคาดว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์หรือการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก แต่น่าจะเกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของนักศึกษาซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลรายได้รายจ่ายครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) ที่แสดงให้เห็นว่าครอบครัวที่อาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีรายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าภูมิภาคอื่น รองลงมาคือภาคกลางและภาคใต้ตามลำดับ ดังนั้นหากคณะฯมีความต้องการเพิ่มจำนวนนักศึกษาใหม่ที่มาจากภูมิภาคอื่นๆในปีถัดไปคณะฯจำเป็นต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านทางฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนมัธยมศึกษา ร่วมกับการให้ข้อมูลด้านทุนการศึกษาซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้นักเรียนมัธยมปลายที่มีผลการเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หันมาให้ความสนใจในการเข้าศึกษาในคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตเพิ่มมากขึ้น

นักศึกษาของสาขาวิชาการบริหารทางเภสัชกรรมที่ต้องการสอบใหม่มีสูงถึงร้อยละ 25 ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะนักศึกษามีผลการเรียนดีจึงต้องการจะเป็นแพทย์ตามค่านิยมของสังคมทางคณะฯ จึงจำต้องมุ่งเน้นให้นักศึกษาตระหนักในคุณค่าและบทบาทของวิชาชีพ เพื่อให้เกิด

ความภูมิใจและความผูกพัน ซึ่งอาจจะช่วยลดจำนวนนักศึกษาที่จะลาออกในแต่ละปีลง และยังทำให้นักศึกษาที่พลาดโอกาสในการย้ายคณะสามารถกลับมาศึกษาต่อด้วยความเต็มใจและภูมิใจในวิชาชีพเภสัชกร

เหตุผลที่นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ คือ ชอบลักษณะงาน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาพิจารณาการเข้าศึกษาด้วยตนเองและเมื่อพิจารณาความเข้าใจในบทบาทของวิชาชีพแล้ว มีนักศึกษาเพียง 2 คนเท่านั้นที่เข้าใจไม่ถูกต้อง หมายความว่า การตัดสินใจเลือกศึกษาในคณะเภสัชศาสตร์ของนักศึกษาอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและเป็นจริง อย่างไรก็ตาม คณะฯ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้าใจต่อบทบาทวิชาชีพและการประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อให้ นักศึกษาทุกคนเข้าใจในบทบาทของวิชาชีพได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจจะเข้าศึกษาในปีต่อไปด้วย

บทบาทและหน้าที่ในวิชาชีพที่นักศึกษามีการรับรู้ค่อนข้างน้อย (ประมาณร้อยละ 10) ได้แก่ การบริหารเภสัชกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาระบบยา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัชร์วิภาและคณะที่พบว่าสาขาวิชาคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพไม่มีความชัดเจนว่าผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาดังกล่าวจะตอบสนองตลาดแรงงานอย่างไร อีกทั้งผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชานี้มีความมั่นใจในสมรรถนะน้อยกว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาอื่น ๆ (พัชร์วิภาและคณะ, 2558) จึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาวิชานี้มีจำนวนน้อยและทำให้เป็นที่รู้จักน้อยตามมา เช่นเดียวกับงานผลิตเครื่องสำอาง เหตุที่นักศึกษามีการรับรู้ค่อนข้างน้อย อาจเนื่องมาจากกฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าผู้ผลิตจะต้องเป็นเภสัชกร (พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558) จึงทำให้เจ้าของกิจการว่าจ้างวิชาชีพอื่นแทนเภสัชกร เนื่องจากค่าตอบแทนต่ำกว่า ส่วนการเตรียมยาเคมีบำบัดในโรงพยาบาลมีนักศึกษารับรู้และเข้าใจน้อยกว่าร้อยละ 5 สอดคล้องกับข้อมูลจากโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระบบบริการสุขภาพ ปี 2558 ซึ่งสรุปว่างานเตรียมยาเคมีบำบัดยังขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากต้องเข้ารับการอบรมเพิ่มเติม ขาดความชัดเจนของค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในวิชาชีพ (สำนักบริหารการสาธารณสุข, 2558) หากมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมมากกว่าเดิมจะสามารถเพิ่มจำนวนนักศึกษาที่ต้องการเข้าศึกษา ในอีกมุมหนึ่งหากคณะมีความต้องการที่จะขยายฐานการรับนักศึกษาในสาขาเหล่านี้หรือเปิดสาขาเฉพาะทางเพิ่มเติมอาจจะมีปริมาณนักศึกษาไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนแล้วทำการวิจัยเปรียบเทียบผลในอนาคต

เมื่อพิจารณาเหตุผลในการพิจารณาเลือกเรียนแต่ละสาขาวิชาพบว่า นักศึกษาบางส่วนยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เช่น สาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมยังมีความเข้าใจว่าตนสามารถทำงาน

คุ้มครองผู้บริโภคและงานในโรงพยาบาลได้ จึงจำเป็นต้องมีการให้ข้อมูลอย่างชัดเจนในขณะที่สมัครเข้าศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเภสัชศาสตร์ทั้ง 2 สาขาจะมุ่งผลิตบัณฑิตเภสัชศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะเฉพาะทางซึ่งแตกต่างกันออกไป มีผลให้นักศึกษาที่ต้องการทำงานในสาขาตรงข้ามจะต้องใช้เวลามากในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะทางรวมถึงการปรับตัว ปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ประเมินทัศนคติต่อวิชาชีพเภสัชกรรมด้วยตนเองของผู้สำเร็จการศึกษาเภสัชศาสตร์บัณฑิต ปีการศึกษา 2557 ที่พบว่าบัณฑิตที่จบการศึกษามีการเลือกสายงานที่ไม่ตรงกับความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะในบัณฑิตแผนกเภสัชกรรมอุตสาหกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทุกภาคส่วนของวิชาชีพเภสัชกรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตและผู้ใช้บัณฑิต จำเป็นต้องมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาเภสัชกรให้มีสมรรถนะและจำนวนที่เหมาะสมกับระบบสุขภาพ (พัคตรีวิภาและคณะ, 2558) และในงานวิจัยของ Chanakit et al. (2015) ยังพบว่าผู้ใช้บัณฑิตทางด้านโรงพยาบาลมีความต้องการนักศึกษาที่จบ 6 ปีทางการบริหารทางเภสัชกรรมเพื่อตอบสนองทางด้านงานบริหารและการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพเพื่อรองรับการขยายตัวของงานด้านนี้ในอนาคต

ในด้านของการพัฒนาการเรียนการสอน สืบเนื่องจากปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเรียนคือ เนื้อหารายวิชาและอาจารย์ผู้สอน ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสมรรถนะวิชาชีพตามที่สภาเภสัชกรรมกำหนด และมีกลยุทธ์ในการสอนที่สามารถทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่ายเพื่อไม่เกิดอคติกับรายวิชาตั้งแต่เริ่มเรียน ซึ่งจะลดความล่าช้าในการจบการศึกษาและเพิ่มคุณภาพของบัณฑิตเภสัชศาสตร์ได้

สรุปผลการศึกษา

เมื่อพิจารณาในภาพรวม นักศึกษาเกือบทั้งหมดเข้าใจบทบาท หน้าที่ และลักษณะการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมได้อย่างถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาเหตุผลในการพิจารณาเลือกเรียนแต่ละสาขาวิชาพบว่านักศึกษาสาขาวิชาเภสัชอุตสาหกรรมยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องนัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคณะฯ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจต่อผู้สมัครเรียน นอกจากนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการเรียน จบการศึกษาตรงตามแผนการศึกษาและเพิ่มคุณภาพของบัณฑิต อาจารย์ผู้สอนจะต้องปรับเนื้อหาและใช้กลยุทธ์ที่สามารถทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. คณะฯ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของวิชาชีพและความแตกต่างของทั้ง 2 สาขาอย่างชัดเจนผ่านไปยังฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาคต่างๆร่วมกับการทำให้ข้อมูลด้านทุนการศึกษา
2. จัดให้มีกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูลหลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิตทั้ง 2 สาขาอย่างละเอียดก่อนการพิจารณาสมัครเข้าศึกษาต่อ
3. อาจารย์ผู้สอนควรมีเทคนิคการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจบทเรียนได้โดยง่าย
4. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีอื่นๆ เพื่อให้สามารถเห็นความแตกต่างของทัศนคติและมุมมองของนักศึกษาหลังจากที่ได้รับข้อมูลด้านวิชาชีพอย่างเพียงพอแล้ว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อ.ภญ.ธิตติยา ลักคุณะประสิทธิ์ ที่ช่วยกรุณาตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาอังกฤษ

อ.ดร.ภญ.สุคนธา หาสาสน์ศรี อ.ดร.ภญ.วิภาดา สัมประสิทธิ์ และ อ.ภก.พงศ์ศิริ กุลชนะวิเชียร อาจารย์ที่ปรึกษาประจำรายวิชา RSU101 ที่กรุณาช่วยประสานงานในการส่งแบบสอบถามให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม

ขอขอบคุณ คุณนฤมล วงษ์เกลี้ยง ที่ให้ความช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ขอขอบคุณนักศึกษาชั้นปี 1 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม

รายการอ้างอิง

- หลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ. 2561, คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
ลีรัตน์ อนุรัตน์พานิช. “รูปแบบคุณลักษณะตามสาขาเน้นและผลกระทบจากการ เลือกสาขา
ของนักศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2556.”
Journal of HR Intelligence. 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557).
- พัทธรวิภา สุวรรณพรหม, และคณะ. 2558. การประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพและทัศนคติต่อ
วิชาชีพเภสัชกรรมด้วยตนเองของผู้สำเร็จการศึกษาเภสัชศาสตรบัณฑิตปีการศึกษา
2557. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบยาชุมชน. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่
- สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟดี). (2549). รายงานวิจัยเรื่องรูปแบบการสอนที่มี
ประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม (ออนไลน์).
library.cmu.ac.th/moralcorner/sites/.../research3.pdf, 4 พฤศจิกายน 2559.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2558. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน จำแนกตามภาค และจังหวัด
พ.ศ. 2541 – 2558 (ออนไลน์).
<http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html>, 4 พฤศจิกายน
2559.
- Chanakit, T., et al. 2015. Hospital pharmacists’ perceptions of the suitability of
doctor of pharmacy graduates in hospital settings in Thailand. *BMC
Medical Education*, 15, 181
- พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 132 ตอนที่ 86 หน้า 5.
โครงการอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระบบบริการสุขภาพ ปี 2558: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
การพัฒนาระบบบริการสุขภาพครั้งที่ 2. สำนักบริหารการสาธารณสุข.

ภูมิทัศน์ของอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹

จรัญ มะลูลีม, * มุฮัมมัด ฟาฮีม **

บทคัดย่อ

ศาสนาอิสลามเกิดในคาบสมุทรอาหรับ แล้วเผยแพร่ไปยังพื้นที่อื่นนานหลายชั่วอายุคน ผ่านการค้า การพิชิต และการแต่งงาน ปัจจุบันเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในเอเชีย ชาวมุสลิมส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อินโดนีเซีย ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้รับรู้ความเป็นมุสลิมอย่างมาก ศาสนาอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอยู่หลายรูปแบบ โฉมหน้า ทั้งด้านการปฏิบัติและสำนักคิด มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งการเมืองและการพัฒนาของส่วนอื่นๆ ของโลก

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านประวัติศาสตร์และแง่มุมร่วมสมัย โดยศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิเป็นหลัก

Abstract

The Islamic religion originated in the Arabian Peninsula and spread to other regions over several generations through trade, conquest, and marriage. It is currently the most followed religion in Asia. The large majority of Muslims reside in Southeast Asia, especially in Indonesia. Muslims in this region heavily acknowledge their religion. The Islamic religion in Southeast Asia is renowned for its different roles as an institution of religious practice and thought and is involved in politics and development of other societies worldwide.

This article aims to explore Muslims in Southeast Asia through both historical and contemporary perspectives, focusing mainly on the review of secondary literature.

¹ ปรับปรุงจากบทความชื่อเรื่องเดียวกัน ในคอลัมน์ “มุมนุสลิม” มติชนสุดสัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 11 ตอน (ตั้งแต่ฉบับประจำวันที่ 14 กันยายน ถึงฉบับประจำวันที่ 19 พฤศจิกายน 2559).

* ศาสตราจารย์ประจำสาขาการระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** Muhammad Faheem นักวิจัยประจำศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ตะวันออกกลางหรือเอเชียตะวันตกเป็นถิ่นกำเนิดของศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม จึงเป็นศูนย์กลางแห่งการอ้างอิงของชาวมุสลิมทั่วโลก ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม รวมถึงการเมืองในโลกมุสลิมที่ปัจจุบันมีประชากรราว 1.6 พันล้านคน เนื่องจากชาวมุสลิมจำนวนไม่น้อยกว่า 300 ล้านคน หรือราวร้อยละ 25 อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกกันว่าหมู่เกาะมุสลิม (Muslim archipelago) โดยคิดเป็นร้อยละ 42 ของประชากรทั้งหมดในภูมิภาคนี้

ที่ตั้งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอื้อต่อภูมิทัศน์ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางการค้าขายทางเรือระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับจีน และมหาสมุทรอินเดียอันกว้างใหญ่กับดินแดนตะวันออกกลาง (Marcinkowski, 2013) มีอินโดนีเซียเป็นประเทศมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดในโลก มาเลเซียเป็นหนึ่งในประเทศสมัยใหม่และมีพลวัตสูงเป็นอันดับสองในประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลก นอกจากนั้น ยังมีชาวมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยขนาดใหญ่อยู่ในไทย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ส่วนชุมชนมุสลิมเล็กๆ ที่ยังรู้จักกันน้อย ส่วนใหญ่อยู่ในอินโดจีน

อิสลามเป็นศาสนาประจำชาติของมาเลเซียและบรูไน มีฐานะเป็นศาสนาหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการของไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และพูดภาษาต่างกัน เช่น บายาส อินโดนีเซีย มาเลย์ ชาว มารานา มากินดาเนา เตากุส ไทย จีน และพม่า เมื่อเปรียบเทียบกับชาวมุสลิมในส่วนอื่นของโลกแล้ว ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้เชื่อว่า พวกเขาได้รับการอภัยโทษจากพระเจ้าด้วยสินทรัพย์และความเข้มแข็ง เนื่องจากประเทศที่ร่ำรวยของโลกมุสลิมมองว่า พวกเขาเป็นต้นแบบของความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและความทันสมัย โดยมีสินทรัพย์ที่หลากหลายอย่างที่สุด นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาความแตกต่างความสัมพันธ์กับชาวมุสลิมในส่วนอื่นพบว่า ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้ยึดมั่นทางศรัทธาที่แตกต่างจากคำสอนของอิสลาม

บทความนี้มุ่งความสนใจไปที่การแพร่ขยายของอิสลามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยก่อรูปสังคมมุสลิมในภูมิภาคนี้ ทั้งในประเทศที่มุสลิมเป็นคนส่วนใหญ่ (อินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน) และที่เป็นชนกลุ่มน้อย (สิงคโปร์ ไทย ฟิลิปปินส์ เมียนมา เวียดนาม กัมพูชา และสปป.ลาว)

การขยายตัวของอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดตัดทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมในเอเชีย ที่วัฒนธรรมจีน อินเดีย พุทธ อิสลาม และตะวันตก ได้พบกันและมีปฏิสัมพันธ์กันมามากกว่าร้อยปี แต่เดิมภูมิภาคนี้เป็นที่รู้จักโดยเปรียบเทียบกับอนุทวีปอินเดีย ว่าเป็นดินแดนที่ไกลกว่าอินเดีย (Further India) ส่วนชื่อ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ปรากฏในศตวรรษที่ 20 ปัจจุบันมี 11 ประเทศ อยู่ในภาคพื้นทวีป 5 ประเทศ (เมียนมา ไทย สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) และภาคพื้นสมุทร 6 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย ติมอร์ตะวันออก และฟิลิปปินส์)

ดินแดนนี้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตก เป็นต้นว่าสินค้าฟุ่มเฟือยอย่างไม้หอมจากป่าฝนในบอร์เนียวและสุมาตรา เครื่องเทศต่างๆ รวมทั้งเครื่องหอม ซึ่งใช้ผสมกับขมหวาน หรือน้ำปรุงรสที่มาจากดินแดนไกลโพ้นของอินโดนีเซีย เป็นสินค้าส่งออกสำคัญของทั้งจีนทางทิศตะวันออก ทั้งอินเดียและดินแดนเอเชียอนุทวีป ทิศตะวันตก การค้าทางทะเลจึงทำให้ศาสนาอิสลามแผ่ขยายในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ่อค้าอาหรับและนักเดินเรือจากชายฝั่งอินเดียเดินทางมาเยือนท่าเรือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างต่อเนื่องในเบื้องต้น มีผู้รับศาสนาอิสลามที่ชายฝั่งคาบสมุทรมลายู เกาะสุมาตราฝั่งตะวันออก และส่วนหนึ่งของเกาะชวาตอนเหนือ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผสมผสานการปฏิบัติศาสนาหลายศตวรรษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาเลเซียและอินโดนีเซีย เพราะมีนักคิดและการเคลื่อนไหวต่างๆ เกิดขึ้นในหลายช่วงเวลา รัฐยอมรับการปฏิรูปและการผสมผสานกับศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลของนักสมัยนิยม (Modernist movements) ที่ปรากฏในตะวันออกกลางตั้งแต่ทศวรรษ 1900 และครูกับนักศึกษาท้องถิ่นที่รับการศึกษาในยุโรปและซาอุดีอาระเบียได้นำบทบัญญัติหลักมาสู่ภูมิภาคนี้

มุสลิมส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นผู้ถือสำนักคิดซุนนี แม้ว่านักวิชาการส่วนใหญ่จะมองข้อสังเกตการขยายอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประนีประนอมกับความเชื่อจารีตประเพณีพื้นถิ่นที่มีอยู่ ทั้งฮินดู พุทธ และการถือผี

การขยายตัวของศาสนาอิสลามในเขตภาคพื้นสมุทร ที่ครอบคลุมอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ รวมทั้งภาคใต้ของไทย มีกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่ซับซ้อนอย่างต่อเนื่อง จนเป็นศาสนาที่มีประชากรมากที่สุด มีบทบาทครอบคลุมอินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน ทั้งยังเป็นศาสนาสำคัญของชนกลุ่มน้อยในไทย เมียนมา และฟิลิปปินส์ ดังจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

อิสลามในอินโดนีเซีย

อินโดนีเซียมีชาวมุสลิมมากที่สุดในโลก คือ ราว 224 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 88 ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทันสมัย (Modernist) เป็นอิสลามที่เคร่งครัดแต่ยอมรับความก้าวหน้าและการศึกษาสมัยใหม่ กับกลุ่มจารีตนิยม (Traditionalist) ที่ปรับตัวเข้ากับผู้นำศาสนาของท้องถิ่น ส่วนคริสต์ศาสนา ศาสนาพุทธ และศาสนาฮินดูเป็นศาสนาของชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุนี้ ศาสนาอิสลามและผู้ปฏิบัติตามศาสนาอิสลามจึงเป็นตัวแทนหลักของชาวอินโดนีเซีย

อิสลามมาถึงอินโดนีเซียอย่างสงบสันติในศตวรรษที่ 12 เมื่อพ่อค้าจากคุชราต (Gujarat) ทางตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดียมาค้าขายที่บริเวณชายฝั่งก่อนจะเข้าสู่ดินแดนตอนใน ต่อมาในราวศตวรรษที่ 15 กษัตริย์ราชวงศ์มัชปาหิตในชวาตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนการนับถือศาสนาจากฮินดูมาเป็นอิสลาม การเปลี่ยนผ่านจากสังคมฮินดูและพุทธชวาเป็นอิสลามของตนเองแล้ว ทำให้อิสลามต้องปรับตัวเข้าหาอารยธรรมเหล่านี้ด้วย ผู้นำถือศาสนาอิสลามจึงเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้ที่นับถือธรรมชาติในพื้นที่ อิสลามในอินโดนีเซียจึงรวมพื้นฐานเบื้องต้นของศาสนาหลายแนวความคิดมาผสานเข้าด้วยกัน

อินโดนีเซียมีนักการศาสนาที่เป็นนักวิชาการและนักสมัยนิยม (มุฮัมมะดียะฮ์) และนักจารีตนิยมซึ่งเรียกกันว่า มัจญ์ลิส อินโดนีเซีย (นักอะตุลอุลาม่าฮ์) ตลอดจนกลุ่มเสรีนิยมอิสลาม (Islamic Liberalion) ที่ตีความกฎหมายอิสลาม (Syar'iah) ไปตามแนวทางของชีวิตสมัยใหม่

ชาวมุสลิมอินโดนีเซียส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง แม้จะมีคนกลุ่มน้อยเป็นชีอะฮ์มุสลิม และมีขบวนการของซูฟี (ซุฟี) ด้วย แต่คนส่วนใหญ่ไม่พิจารณาว่าซูฟีเป็นชาวมุสลิมที่แท้ เนื่องจากพวกเขาให้ความสำคัญกับพิธีอันใกล้ชิดกับพระเจ้า ซึ่งถือเป็นการตั้งภาคีและค้ำกับความสำเร็จของอิสลาม (PFI 2014)

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง องค์การมุฮัมมะดียะฮ์ (Muhammadiyah) ที่ก่อตั้งในปี 1912 ตามหลักการของความเป็นนักสมัยนิยม (Modernist) ได้พยายามทำให้อิสลาม “บริสุทธ์” โดยให้ความรู้แก่ชาวมุสลิมเพื่อให้มีความทันสมัย พยายามเอาชนะความเชื่อตามธรรมชาติแบบดั้งเดิม และต้องการเอาชนะเจ้าอาณานิคมดัตช์ (Jusuf Wanandi, 2002) นอกจากนั้น ยังมีสำนักคิดอะห์มะดียะฮ์ ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากผู้นำทางศาสนา เพราะมองว่าเป็นลัทธิ (cult) มากกว่าการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักอิสลาม แต่กระนั้น ปัจจุบันยังคงมีผู้ยึดถือสำนักคิดอะห์มะดียะฮ์อยู่มากถึง 242 กลุ่ม

ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในอินโดนีเซียปฏิบัติตามหลัก “อิสลามพื้นบ้าน” (Folk Islam) ที่ผสมผสานความเชื่อพื้นบ้านดั้งเดิมเข้ากับพิธีกรรมตามจารีตของชาวมุสลิม เช่น ก่อนการสร้างบ้านต้องเชือดไก่เพื่อให้ปกป้องบ้านที่กำลังสร้าง โดยฝังหัว ขา และปีกไก่ไว้ใต้หินที่เป็นศิลาฤกษ์ หัวไก่ที่มีข้าวและเครื่องเทศล้อมรอบ ต้องหันไปทางทิศตะวันออก ให้เลือดไก่ไหลลงบนหินศิลาฤกษ์ แล้ววางเหรียญเงินไว้ที่มุมหินศิลาฤกษ์ เมื่อทำพิธีนี้แล้วเสร็จจึงจะสร้างบ้านได้ อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวมิใช่การปฏิบัติตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ (จารีต) ของทางศาสนา

องค์การนะฮ์ตุลอุลาม่า (Nadhalatul Ulama –NU) ก่อตั้งขึ้นในปี 1926 เพื่อถ่วงดุลกับกลุ่มนักสมัยนิยม จึงถูกมองว่าเป็นนักจารีตนิยม (Traditionalism) ที่ได้รับกาชวาทาย “ความบริสุทธิ์” ตอบโต้กับอิสลามพื้นบ้าน นักวิชาการศาสนาท้องถิ่นจึงตีพิมพ์บทขององค์การนี้เน้นความสำคัญของการศึกษา ทั้งด้านศาสนาและการศึกษาสมัยใหม่ เพื่อให้ชาวมุสลิมเข้าสู่โลกสมัยใหม่และพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง โรงเรียนที่ใช้หลักปฏิบัติเกี่ยวกับโรงเรียนต่างๆ ไป แต่สอนศาสนาด้วย ปัจจุบัน มีโรงเรียนมากกว่า 14,000 แห่ง และมีมหาวิทยาลัยอีก 60 แห่ง

องค์การ NU ผลิตนักคิดอิสลามรุ่นใหม่ที่สำคัญได้รับการเผยแพร่ในต่างประเทศ โดยศึกษาที่สถาบันการศึกษาทางศาสนาในตะวันออกกลาง รวมทั้ง มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮัร (Al-Azhar) ในอียิปต์ ต่อมา เข้าศึกษาต่อยังศูนย์อิสลามศึกษาในตะวันตก เช่น มหาวิทยาลัยแม็คคิลในแคนาดา มหาวิทยาลัยซิดนีย์ในรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ในฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเลเดินในเนเธอร์แลนด์ มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นและแคนเบอร์ราในออสเตรเลีย

กลางทศวรรษ 1980 อับดุลเราะห์มาน วาฮิด (Abdurrahman Wahid) อดีตประธานาธิบดีของอินโดนีเซีย ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของ NU ได้จัดการศึกษาที่เรียกว่า *เปชัน-เทร* (Pesantren) หรือโรงเรียนกินนอนตามหลักการของเพลโต (Plato) เพื่อให้ทัดเทียมกับโรงเรียนอื่นโดยทั่วไป มีผลของการที่ได้รับการฝึกฝนทางศาสนาอย่างเข้มข้นเป็นกำลังสำคัญ จึงเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับอิสลามให้เป็นเนื้อเดียวกันกับความทันสมัยและความเป็นชาตินิยม ศาสนาอิสลามในอินโดนีเซียมีการปฏิบัติต่างกันเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ซานตริ (Santri) คือกลุ่มมุสลิมบริสุทธิ์ (Purist) อบังงัน (Abangan) หรือกลุ่มที่ไม่เคร่งครัดมากนัก และปรียาอี (Priyayi) หรือผู้นำศาสนาที่เป็นข้าราชการและชนชั้นสูง

ชาวมุสลิมในอินโดนีเซียแบ่งชุมชนตามเชื้อชาติ ภูมิภาค การเมือง และความภักดีทางศาสนา ส่วนใหญ่เป็นชาวชวา (ร้อยละ 42) การเมืองอยู่ที่เมืองหลวง คือ กรุงจาการ์ตา ในเกาะชวา ขณะที่ชาวมุสลิมในส่วนอื่นของหมู่เกาะมุ่งปฏิบัติตามผู้นำศาสนาท้องถิ่นและการเมืองในภูมิภาค

อิสลามในมาเลเซีย

มาเลเซียมีศาสนาที่หลากหลาย ได้แก่ อิสลาม พุทธ ฮินดู คริสต์ และสิกข์ โดยมีอิสลามเป็นศาสนาของสหพันธ์ และอนุญาตให้ปฏิบัติศาสนาอื่นๆ อย่างเสรีและปรองดอง

ประชากรชาวมาเลเซียร้อยละ 60-65 เป็นชาวมุสลิม ผู้ที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมราวร้อยละ 35-40 ที่อาศัยอยู่ในเขตคาบสมุทรมลายู ได้แก่ ปีนัง เปรัก เซลังงอร์ กรุงกัวลาลัมเปอร์ รวมทั้งซาบฮ์และซาราวัก มีความแตกต่างอย่างคล้ายคลึงกันระหว่างกลุ่มของนักสมัยนิยม (Kaum Muda) กับกลุ่มจารีตนิยม (Kaum Tua)

ก่อนที่ผู้คนบริเวณชายฝั่งของคาบสมุทรมลายู รวมทั้งศูนย์กลางการค้าที่ปลอดภัยของท่าเรือเกลัง จะยอมรับศาสนาอิสลามในปี 878 นั้น ชาวพื้นเมืองมาเลย์นับถือศาสนาตั้งเดิมในรูปแบบการนับถือหลายอย่าง รวมทั้งศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธ

ในระดับการเมือง เจ้าผู้ครองนครและหัวหน้ารัฐในคาบสมุทรมลายูของโลกมาเลย์นับถือศาสนาอิสลาม ผู้คนรู้สึกซาบซึ้งและได้รับความดึงดูดใจจากข้อดีของอิสลามในอสุรกายและหะดีษ (คำสอนของท่านศาสดา) ซึ่งเน้นย้ำในความเท่าเทียมกันของมนุษย์และอิสลามส่วนชนชั้นล่าง หรือวรรณะต่ำ เมื่อได้เห็นความเท่าเทียมในสังคมอิสลามที่เบียดเบียนอยู่ก็ระบบวรรณะ ไม่มีการเลือกปฏิบัติ หรือแบ่งแยกเพราะความต่างของสีผิว เผ่าพันธุ์ ที่อยู่อาศัยถิ่นกำเนิด ที่อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในภายหลัง จึงทำให้ผู้คนรู้สึกถึงความเท่าเทียมกันของบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฉะนั้น การเป็นสมาชิกของชุมชนอิสลามจึงเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเปลี่ยนไปจากเดิม

อิสลามในบรูไน

บรูไนไม่มีประวัติศาสนามาก่อนติดกับอิสลามมาโดยตลอด อิสลามมาถึงชายฝั่งของบรูไนตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนระบุว่า เคยเรียกบรูไนว่า โปลี (Poli) หรือโปลี การค้าขายกับจีนของบรูไนขยายเกินกว่าของจีนที่บริเวณโกตาบารู (Kota Baru) สุลต่านได้ส่งเครื่องบรรณาการ เช่น งาช้าง เครื่องเทศ ไปถวายแก่ราชวงศ์ช่ง และหลังจากนั้นบรูไนก็มีชุมชนนานาชาติเกิดขึ้น

รัฐสุลต่าน (สุลฏอนหรือ Sultanate) บรูไนดารุสสลาม บนเกาะบอร์เนียว เป็นประเทศเล็กที่มีประชากรหลากหลาย ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ปรากฏในสังคมบรูไนหลายระดับสุลต่านได้รับการสถาปนาเพื่อให้อยู่ในครรลองแห่งคำสอนของอิสลามและรัฐสนับสนุนศาสนาอย่างมาก ส่วนคนที่ไม่ใช่มุสลิมมาจากหลายศรัทธาทางศาสนา มีสถาบันและองค์กรของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนชาวจีน

บทกวีคลาสสิก (Syair Awang Semaun) เล่าเรื่องของอาวัง อาลัก บิตาร์ (Awang Alag Betaar) สุลต่านบรูไน ผู้มีชัยในการชนไก่กับระเด่นอังสุกะ (Raden Angsuka) กษัตริย์มัชปาหิต ซึ่งมีอำนาจอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวในขณะนั้น (Hussin Mutalib, 2008) เมื่ออาวัง อาลัก บิตาร์ ไปเยือนยะโฮร์ และสุมพรกับเจ้าหญิงแห่งยะโฮร์ในทศวรรษ 1360 สุลต่านแห่งยะโฮร์จึงเชิญชวนให้สุลต่านแห่งบรูไนเข้ารับศาสนาอิสลาม ทรงมีพระนามใหม่ว่า มุฮัมมัด ชาห์ (Muammad Shah) ต่อมา ทรงพบกับชาลีฟ อะลี (Sharif Ali) พ่อค้าอาหรับจากมกกะฮ์ ผู้มีความรู้แก่พระองค์เรื่องอิสลาม ชาลีฟ อะลีได้เป็นสุลต่านองค์ที่ 3 แห่งบรูไน ทรงใช้อำนาจหน้าที่และความเข้มแข็งในการปรับตัวให้เป็นอิสลาม (Islamization) โดยได้รับการสนับสนุนจากสุลต่านมุฮัมมัด ชาห์

นักวิชาการจำนวนมากเชื่อว่า เมื่อศตวรรษที่ 16 อิสลามในบรูไนรุ่งเรืองที่สุดในสมัย สุลต่านโบลเกียฮ์ (Sultan Bolkiah) สุลต่านองค์ที่ 5 ผู้ทำให้อิสลามเป็นศูนย์กลางของอิสลาม ในภูมิภาคนี้ ทรงขยายเขตแดนออกไปได้ไกลถึงฟิลิปปินส์ ซาบาฮ์ และซาราวัก แล้วอภิเษกกับเจ้าหญิงในดินแดนที่ทรงพิชิตได้ เช่น ซูลู มะนิลา แต่หลังจากทสเปนเข้าครองฟิลิปปินส์ คริสต์ศาสนาได้แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวาง จนในที่สุดนำไปสู่สงครามระหว่างบรูไนกับสเปน (Brunei-Spanish war) บรูไนเสื่อมโทรมลงในศตวรรษที่ 17 เนื่องจากโจมตีแย้งภายในครอบครัวของ สุลต่าน ต่อมา เมื่ออังกฤษเข้าครอบครองบรูไนจากต่างประเทศจึงขึ้นอยู่กับกฎหมายของอังกฤษ

ปัจจุบัน ประชากรของบรูไนมุสลิมมีอยู่ราวครึ่งล้านคน ซึ่ง 2 ใน 3 ของจำนวนประชากรเป็นชาติพันธุ์มลายู ชาวมุสลิมบรูไนถือคติตามสำนักคิดชาฟีอี (Shafii) ซึ่งเป็นสำนักคิดย่อยของซุนนี ส่วนชนชาติพันธุ์มาเลย์อื่นๆ เช่น มูรัตส์ ดุซุน ถือฝักันเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าบางส่วนของชาตินี้จะรับนับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์แล้วก็ตาม ขณะที่ชาติพันธุ์จีนในบรูไน ซึ่งเป็นประชากรร้อยละ 10 นั้น ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เต๋า ขงจื้อ หรือคริสต์ และมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นมานับแต่อิสลาม

รัฐธรรมนูญของบรูไน (1959) ประกาศว่า ศาสนาของบรูไนคือศาสนาอิสลาม แต่สามารถปฏิบัติกิจในศาสนาอื่นได้อย่างศานติและปรองดองในทุกส่วนของประเทศ สถิติในปัจจุบันพบว่า ประชากรร้อยละ 67 เป็นชาวมุสลิม ร้อยละ 13 เป็นชาวพุทธ ร้อยละ 10 เป็นชาวคริสต์ และที่เหลืออีกร้อยละ 10 เป็นความเชื่ออื่นๆ รวมถึงฮินดู ลิกซ์ บาไฮ และผู้ไม่ประกาศตนว่านับถือศาสนาใด แม้อิสลามจะเป็นศาสนาประจำชาติและกฎหมายอิสลามเป็นกฎหมายของแผ่นดิน แต่ชนกลุ่มน้อยทางศาสนาสามารถปฏิบัติตามคำสอนและค่านิยมในศาสนาของตนได้อย่างเสรี

ค่านิยมอิสลาม ประเพณี และจริยธรรมรวมเข้ามาปรากฏในวัฒนธรรม-สังคม และการเมืองของบรูไน โดยมีความคิดเรื่อง Malayu Islam Beraja (MIB) หรือกษัตริย์ในรูปแบบมุสลิมมาเลย์เป็นเสาหลัก บรูไนจึงให้ความสำคัญกับเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนาอิสลาม (Ahmad F. Yousif, 2000) ศาลชะรีอะฮ์ (Shari'ah Courts) หรือศาลศาสนาอิสลามมีบทบาทในรัฐจารีตของอิสลาม โดยทำงานควบคู่ไปกับระบอบการปกครองของสุลต่าน ที่ให้ความสำคัญกับหลักการ “กษัตริย์ตามรูปแบบของมาเลย์” ว่าเป็นอุดมการณ์ของรัฐและเป็นพื้นฐานแห่งการบูรณาการของคนในประเทศ

อิสลามในสิงคโปร์

สถิติประชากรเมื่อปี 2010 พบว่า ประชากรร้อยละ 15 ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นชาวมุสลิมนั้น มีคนเชื้อสายมาเลย์ส่วนใหญ่และเป็นมุสลิม ชุมชนร้อยละ 17 ของมีบรรพบุรุษมาจากเอเชียใต้ ส่วนชาวมุสลิมอื่นๆ อาจมาจากจีน อินเดีย หรือมาเลย์ในยูเรเชีย ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในสิงคโปร์ปฏิบัติตามสำนักคิดชาฟีอี (Shafi'i School of Thought) แต่ก็มีผู้ปฏิบัติตามสำนักคิดฮานาฟี (Hanafi School of Thought) ซืออะฮ์ และอะห์มะดี (Ahmadi) ด้วยเช่นกัน มีผู้ใช้ภาษากลุ่มย่อยลงไป เช่น โปเลย์เซีย กิสซิง มาเลย์ อินเดียน อาหรับ รวมทั้งชาวจีนที่เปลี่ยนมานับถืออิสลาม ซึ่งแม้จะมีจำนวนไม่มากนัก ก็มีระดับความเป็นเอกภาพสูง และถือว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมุสลิม

ศาสนาอิสลามเผยแพร่เข้ามาตั้งแต่ยุคยังมะละกาและหมู่เกาะอินดีสตะวันออก (East Indies) พร้อมกับการค้า ชาวมุสลิมในสิงคโปร์เคยประสบความสำเร็จด้านการค้า บางคนได้รับโอกาสอันดีในชีวิต ปรากฏให้เห็นเป็น “ถนนอาหรับ” คนเชื้อสายมาเลย์ให้ความสำคัญกับชาวมุสลิมอาหรับ โดยถือว่าอยู่ในระดับสูงของสังคมและให้ความเคารพยำเกรงอย่างมาก เห็นได้จากการต้อนรับชาวอาหรับมุสลิมเข้ามาสู่ครอบครัว ชาวอาหรับมุสลิมจึงทำงานกันที่ระดับสูงและมีเกียรติของสิงคโปร์ ชาวมุสลิมในสิงคโปร์เป็นผู้นิยมแนวคิดเสรีและเข้าร่วมกับหลายเชื้อชาติได้เป็นอย่างดี ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้นับเป็นเสาหลักในการสร้างอัตลักษณ์ของสิงคโปร์

อิสลามในฟิลิปปินส์

คนส่วนใหญ่ในฟิลิปปินส์นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก รายงานที่ว่าด้วยเสรีภาพในการนับถือศาสนาของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา เมื่อ ปี 2010 พบว่า

ประชากรในฟิลิปปินส์ร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 9 เป็นชาวมุสลิม ส่วนใหญ่เป็นชาวซุนนี ส่วนน้อยเป็นชาวชีอะฮ์ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์เล็กๆ เป็นชาวโปรเตสแตนต์ พุทธ และถือไฮศาศาสตร์

มุสลิมในฟิลิปปินส์ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์-ศาสนาถึง 13 กลุ่ม ได้แก่ อีสานุน มากินดาเนา มารานา เตาชุก ซามา ยากับ ญะมา มาปูน กาอากัน กาลิบูกัน แชนกิล มัลบ็อก พาลาวานีและแบดเจา นอกจากนี้ ยังมีชาวมุสลิมที่อยู่ร่วมกับชาวพื้นเมืองอื่นๆ ในเกาะมินดาเนา เช่น เทดูเรย์ มานาโม บลาอัน สุบาเนน ตโบลีและอื่นๆ

ชาวมุสลิมในวันออกเฉียงใต้ทำให้เกิดชุมชนมุสลิมที่เกาะมินดาเนาและหมู่เกาะซูลู ความสัมพันธ์ที่ฟิลิปปินส์มีกับโลกมุสลิมส่วนหนึ่งเป็นเพราะยุทธศาสตร์ที่ตั้งของภูมิศาสตร์ เนื่องจากมินดาเนากับซูลูอยู่บนเส้นทางการค้า จึงมีโอกาสติดต่อกับชาวมุสลิมในภูมิภาค ไจโลง เป็นเกาะสำคัญในหมู่เกาะซูลูเคยเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญมาก่อนที่จะเป็นอาณานิคมของ สเปน-ผู้ก่อตั้งกรุงมะนิลาเป็นศูนย์กลางการค้าในเวลาต่อมา หลังจากนั้นติดต่อกับชาวอาหรับ เปอร์เซีย และชาวอินเดียมุสลิมยังคงจำกัดอยู่ที่การค้าและการเผยแพร่ศาสนาของผู้มาเยือนเป็นหลัก แม้ว่าผู้เผยแพร่ศาสนาบางคนจะได้แต่งงานกับสตรีชาวพื้นเมืองและพำนักอยู่ต่อไปก็ตาม (Abhoud Syed M. Lingga, 2004)

อิสลามในฟิลิปปินส์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอันต่อเนื่องของอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อผู้ปกครองในสุมาตราและโยนีได้สร้างสถาบันทางการเมืองที่อำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนศาสนาของประชากรจำนวนมาก เมื่อปลายศตวรรษที่ 13 มีบ้านเรือนหรืออาณานิคมของชาวมุสลิมต่างชาตินำซูลูและกล่าวว่าสุลต่านแห่งซูลูพระองค์แรกเสด็จมาจากสุมาตรา ชาวมุสลิมอาจประกอบไปด้วยครอบครัวของพ่อค้ามุสลิม ชนกลุ่มน้อยที่แต่งงานกับสตรีท้องถิ่น และผู้เปลี่ยนศาสนาบางคน (Majul 1999: 68)

สุลต่านแห่งซูลูองค์แรก ทรงมีฉายาว่าปะดุกา มหาซรี เมาลานา อัล-สุลต่าน ชารีฟุลฮาซิม (Paduka Mahasari Maulana al-Sultan Sharif ul-Hashim) ปกครองอยู่ระหว่างปี 1450-1500 ทรงอพยพครอบครัวของรายาบากินดา (Rajah Baguinda) จากเมืองมินังกาเบา ชารีฟุลฮาซิม ได้สร้างระบอบสุลต่าน (Sultanate) เป็นสถาบันการเมืองขึ้นที่เกาะนี้

สุลต่านที่มินดาเนานั้น ชารีฟ มุฮัมมัด กะบัง สุวัน (Sharif Muhammad Kabungsuwan) ผู้ก่อตั้งรัฐสุลต่านมากินดาเนา (Magindanaw Sultane) ได้มาถึงชายฝั่งมินดาเนาเมื่อราวปี 1515 ทรงเป็นโอรสของชารีฟ อะลี ซัยนุลอาบิดีน (Sharif Ali Zein ul-Abidin) จากอาหรับ พระมารดามาจากครอบครัวสุลต่านแห่งยะโฮร์

การแต่งงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง หลักฐานของบรูไนและซูลูแสดงให้เห็นว่า มุฮัมมัดฮาลิม (Muhammad ul-Halim) สุลต่านซูลูองค์ที่ 7 ทรงเป็นพระญาติของกษัตริย์บรูไน ส่วนพระมารดาของสุลต่านบัดดารุดดีน (Badar ud-Din) ที่ 1 เป็นชาวเมืองตริรานตรงบริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะบอร์เนียว โดยจารีตแล้ว การแต่งงานในครอบครัวกษัตริย์เป็นการปกป้องสายตระกูลเพื่อรักษาความชอบธรรมในการปกครอง อย่างไรก็ตาม อาจจะตั้งสมมติฐานได้เช่นกันว่า มีการแต่งงานในหมู่ชนชั้นกลางและชนชั้นล่างของสังคมด้วย

การแต่งงานเป็นการเชื่อมสัมพันธ์กับพันธมิตรทางการเมืองด้วย เช่น เมื่อคอร์คูรา (Corcura) ผู้ว่าการชาวสเปน เข้าโจมตีซูลูในปี 1638 ราชาบองซู (Rajah Bongso) สุลต่านแห่งซูลูได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มนักรบแห่งเมืองมากัสซาร์ (Makassar) นอกจากนี้ ชาวเตอร์นาตัน (Ternatans) ได้เข้าช่วยเหลือสุลต่านบุงชาน (Bungshan) แห่งมินดาเนาในสงครามต่อต้านการรุกรานของอาณานิคมอยู่บ่อยครั้ง

ชะตากรรมของชาวมุสลิมฟิลิปปินส์ในเวลาต่อมาได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เมื่อสเปนอ้างว่าชาวโมโร (Moros) ชาวมุสลิมซึ่งเป็นชนเผ่าของมินดาเนา พยายามสถาปนารัฐเอกราชอิสลามขึ้นในมินดาเนา คือ บังสะโมโร (Bangsamoro) อันเป็นที่มาของสมคำมาเลย์ดั้งเดิม Bangsa หมายถึงชาติหรือรัฐ (nation or state) นับตั้งแต่ปี 1960 หรือชาวมุสลิมในภาษาสเปน เมื่อมีสงครามฟิลิปปินส์-อเมริกา (Philippine-American War) ในตอนปลายศตวรรษที่ 19 ชาวโมโรลุกฮือก่อกบฏครั้งสำคัญขึ้น นำมาซึ่งขบวนการก่อกบฏดำรงอยู่เช่นนี้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าการเจรจาสันติภาพระหว่างชนวนหน้าเสรีอิสลามเพื่อการปลดปล่อยหรือ MILF กับรัฐบาลช่วยแก้ปัญหาในมินดาเนาได้สำเร็จเมื่อปี 2014 แต่ยังคงมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแยกตัวของชาวโมโรในมินดาเนา ปัญหาความขัดแย้งของรัฐบาลบาห์ ที่มาเลเซียถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเพราะมาจากอาณาเขตของอังกฤษ ชาวโมโรถือว่าเป็นดินแดนที่ถูกตัดตามกฎหมายของสุลต่านแห่งซูลู

ปัจจุบัน มีโครงสร้างของรัฐบาลที่มุ่งสนับสนุนสิทธิในท้องถิ่นอยู่ในหมู่เกาะต่างๆ ของฟิลิปปินส์ เขตปกครองพิเศษของชาวมุสลิมมินดาเนา (Special Autonomous Region of Muslim Mindanao) โดยมีขบวนการแยกดินแดนหลายกลุ่ม เช่น ขบวนการก่อการร้ายที่มีความเข้มแข็งอย่าง อะบู ซัยยัฟ (กลุ่มผู้ถือดาบ) ที่รัฐบาลได้จัดการให้มีข้อตกลงซึ่งพัฒนาไปสู่การหยุดยิงได้ในที่สุด

อิสลามในเขตภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมในพื้นที่ดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอินโด-จีน มีจำนวนไม่มากนัก ไม่ค่อยถูกกล่าวขานถึง และบ่อยครั้งได้กลายเป็นชุมชนที่ถูกลืม เมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมในเขตภาคพื้นสมุทร

มุสลิมในประเทศไทย

ไทยเป็นประเทศพหุสังคมทางศาสนา มีประชากรราว 68.2 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ สถิติจำนวนประชากรชาวมุสลิมแตกต่างกันในหลายสำนัก แต่เชื่อกันว่า มีชาวมุสลิมในประเทศไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 7 ขณะที่ประชากรผู้นับถือศาสนาคริสต์ ฮินดู และสิกข์ มีอยู่เพียงร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด ปัจจุบัน ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาของกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ชาวมุสลิมส่วนใหญ่อยู่ในเขตภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดสตูลปัตตานี ยะลา และนราธิวาส หรือคิดเป็นร้อยละ 65-85 ของประชากรเมืองส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติมาเลย์

ศาสนาอิสลามเข้ามาถึงดินแดนนี้ตั้งแต่สมัยอยุธยา (1350-1767) ในขณะนั้นราชอาณาจักรมาเลย์ทางใต้ของแหลมมลายูยังมีส่วนหนึ่งของไทย อิสลามเข้าสู่ดินแดนนี้จากหลายทิศทาง ส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพชาวมุสลิมที่มีศรัทธาเหมือนกันทั้งสำนักคิดทางศาสนาและพื้นฐานทางชาติพันธุ์ ได้แก่ หมู่มากะของมาเลย์-อินโดนีเซีย เยเมน (ทะเลาะเราะเมาต์) เปอร์เซีย อินเดีย เมียนมา จีน และกัมพูชา (Kritiyasirakul, 1999)

การสถาปนาอิสลามในยะลาและปัตตานีสุลต่านอิสกันดาร์ (Sultan Iskandar) ทำให้อิสลามขยายตัวไปในเขตภาคพื้นทวีปจนมีปัตตานีในปี 1387 ภาคใต้ตอนบนของไทยอย่างสงขลาเป็นที่พบปะของภาษาและวัฒนธรรมระหว่างผู้พูดภาษามาเลย์กับผู้พูดภาษาไทย การเผชิญหน้ากันระหว่างมาเลย์อิสลามกับพุทธเป็นหนึ่งในสองรูปแบบของศาสนา “ที่เป็นรูปแบบของท้องถิ่น” (localised) อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์และศาสนา

ตอนกลางของไทย มีชาวมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซีย (อิหร่าน) ปากีสถาน อินโดนีเซีย และจาม ส่วนหนึ่งหนี เช่น ลำปาง เชียงใหม่ นั้น ชาวเบงกาลี ชาวเมียนมา และชาวจีนจากยูนนานอพยพเข้าสู่ประเทศไทยด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมือง คือ หนีจากการประหารของคอมมิวนิสต์ในจีนและชาตินิยมในเมียนมา นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่เปลี่ยนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามซึ่งหากไม่เป็นผู้ถือสำนักคิดซุนนี ก็เป็นชุมชนชาวชีอะฮ์กลุ่มเล็กๆ ที่มาจากสำนักคิดกลุ่มย่อย 2 สำนัก ได้แก่ อิมามิกับโบห์รา (Imami and Bohras) และมุสตะลีสมาอีล

อัตลักษณ์ทางศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ เช่น ชาวมาเลย์เป็นชาวมุสลิม ชาวไทยเป็นชาวพุทธ ส่วนชาวจีนอาจเป็นได้ทั้งชาวคริสต์หรือผู้นับถือลัทธิเต๋าที่มีการประสมประสานระหว่างกัน แม้ว่าการประกอบสร้างทางชาติพันธุ์จะก่อรูปอัตลักษณ์ขึ้น แต่ในประเทศไทย ชาวมุสลิมกับชาวพุทธมีอัตลักษณ์ที่เป็นมารยาททางสังคม แง่คิดที่เป็นภาพรวม และรูปแบบในภาคปฏิบัติ

ชาวไทยมุสลิมดำรงรักษาการแสดงออกของตนผ่านอัตลักษณ์และสัญลักษณ์แห่งตัวตน ซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนา เช่น มัสญิด (Mosque) ปอเนาะ (Pondok) หรือมัดเราะซะฮะฮ์ (Madsasah) สำนักจุฬาราชมนตรี (Office of Chularatchmontri) หรือชัยคุลอิสลาม (Shaykh al-Islam) หรือโดยผ่านงานเทศกาลประจำปีทางศาสนาที่เฉลิมฉลองกันในระดับชุมชนรวมทั้งงานเมาลิดินนะบี (Maulid-al-Nabi) หรือที่รู้จักกันในชื่องานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย (Imtiyaz Yusuf, 1998)

นอกจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์แล้ว ชุมชนมุสลิมมีความหลากหลายด้านภาษากว่าคือ ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในภาคใต้พูดภาษามาเลย์ ในขณะที่ชาวมุสลิมคนอื่น ๆ ใช้ภาษาไทยทั้งที่บ้านและในที่สาธารณะ พวกเขาไม่คุ้นเคยกับภาษาที่สำหรับของชาวพุทธอีกต่อไป

อิสลามในเมียนมา

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมามีชนชาติพันธุ์ใหญ่อันดับสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีประชากรทั้งหมดเป็นอันดับที่ 24 ของโลก หรือจำนวน 54 ล้านคน เมียนมาเป็นประเทศพหุสังคม มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่คือเมียนมา (Myanmar) เมียนมาเรียกว่าพม่า หรือบาร์มัน (Barman) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนประชากรมุสลิมนั้นมีอยู่ร้อยละ 4 จากจำนวนประชากรทั้งหมด 54 ล้านคน

อิสลามในเมียนมาเริ่มแพร่จากหลายเส้นทาง เช่นเดียวกับหลายรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อศตวรรษที่ 9 นักเดินเรือชาวมุสลิมที่มาถึงชายฝั่งอาระกันใต้เข้ามาค้าขายและตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณชายฝั่งยะไข่ (Rakine) และบริเวณที่อยู่ต่ำลงมา สันนิษฐานชาวเปอร์เซีย หรืออิหร่านมาถึงเมียนมาและยูนนาน ตั้งแต่ ค.ศ. 860 แต่ไม่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในเมียนมา (Yegar Moshe, 1972).

กล่าวกันว่า ชัยยิด มุฮัมมัด อัล-ฮะนาฟียะฮ์ (Sayed Muhammad al-Hanafiyah) บุตรชายคนหนึ่งของเคาะลีฟะฮ์ อะลี (Ciliph Ali) เป็นชาวมุสลิมคนแรกที่เดินทางมาถึงเมียนมาพร้อมกับसानุศิษย์ โดยเข้ามาทางตอนเหนือของมาอุงดาลซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของรัฐยะไข่ เมื่อ

ต่อสู้อับราฮิมิกะยา ปารี (Kaya Pari) แล้วได้ชัยชนะ จึงอภิเษกกับราชินี ที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม เรื่องเล่านี้ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงหลุมศพของซัยยิด มุฮัมมัด อัล-ฮะนาฟิยะฮ์กับพระชายาบนเทือกเขาเมา (Mayu Hills) ใกล้กับพื้นที่ของมาอุงตาล (Ezati Abu al-Fazl, 2002)

หลักฐานสมัยใหม่ยืนยันว่า พ่อค้าชาวอินเดียและมาเลย์เผยแผ่ศาสนาอิสลามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนพ่อค้าจากยูนนานของจีนได้ตั้งรกรากอยู่ทางตอนเหนือของพม่าในศตวรรษที่ 19 เมื่อนาซีรุดีน มะห์มูด ชาฮ์ (Naseer-ud-Deen Mahmud Shah 1442-1459) สถาปนารัฐเบงกอล ช่วยให้การขยายตัวของศาสนาอิสลามในพม่าเพิ่มขึ้น จึงเป็นรัฐมุสลิมที่สถาปนาขึ้นในอาระกัน ชาวมุสลิมปกครองอาระกันมาหลายศตวรรษและขยายอิทธิพลไปไกลถึงตอนใต้ของเมืองมะละแหม่ง ในเวลานั้น ภาษาเปอร์เซียเป็นภาษาของชาวมุสลิมอาระกัน ต่อมา พม่าพิชิตรัฐมุสลิมได้ในปี 1754 แต่ชาวมุสลิมได้ผนวกพม่าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอินเดียในช่วงปี 1824-1826 ฉะนั้น เมื่อพม่าได้รับเอกราชในปี 1948 อาระกันจึงตกอยู่ใต้การปกครองของพม่า

ชะตากรรมของชาวมุสลิมในดินแดนนี้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อพม่าอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ เมื่อสยามลงนามในสนธิสัญญาเบาริงในปี 1855 ได้เปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้ขยายตัวขึ้นและส่งเสริมให้ชาวคริสต์เข้ามายังดินแดนที่เป็นมุสลิมพื้นเมือง ชาวมุสลิมรวมทั้งเปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมในดินแดนที่ติดกับพม่า เช่น จีน อินเดีย บังคลาเทศ เดินทางมายังสยามตามนโยบายเปิดประตูให้แก่ผู้ย้ายถิ่นของอังกฤษ ชาวมุสลิมจากอินเดียเดินทางเข้ามาในพม่าเป็นจำนวนมากด้วยบางคนกลายเป็นข้าราชการ ในขณะที่ส่วนมากเลือกเป็นพ่อค้าและแรงงาน (Hussin Mutalib, 2008) อย่างไรก็ตาม เมื่อพม่าได้รับเอกราชในปี 1948 รัฐจึงเริ่มสนใจชาวมุสลิมจากบังคลาเทศ

ชาวมุสลิมที่พม่าได้รับเอกราชในปี 1948 รัฐจึงเริ่มสนใจชาวมุสลิมจากบังคลาเทศ ชาวมุสลิมที่พม่าได้ส่งชาวโรฮิงญาที่เป็นมุสลิมไปเกือบแสนคน เนื่องจากเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในขบวนการก่อการกำเริบทำสงครามกับพม่า จึงถูกเลือกปฏิบัติอยู่เป็นระยะเวลานาน ขณะที่ชาวมุสลิมบังคลาเทศกลมกลืนอยู่ร่วมกับชาวยะไข่ (อาระกัน) ได้อย่างปกติ เพราะอยู่ติดกับชายแดนรัฐยะไข่ ภายใต้การยอมรับจากกษัตริย์ชาวพุทธที่ปกครองอาระกันเมื่อศตวรรษที่ 18 เมื่อพม่าได้รับเอกราช ชาวมุสลิมเบงกาลีจึงเป็นชุมชนมุสลิมกลุ่มใหญ่ที่สุดในพม่า

ปัจจุบันชาวมุสลิมในเมียนมามีทัศนคติต่างกันในเรื่องความสัมพันธ์ของพวกเขากับรัฐพุทธและชาวพุทธ บ้างกลมกลืนเข้ากับคนส่วนใหญ่ของประเทศได้ ขณะที่บางคนยังผูกพันกับอัตลักษณ์มุสลิม-พม่า และธำรงรักษาวัฒนธรรมแผ่นดินแม่จากอนุทวีปอินเดียได้ ส่วนชาวโรฮิงญาในยะไข่ ซึ่งเป็นประชากรมุสลิมกลุ่มเล็กๆ ที่อาศัยอยู่ใกล้เขตแดนระหว่างเมียนมากับ

บังคลาเทศ ต้องเผชิญกับความยากลำบากมากยิ่งขึ้นกว่ามุสลิมกลุ่มใดๆ และรัฐบาลไม่ยอมรับว่า ชาวโรฮิงญาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถือเป็นพลเมืองของเมียนมา จนต้องอพยพออกไปอยู่ประเทศอื่น โดยหาที่ลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในบังคลาเทศและดินแดนอื่นๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ไทย ซึ่งมีเขตแดนติดกับเมียนมาก็ปฏิเสธมิให้ชาวโรฮิงญาเข้ามาลี้ภัย ขณะที่อินโดนีเซียกับมาเลเซีย ก็ให้ความสะดวกแก่ชาวโรฮิงญาในระดับหนึ่ง แต่บางช่วงก็ผลักไล่ไม่ให้ชาวโรฮิงญาเดินทางเข้าประเทศ

อิสลามในเวียดนาม

ในราวต้นศตวรรษที่ 9 นักเดินเรือชาวอาหรับ-เปอร์เซียและพ่อค้าอิสลาม เข้ามาถึงจามปา (อาณาจักรโบราณครอบคลุมพื้นที่ของเวียดนามตอนใต้และกัมพูชา) จนเป็นถิ่นอาศัยของชาว ฮินดู-พุทธ อาณาจักรโบราณนี้ยุติบทบาทลงหลังศตวรรษที่ 15 แต่ในช่วงศตวรรษที่ 15-16 ประชาชนจำนวนมากได้หันมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม จากนั้นอิทธิพลของอิสลามก็แผ่ขยายเข้าสู่ราชวงศ์ต่างๆ ชาวจามเป็นชนกลุ่มน้อยมุสลิมในภูมิภาคนี้ ในที่ประชุม ชุมชนมุสลิมจำนวนมากไม่ยอมอาศัยอยู่ในสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งเวียดนามในสายภูมิภาค ได้แก่ โฮจิมินห์ซิตี้ทางตอนกลาง ด้านตะวันตก ที่ตัยนิง (Tay Nihn) ทางตะวันออกเฉียงใต้ และที่องชาง (An Giang) ตรงบริเวณชายแดนของกัมพูชา

ในเบื้องต้น อิสลามเป็นศาสนาของชาวจาม อันเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความสัมพันธ์กับชาวมาเลย์ แต่ชาวมุสลิมจำนวน 1 ใน 3 ของเวียดนามเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และมีชุมชนอื่นที่กล่าวว่าตนมีชาติพันธุ์ผสม เช่น จาม ชเลียร์ มาเลย์ มินัง (Minang) เวียดนาม (Viet) จีน อาหรับ แต่ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลาม เวียดนามอ้างว่า หรือจามมุสลิมรอบดินแดนเจาซ็อก (Chau Doc) ทางตะวันออกเฉียงใต้ ชาวจามทั้งหมดชนชั้นนำและผู้มีการศึกษาอย่างซำๆ แต่มั่นคง ค่อยๆ หยั่งรากเมื่อโอกาสเหมาะจนตั้งถิ่นฐานค้าทำกำไร

เมืองหลวงของเวียดนามมีอิทธิพลขึ้นจนแผ่เข้าไปยังจามปาในตอนปลายศตวรรษที่ 15 นั้น สำนักงานของกษัตริย์จามตั้งอยู่ที่ฟางแซง (Phan Rung) พวกเขาเป็นมุสลิมส่วนใหญ่ของดินแดนนี้ และชาวจามจำนวนหนึ่งได้อพยพหนีไปกัมพูชา หลังจากที่ชาวจามพ่ายแพ้แก่ชาวเวียดนาม ราชวงศ์ของเวียดนามไม่ต้องการให้ชาวจามมีอิทธิพลทางการเมือง จึงพยายามโดดเดี่ยวพวกเขาออกจากโลกมาเลย์ที่มีศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมร่วมกัน เมื่อเวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 นั้น ชาวจามอาศัยอยู่ในอาณานิคมของฝรั่งเศส 2 แห่ง ได้แก่ โคชินจีน ทางตอนใต้กับอันนัมในตอนกลาง การแยกจากกันเช่นนี้ซึ่งดำรงอยู่จนมาถึงปัจจุบัน ทำให้

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่างกันออกไปเรื่อยๆ จึงไม่อาจสร้างเอกภาพทางชาติพันธุ์ของชาวจามได้ (Jay Willoughby, 1999)

ทุกวันนี้ มีชาวจามน้อยกว่าร้อยละหนึ่งของประชากรทั้งหมดของเวียดนาม ตั้งถิ่นฐานอยู่ใน 3 พื้นที่ ได้แก่ ฟางแซง ที่เคยเป็นเมืองหลวงของจามปา โฮจิมินห์ซิตี้ และจังหวัดทางตอนใต้ของต๋ยนิงกับเงาซ็อก เมื่อผู้อาวุโสและผู้รู้ด้านอิสลามศึกษาได้จัดตั้งสถาบันอิสลามศึกษาชั้นสูงที่เงาซ็อกนั้น การเรียนการสอนในช่วง 3 ปีแรกใช้ภาษาจาม ปีต่อๆ มาใช้ภาษาเวียดนาม แต่ชาวจามส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย เพราะการเรียนไม่ใช่ข้อบังคับและความต้องการแรงงานที่พุ่งสูง และในบ้านมีมากกว่า

จามจาฮิต (Cham Jahit) ยังคงปฏิบัติตามพื้นฐานศาสนาที่มีมาก่อนอิสลาม โดยแต่งกายด้วยชุดคลุมยาวสีขาว ก้มกราบสามครั้งแบบชาวพุทธ ขณะที่เดินทางไปมาศทางของการละหมาด มีเพียงอิหม่ามและผู้ช่วยเท่านั้น ที่ถือศีลอดและละหมาดตามข้อกำหนด

ปัจจุบัน รัฐบาลเวียดนามส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาภาษาอาหรับและศาสนาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ซาอุดีอาระเบีย ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลามที่มีผู้นับถือทั่วโลกอยู่ราว 1.6 พันล้านคน ได้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง

รัฐบาลเวียดนามมีมาตรการผ่อนคลายต่อการอพยพเข้าจามมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะมีความสัมพันธ์อันดีต่ออินโดนีเซียและมาเลเซียซึ่งอนุญาตให้ขยายสุเหร่าและสร้างสุเหร่าได้ รวมทั้งหากองทุนสนับสนุนการก่อสร้างศาสนสถานไปทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ส่วนเรื่องการพิมพ์หนังสือศาสนาอื่นก็ได้ถูกอนุญาต โดยมีข้อจำกัดบางประการ สมาชิกของมูลนิธิมุสลิมชาวจาม (Cham Muslim Foundation) ได้แปลพระคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาเวียดนาม นอกจากนี้ ยังมีหนังสือพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาอิสลาม อัตชีวประวัติของศาสดามุฮัมมัด และเรื่องประวัตินบรตของศาสนทูตที่อาจผ่านมาโดยช่องทางทูตของมาเลเซียหรืออินโดนีเซีย และเมื่อหนังสือปรากฏขึ้นเป็นภาษาเวียดนาม อาจจะถูกห้ามเผยแพร่หรือไม่ก็ได้ตั้งแต่ต้น

ชาวจามส่วนใหญ่เป็นคนยากจนและมีการศึกษาน้อย ฉะนั้น หากมีโอกาสนักศึกษาชาวจามจึงเลือกออกไปแสวงหาความรู้ในต่างประเทศเมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยม มีคุณสมบัติทางการศึกษา และมีเงินเพียงพอ โดยไปศึกษาเรื่องอิสลามศึกษาหรือวิชาอื่นๆ

อิสลามในกัมพูชา

รัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) เมื่อปี 1993 ระบุให้ระบอบประชาธิปไตยผ่านรัฐสภาเป็นระบอบการเมืองของประเทศ มีศาสนาพุทธเป็นศาสนา

ประจำชาติและรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่นๆ รวมทั้งศาสนาอิสลาม ผลการเลือกตั้งในกัมพูชาพบว่า ชาวมุสลิมมีบทบาทสำคัญและมีความเข้มแข็งจนทำให้อิสลามได้รับการยอมรับ

มุสลิมในกัมพูชาเป็นประชากรที่เข้มแข็ง โปร่งใส มีจิตอาสา และมีบทบาทสำคัญอยู่ในกัมพูชาใหม่ อิสลามเป็นส่วนสำคัญของกัมพูชามาตลอดสองสามศตวรรษเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นอัตลักษณ์ของชาวจามในกัมพูชามาอย่างต่อเนื่อง ชาวจามทั้งหมดในกัมพูชาเป็นมุสลิม แต่มุสลิมบางส่วนอาจไม่ใช่ชาวจาม

ชาวจามเริ่มนับถืออิสลามเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด ทราบเพียงว่า อิสลามมาสู่ชาวจามปาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 9 อิสลามกลายเป็นศาสนาของชาวจามปาและชาวมลายู (กคาบสมุทรมลายู นับแต่ศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลันตันและปัตตานี (Kelantan-Pattani) ที่มีสายสัมพันธ์อันดีต่อกันเรื่องศาสนาโดยตลอด ความสัมพันธ์นี้ทำให้เจ้าชายหนุ่มแห่งจามปา ซึ่งต่อมาขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์โพธิ์รัม (Po Reum 1621-4) เสด็จมาเยือนกลันตันเพื่อเรียนรู้วิธีการสอนในเรื่องอิสลาม ในปัจจุบัน การเดินทางของที่รัฐกลันตันเพื่อศึกษาเรื่องการสอนอิสลามยังคงดำเนินอยู่ต่อไป (Mohamad Zairi Bin Musa 2007)

ศูนย์กลางแห่งอิสลามนั้นอยู่ในชีวิตของชาวมุสลิม ไม่ว่าจะ เป็นชาวจามหรือคนกลุ่มอื่นที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมในกัมพูชาปัจจุบันมีความหลากหลาย เป็นต้นว่า จาม ชัมแมร์ อินเดีย อาหรับ ในจำนวนนี้ ชาวจามมีคุณสมบัติสำคัญอย่างแท้จริง เพราะเป็นชุมชนที่รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ถือเป็นกระดูกสันหลังของชาวมุสลิม และมีบทบาทอยู่ในสังคมกัมพูชาโดยรวม เป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่ในกลุ่ม ได้แก่ จามชะรีอัต (Cham Shariat) กับ จามบานี (Cham Bani)

จามชะรีอัต คือชาวจามที่ปฏิบัติตามชะรีอะฮ์ (Shari'ah) หรือกฎหมายอิสลามตามจารีตของสำนักฮานาฟี (Hanafi tradition of Islam) ส่วนจามบานี คือ กลุ่มจาฮีดหรือเกาม์ หะกีกัต (Kaum Hakekat) ที่รู้จักกันในนามเกาม์ ญุมอาต (Kaum Jumaat) ซึ่งมีอัตลักษณ์ของอิสลามอย่างเปี่ยมล้นนอกเหนือจากชะรีอัตมีพลวัติและมีอิทธิพลครอบคลุมชุมชนจาม อัตลักษณ์พื้นฐานคือภาษาถิ่นและความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับผู้ที่นับถืออิสลามอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ยังมีคนกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มสมาชิกของจามจาฮีดที่กำลังจะเคลื่อนสู่แนวทางอิสลามของกลุ่มอะห์มะดียะฮ์ (Ahmadiya)

ประชากรมุสลิมในกัมพูชาปัจจุบันมีอยู่ราวร้อยละ 4-5 ของประชากรทั้งหมด ชะการียา อาดัม (Zakariyya Adam) เลขาธิการของรัฐในกระทรวงลัทธิและศาสนา (Cults and Religions) มีความเห็นว่า น่าจะมีจำนวนมุสลิมน้อยกว่าครึ่งล้านเล็กน้อย แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะ

ยืนยันความถูกต้องได้ และเสนอให้สำรวจประชากรชาวมุสลิมในกัมพูชาโดยพิจารณาจากการกระจายตัวของมัสยิดในราชอาณาจักร

เมื่อเริ่มฟื้นฟูอิสลามในกัมพูชาในตอนต้นทศวรรษ 1990 นั้น เชื่อกันว่ามีมัสยิดอยู่ราว 100 แห่ง รายงานเมื่อปี 2007 พบว่า มัสยิดทั่วราชอาณาจักรมีเพิ่มขึ้นเป็น 400 แห่ง โดยไม่นับรวมถึงสถานที่ละหมาดขนาดเล็ก (มุศอลลาหรือสุเหร่า) ซึ่งทำหน้าที่รองลงมาจากมัสยิด ส่วนโรงเรียนสอนศาสนาหรือมดเราะห์ชะฮีย์ ทั้งสิ้น 300 แห่ง กระจายใน 315 หมู่บ้านทั่วทุกจังหวัดในราชอาณาจักร นับจากพนมเปญ พระวิหาร ไปจนถึงสิหนุวิลล์

จังหวัดที่มีชาวมุสลิมมารวมกันมากที่สุด คือ กำปงจาม มีมัสยิดอยู่มากถึง 148 แห่ง จึงกลายเป็นศูนย์กลางของชาวมุสลิมกัมพูชา เสมอ ซอกเพรย์ (Sem Sokprey) รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำปงจามก็เป็นชาวมุสลิมเช่นกัน จังหวัดอื่นๆ ที่มีชาวมุสลิมอยู่จำนวนมาก ได้แก่ กำปงชนัง มีมัสยิด 42 แห่ง และศอลิห์ เซน (Saleh Sen) รองผู้ว่าราชการจังหวัดก็เป็นชาวมุสลิมเช่นกัน อาจกล่าวได้ว่า ขณะนี้ชาวมุสลิมกัมพูชา มีบทบาททางการเมืองและการบริหารงานมากขึ้นเป็นลำดับ สำหรับกรุงพนมเปญ เมืองหลวงของกัมพูชา มีมัสยิดทั้งสิ้น 15 แห่ง (Omar Farouk, 2008)

อิสลามในลาว

ศาสนาอิสลามปรากฏอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic) มาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว แต่ชีวิตของชาวมุสลิมใน สปป.ลาว กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างจีน ไทย กัมพูชา เมียนมา หรือเวียดนาม แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งเรื่องจำนวน วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ ชุมชนมุสลิมในลาวไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด ในประมาณปี ในช่วงศตวรรษ 1900 ถึงต้นทศวรรษ 1970 มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในหลายส่วนของประเทศ แต่ขบอบหนืดและกีดกันและการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาล สปป.ลาวเป็นสาเหตุให้ชาวมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีนฮ่อ อพยพไปต่างประเทศ ชาวมุสลิมที่เคยอาศัยอยู่ในเวียดนามเหนือและหลวงพระบาง ก็ค่อยๆ หายไปเมื่อปลายทศวรรษที่ผ่านมาเอง

รัฐธรรมนูญเมื่อปี 1991 (แก้ไขในปี 2003) ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา อิสลามจึงเป็นศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่รัฐบาลได้ควบคุมการปฏิบัติกิจของทุกศาสนาในหลายรูปแบบ รวมทั้งพุทธนิกายเถรวาทซึ่งเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น แม้ว่ารัฐบาลได้แสดงความพยายามที่จะผ่อนปรนกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดต่างๆ ในการปฏิบัติศาสนาของชนกลุ่มน้อย แต่ความบีบคั้นที่มีต่อผู้นับถือทุกศาสนามีส่วนสำคัญต่อการจำกัดบทบาทของศาสนาอิสลามด้วยเช่นกัน (Omar Farouk, 2008)

จำนวนประชากรมุสลิมในประเทศลาวคาดว่า มีอยู่ประมาณร้อยละ 1 จากประชากรลาวทั้งหมด หรือในราว 50,000 คนจากประชากรลาว 5 ล้านคน นับว่าเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีความสำคัญ นักชาวมุสลิมเหล่านี้มาจากชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย กลุ่มที่ใหญ่ที่สุด คือ จีนฮ่อ ซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว กลุ่มที่สอง คือ ชาวมุสลิมจากเอเชียใต้ (South Asian Muslim) มาจากอินเดีย ปากีสถาน หรืออัฟกานิสถาน กลุ่มที่สาม คือ ชาวจาม ที่หลบหนีมาจากกัมพูชา ในช่วงที่มีสงครามกลางเมืองของกลุ่มเขมรแดง พล พล กลุ่มที่ 4 เป็นชาวพื้นเมืองของลาว ที่เปลี่ยนศาสนาเมื่อแต่งงานกับชาวมุสลิม นอกจากนี้ยังมีประชากรมุสลิมกลุ่มเล็กๆ มาจากหลายประเทศรวมอยู่ด้วย

หากพิจารณาในเชิงภูมิศาสตร์ ดินแดนนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลาม ผ่านการติดต่อกับหลายประเทศ เช่น ไทย จีน อินเดีย ปากีสถาน กัมพูชา มาเลเซีย และตะวันออกกลางหรือเอเชียตะวันตก แต่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของลาวก็ทำให้ชุมชนมุสลิมตั้งอยู่แยกกันด้วย

สปป.ลาวเป็นดินแดนที่มีพื้นที่ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตภูเขา การคมนาคมติดต่อถึงกันทำได้ยากลำบาก ชาวมุสลิมจึงพยายามพัฒนาพื้นที่ที่พวกเขาพร้อมตัวกันอยู่ ยกเว้นบริเวณตัวเมืองที่มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มต่างๆ มัสยิด 2 แห่งในนครหลวงเวียงจันทน์ คือ มัสยิด อัซฮัร (Azhar Mosque) และมัสยิด จามีมือ (Jami Mosque) แบ่งผู้ศรัทธาไปตามชาติพันธุ์ มัสยิดแห่งแรกเป็นมัสยิดของชาวมุสลิม (Cham Mosque) และแห่งที่สองเป็นมัสยิดของชาวอินเดีย (India Mosque) นอกจากนี้ มัสยิดอัซฮัร รู้จักกันว่าเป็นมัสยิดของชาวชุนนี่ ส่วนมัสยิดจามีมือเป็นมัสยิดของชาวชุนนี่ สำนักคิดย่อย ฮะนาฟี (Hanafi School of Jurisprudence) นอกจากนี้ ยังมีชุมชนมุสลิมอินเดีย ปากีสถาน เป็นชุมชนขนาดเล็กที่รวมกลุ่มตามเชื้อชาติ บางครั้งเป็นตัวแทนของสมาคมอินเดียและสมาคมปากีสถานด้วย

พิจารณาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์แล้ว ไทยกับลาวได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมายาวนาน ชาวมุสลิมทั้งสองช่องทางนี้แสวงหาความลงตัวของตนในทั้งสองประเทศ ที่น่าสนใจคือ การที่ประเทศไทยได้รวมทั้งชาวมุสลิมจากดินแดนอื่น มักเดินทางผ่านไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศลาว จึงมีสายสัมพันธ์เชื่อมต่อกันระหว่างลาวกับไทย และระหว่างเอเชียใต้กับลาวโดยผ่านไทยด้วย

ความเข้มงวดทางการเมืองเนื่องจากอยู่ใต้การปกครองของคอมมิวนิสต์ลาวมานานกว่าสามทศวรรษทำให้เกิดความตึงเครียดในกลุ่มอิสลาม แม้แต่จีนฮ่อที่เป็นชาวพื้นเมืองซึ่งมีความใกล้ชิดกับรัฐบาลมากที่สุด ก็ยังมีบทบาทน้อยลง เนื่องจากอุดมการณ์ทางการเมืองไม่ให้ความสำคัญแก่ศาสนาและชนกลุ่มน้อยมากนัก ด้วยเหตุนี้ ชาวมุสลิมในลาวจึงมีจำนวนน้อยลง นอกจากนั้น ชาวจามซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่อพยพเข้ามา ก็ต้องการได้สัญชาติเป็นส่วนใหญ่

ปัจจุบัน มีนักศึกษาชาวมุสลิมเพิ่มมากขึ้น พวกเขาเดินทางไปศึกษายังมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ (International Islamic University) ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในอนาคตมีความเป็นไปได้ว่า พวกเขาอาจต้องการจัดระเบียบอิสลามในลาวครั้งใหม่ แต่ตราบใดที่ยังคงมีการบีบคั้น ก็คงไม่อาจจัดระเบียบดังกล่าวได้ในเร็ววัน

บทสรุป

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นมาตุภูมิของประชากรมุสลิมจำนวนครึ่งหนึ่งของประชาคมอาเซียน ชาวมุสลิมราว 300 ล้านคน อาศัยอยู่ในเขตภาคพื้นสมุทรที่ขยายตัวมาจากภาคพื้นของไทยผ่านมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซียและทางใต้ของฟิลิปปินส์ นอกจากนี้ ในภาคพื้นทวีปประเทศก็มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ โดยเป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญในไทย เมียนมา (พม่า) (พม่า) สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และชาวจามในตอนกลางของเวียดนาม และกัมพูชา ส่วนมุสลิมในกัมพูชาแม้จะมีจำนวนน้อยแต่มีบทบาทสำคัญทางสังคมและการเมือง

ศาสนาอิสลามแผ่ขยายเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามเส้นทางการค้าของชาวอาหรับที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เอเชียกลาง และอนุทวีปอินเดีย การเดินเรือของชาวมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในศตวรรษที่ 12 ได้พาศาสนาอิสลามมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยผ่านอินเดีย ทำให้การปฏิบัติตามแนวทางซุนนีย์อิสลาม (Sufi) เริ่มขยายเข้าไปยังใจกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคพื้นสมุทร อิสลามเป็นศาสนาประจำชาติของมาเลเซียและบรูไน แต่ก็ได้เป็นศาสนาประจำชาติของอินโดนีเซีย แม้จะมีประชากรมุสลิมมากที่สุดในโลกและประชากรร้อยละ 88 เป็นชาวมุสลิม ชาวมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยในสิงคโปร์ และตอนใต้ของฟิลิปปินส์ เมื่อพ่อค้าและนักเดินทางจากดินแดนต่างๆ อิสลามจึงหยุดยั้งการขยายตัวเข้าไปในแถบที่เหลือของภูมิภาคนี้ ในอินโดนีเซียและมาเลเซีย อิสลามมีรากฐานที่แข็งแกร่งพอที่จะดำรงอยู่อย่างมั่นคงที่มั่นอันเป็นอาณานิคมของเนเธอร์แลนด์และอังกฤษ

การเติบโตของศาสนาอิสลามได้ใช้เวลาของคนหลายรุ่นในการที่จะทำให้คนรู้จักและต้องผ่านอุปสรรคสังสรรค์ที่หลากหลาย แม้ว่าในทุกวันนี้อิสลามจะเป็นศาสนาที่ใหญ่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ตาม

บรรณานุกรม

- Abhoud Syed M. Lingga. 2004. Muslim Minority in the Philippines, presented during the SEACSN Conference 2004: “Issues and Challenges for Peace and Conflict Resolution in Southeast Asia”, at Shangri-La Hotel, Penang, Malaysia on 12-15 January).
- Ashgar Ali Engineer. 1985. **Islam in Southeast Asia**, New Delhi.
- Cheruhaya Luebaeluwong. 2014. “Advent and Spread of Islam in Thailand”, Unpublished doctoral thesis, Aligarh Muslim University, India.
- Coedès, G. 1971. **The Indianized States of Southeast Asia**. Honolulu: The University Press of Hawaii.
- D.R. Sadesai. 1997. **Southeast Asia-Past and Present**, New Delhi, p.3.
- Ezati Abu al-Fazl. 2002. **The Spread of Islam, the contributing factors**. 4th rev. London: Islamic College for Advanced Studies Press.
- Geertz, Clifford. 1964. **The Religion of Java**. New York: Free Press.
- Hussin Mutalib. 1990. **Islam and Ethnicity in Malay Politics**. Singapore.
- Ibn Kammuna. 2014. **Islam in Indonesia**. Islam Watch.
- Jaran Maluleem. 2005. “Barriers to Interfaith Harmony”, The Proceeding of the ASEM Interfaith Dialogue: Building Interfaith Harmony Within the International Community, Bali: Department of Foreign Affairs, Republic of Indonesia.
- 2005. “Influential Islamic Sects in Southeast Asia and their Impact”, Paper for the International Seminar On Islamic Issues in Southeast Asia organized by M.A. in Southeast Asian Studies Program, The Graduate School, Chulalongkorn University, Institute of Asian Studies Chulalongkorn University with the Support of the Rockefeller Foundation (Thailand) November 25, 2005 Room 205, 2nd Floor, Maha Chulalongkorn Building, Chulalongkorn University Bangkok, Thailand

- Jaran Maluleem. 1998. "The Coming of Islam to Thailand" PROSEA (Program for Southeast Asian Area Studies) No.15 Academia Sinica, Nankang: Taiwan
- . 2012. "Thailand and Malaysia Relations on the border area", **IJBMS** (International of Business Management & Social Sciences) Vol. II, Issue 1 (II), Pune India
- Jusuf Wanandi. 2002. "Islam in Indonesia: Its History, Development and Future Challenges", **Asia-Pacific Review**. 9, 2: 105-108
- Kleinmeyer, Cindy. 2004. **Islam in Southeast Asia**. Northern Illinois University
- M. Ali Kettani. 1986. **Muslims Minorities in the World Today**, London
- Majul, Cesar Adib. 1999. **Muslims in the Philippines**. Quezon City: University of the Philippines Press.
- Marcinkowski, Chritoph. 2013. **Historical Dimensions of the Sino in Southeast Asia**. Middle East Institute.
- Md. Zain Haji Serudin. 1998. **Melayu, Islam, Kerajaan: Suatu Pendekatan**. Brunei: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohamad Zain Bin Musa. 2008. "Dynamics of Islam: Imam Musa in the Revival of Islamic Teaching in Cambodia, in *Islam at the Margins- The Muslims of Indo-China*", Discussion Paper No. 3, Center for Integrated Area Studies (CIAS), Kyoto University, Japan, pp.59-60
- Omar Farouk. 2008. "The Re-organization of Islam in Cambodia and Laos, in *Islam at the Margins- The Muslims of Indo-China*", Discussion Paper No. 3, Center for Integrated Area Studies (CIAS), Kyoto University, Japan.
- Pew Research Center. 2011. **Religion: Asia Pacific**. Pew Research Center.
- PFI. 2014. **Islam in Indonesia**. PFI Resources.
- Phayre P. Arthur. 1883. **History of Burma: From the Earliest Time to the End of the First War with British India**, 22-23.
- Seah, Iris. 2014. **Southeast Asia**. Singapore: NTU
- Suthep Soonthornpasuch. 1977. "Islamic Identity in Chiangmai City: A Historical and Structural Comparison of Two Communities", PhD dissertation, University of California, Berkeley.

- Willoughby, Jay. 1999. "The Cham Muslims of Vietnam", *ISIM Newsletter* 2: 14.
- Wilson, David & Henley, David. 1995. "Northern Comfort: The Contented Muslims of Chiang Mai". *Bangkok Post*, 4 January, pp. 33-40.
- Yegar Moshe. 1972. *The Muslim of Burma: A Study of Minority Group* Otto Harrassowitz, Wiesbaden.
- Yusuf, 'Imtiyaz. 1998. "Islam and Democracy in Thailand: Reforming the Office of Chularajamontri/Shaiikh al-Islam'", *Journal of Islamic Studies* (Oxford Centre for Islamic Studies) 9, 2 (July): 277-298.
- . 1999. "Aspects of Islam in Thailand Today", *ISIM Newsletter*, p. 19

Retracted

การจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนใน จังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสิงห์บุรี

Historical and Cultural Heritage Sustainable Management:

Case, Community in Ang Thong,

Phra Nakorn Si Ayutthaya, and Sing Buri

การุณันท์ รัตนแสนวงษ์*, สหัชชัย มหาวีระ**, เทียนชัย ศศิศาสตร์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นวิจัยประยุกต์โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยเทคนิค IOC จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนจำนวน 24 คน โดยการเก็บข้อมูลเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม สนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกในลักษณะเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ของทุกชุมชนที่เกี่ยวข้องในเส้นทางประวัติศาสตร์ 3 จังหวัด ได้แก่ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยาและสิงห์บุรี

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สอดคล้องกันตามลำดับเหตุการณ์ยุทธศาสตร์การกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช เริ่มจากวีรกรรมของกองอาทมาต ขุนรองปลัดชู จังหวัดอ่างทอง การรบบนหลังม้า 5 ต่อ 30 ที่สมรภูมิมบ้านพรานนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วีรกรรมการรบของชาวบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และการเข้าตีค่ายโพธิ์สามต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แนวทางในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนคือการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้และวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยในชุมชน ได้แก่ 1) ส่งเสริมความรักความผูกพันให้เกิดขึ้นในชุมชนโดยมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นสื่อ 2) ปรับปรุงด้านกายภาพโดยการรักษาสภาพแวดล้อมตามเส้นทางประวัติศาสตร์ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์เส้นทางประวัติศาสตร์ 4) ส่งเสริมกิจกรรมทางด้าน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ที่ปรึกษาสำนักวิจัยและพัฒนาการทางทหารกองทัพบก กรุงเทพมหานคร

** นาวาอากาศตรี ดร. ที่ปรึกษาสำนักวิจัยและพัฒนาการทางทหารกองทัพบก กรุงเทพมหานคร

*** ดร. นักวิชาการอิสระ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยการฟื้นฟูกิจกรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวตามเส้นทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง 5) จัดการองค์ความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา

คำสำคัญ: ชุมชนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม,
การจัดการอย่างยั่งยืน,

Abstract

This research was objectively studied the historical learning routes in which they were communities cultural heritage to determine the approach of historical and cultural heritage sustainable management. The researchers conducted qualitative applied research using Index of Item-Objective Congruence from 5 expertise and 24 local organization administrators, community leaders, community members as non-probability-purposive samplings. Documental research, participation observation, focus group, and in-depth interviewing were conducted by mean of 3 provinces: Ang Thong, Phra Nakorn Si Ayutthaya, and Sing Buri, historical road community areal connection.

The research finding suggested the road of historical learning was congruent with the chronology of event concerned with “Chao Tak” liberated strategy, began by the brave warrior, “Khun Rong Palad Choo” as a pilot bravery intelligent service with his 400 village’s warriors, followed by horseback swords fighting 5 to 30 at Pran Nok battlefield, then Bang Rachan Village’s Warriors and ended at Pho Sam Ton Liberated Fighting. Historical and cultural heritage sustainable management approach emphasized an importance of dealing with beneficial sources of knowledge and acts of high commitment bravery ancestors 1) to enhance community’s love and commitment by local historical media coverage, 2) to promote physical improvement by historical routes environmental conservation, 3) to encourage people participation in historical routes conservation, 4) to enhance historical and cultural activities through a revival of activity and evolution in continuing historical routes tourism and 5) to

establish a systematic knowledge management in implementation of all teaching and learning development levels.

Keywords: *Historical and cultural community, historical and cultural heritage, sustainable management*

บทนำ

การท่องเที่ยวได้รับความนิยมในระดับสากลให้เป็นกระแสหนึ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก แนวคิดนี้เกิดจากความตระหนักถึงผลกระทบทางลบของการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาด้านเศรษฐกิจเสรีนิยม (คือระบบเศรษฐกิจที่ให้เอกชนเป็นเจ้าของหน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เอกชนมีอิสระเสรีที่จะดำเนินการผลิต และการบริโภคตามกลไกแห่งราคาของตลาด ผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ มีโอกาสในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรตามความสามารถของตน โดยรัฐจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้องน้อยที่สุด) ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมีพัฒนาการมาตั้งแต่ “การประชุมสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์” (The United Nations Conference on Human Environment - UNCHE) ที่ประเทศสวีเดนใน ค.ศ.1972 ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้ง “โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environmental Programme - UNEP) ใน ค.ศ.1973 คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development - WCED) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ.1987 ในรายงานเรื่อง “Our Common Future” ทำให้แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนแพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง (สมพร กมลศิริพิชัยพร และคณะ, 2546)

ต่อมา องค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) ได้จัดการประชุมที่เรียกว่า “Earth Summit” ที่นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 1992 ผลจากการประชุมนี้ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environmental Governance) ปรับเปลี่ยนทิศทางไปอย่างมาก หลักการสำคัญประการหนึ่งคือ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งต่อมารัฐบาลใช้เป็นแนวนโยบายด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและภาคประชาสังคมใช้เป็นข้อเรียกร้องในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการและมีความสมดุลในมิติสังคม สิ่งแวดล้อมและ

เศรษฐกิจ การสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์การเจรจาที่เน้นมิติสิ่งแวดล้อมในกรอบกติกาด้านการค้า การลงทุน การส่งเสริมธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนา ฯลฯ รวมทั้งการผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งเน้นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกัน ก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งในประเด็นที่ว่านี้จึงไปสู่ความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน

หลักการพัฒนาที่สำคัญของ J. Swarbrooke (1999) เน้นที่การพัฒนาที่ควบคู่กันไประหว่างการเติบโต และการรักษามูลค่าทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้จะเน้นการวางแผนและจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งนี้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีไม่ควรที่จะมองมรดกทางวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นเพียงแค่อุตสาหกรรมที่จะนำรายได้เข้าสู่ประเทศ แต่ทว่าควรมองแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้เสมือนมรดกของคนทั้งประเทศที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสิ่งที่ E. Z. Ximba (2009) เสนอว่าพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งด้านภูมิปัญญา ความงาม จิตวิทยา และความรู้สึก แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความประทับใจ พร้อมกับสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอด และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม เพื่อธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนต่อไป

วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่ปรากฏออกมาในหลากหลายรูปแบบ ศิลปวัฒนธรรมกับชนชาติไทยนั้นหลอมรวมเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นยากที่จะแยกออกจากกันได้ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยปัจจุบัน สิ่งสำคัญที่คนในชุมชนได้รับนั้นนอกจากความรู้เรื่องความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชุมชนแล้ว ยังได้รับความรู้เรื่องกระบวนการวิจัย การเรียนการสอนประวัติศาสตร์แนวใหม่ที่มีการลงพื้นที่ ทำให้ได้ใกล้ชิดกับชุมชน การพูดคุยกับคนในชุมชนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความสัมพันธ์ รอยยิ้ม และมิตรภาพระหว่างกัน ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยกับชุมชนที่ทำให้เกิดความรักความผูกพัน โดยมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกัน นับเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ใน

ชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน รู้ที่มาที่ไปของตนและท้องถิ่นยิ่งขึ้น แต่ตลอดระยะเวลา 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการศึกษาไทยส่วนใหญ่เน้นให้เรียนวิชากฎหมายทั่วไปแทนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นเหตุให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ไม่ต่อเนื่องและเลื่อนรางไปในที่สุด เพราะไม่ตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติไทยในอดีต ทั้งที่หากไม่มีอดีตก็ไม่มีปัจจุบัน ดังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2500 “เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อัฐิเก่าๆ แผ่นดินก็มีค่า การที่จะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้วประเทศไทยก็ไม่มี ความหมาย...” (<http://www.komchadluek.net/news/knowledge/175947>) ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งจำเป็น คนไทยจะมีโอกาสได้ศึกษาและตระหนักถึงความเป็นไทยร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ในเส้นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 3 จังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสิงห์บุรี

เหตุการณ์สำคัญในอดีตของสังคมไทย นับตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การสร้างบ้านเมือง การขยายอาณาเขตเพื่อสร้างความมั่นคง เป็นผลมาจากวิกรรมและความเสียสละของบรรพบุรุษ ล้วนเป็นความรู้ประวัติศาสตร์ ที่สร้างความเข้าใจและรู้จักความเป็นมาของชาติ และทำให้ผู้เรียนรู้รากเหง้าความเป็นไทยได้ว่า บรรพบุรุษได้ต่อสู้สละห่ากบฏพยายามสร้างชาติไทยขึ้นมาอย่างไร ต้องต่อสู้เพื่อปกป้องดินแดนไทยไว้กี่ครั้งกี่หน ต้องอดทน ปรับตัว และยืดหยุ่นเพียงไร จึงสามารถครอบครองดินแดนบนแหลมทองที่อุดมสมบูรณ์ไว้เป็นมรดกให้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ความรู้ประวัติศาสตร์ย่อมสร้างความรัก ความเข้าใจ และความภูมิใจในชาติให้กับแก่ผู้เรียนอย่าง ที่ศาสตร์อื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้ แต่ปัญหาในพื้นที่วิจัยครั้งนี้ก็คือการศึกษาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าวได้ถูกกลืนหายไป จึงไม่เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เส้นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง แม้ว่าจะมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และโดดเด่นก็ตาม

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อส่งเสริมให้คนในสังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศชาติให้คงอยู่และสืบทอดต่อไป เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพที่หลากหลาย ยกระดับสภาพความเป็นอยู่ และช่วยสร้างรายได้เข้าประเทศ อันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญเติบโตอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าเสื่อมโทรมลงได้ หากไม่มีการวางแผนอย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงควรศึกษาเรื่องการจัดการที่ดีเพื่อรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผนวกกับการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อันจะเป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องในเส้นทางประวัติศาสตร์ 3 จังหวัด ได้แก่ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยาและสิงห์บุรี
2. เพื่อกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของไทยอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การเข้าถึงข้อมูลเรื่องเส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องใน 3 จังหวัด และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยอย่างยั่งยืนที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และเป็นจุดขายแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่จะแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก

รูปแบบวิธีการวิจัย เครื่องมือ และประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบแบบแผนวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยเทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน จำนวน 24 คน ทั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) สนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) จัดเก็บข้อมูลในลักษณะเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ทุกชุมชนที่เกี่ยวข้องในเส้นทางประวัติศาสตร์ 3 จังหวัด ได้แก่ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสิงห์บุรี ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) ต่อจากนั้นเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เริ่มจากการที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ขอให้ประเทศสมาชิกสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างชุมชนต่างๆ (World Tourism Organization, 2010)

2. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เริ่มต้นในแถบทวีปยุโรปซึ่งเน้นการท่องเที่ยวเพื่อประสบการณ์ และการเพิ่มพูนความรู้ ให้เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของชุมชนผ่านทางกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ (R. Wurzburger, T. Aagesen, A. Pattakos, & S. Pratt, 2009)

3. แนวคิดด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามแบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างองค์กรและการจัดการและการดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (B. Garrod, & A. Fyall, 1998)

4. แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดหลักของ International Association for Public Participation (IAP2) องค์กรสากลที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรสหประชาชาติ ที่จัดระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (To Inform) ระดับที่ 2 การรับฟังความคิดเห็น (To Consult) ระดับที่ 3 การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการวางแผนและตัดสินใจ (To Involve) ระดับที่ 4 การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม (To Collaborate) และ ระดับที่ 5 การกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน (To Empower) (International Fund for Agricultural Development (IFAD) (2001))

5. แนวคิดด้านการจัดการทรัพยากรเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืนของประเทศ ประกอบด้วย 1) การจัดการในเชิงยุทธศาสตร์ 2) การจัดการในเชิงนิเวศวัฒนธรรม 3) การจัดการในเชิงความสัมพันธ์ขององค์กร 4) การจัดการในเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจ และ 5) การจัดการในเชิงนโยบาย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543)

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การออกแบบงานวิจัย และการใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยเทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน การเก็บข้อมูลเอกสาร (Document Research) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ในลักษณะเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ของทุกชุมชนที่เกี่ยวข้องในเส้นทางประวัติศาสตร์ 3 จังหวัด ได้แก่ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยาและสิงห์บุรี ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) จากนั้น เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลอภิปรายผล และเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่าเส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สอดคล้องกันตามลำดับเหตุการณ์ยุทธศาสตร์การกู้ชาติของ “เจ้าตาก” หรือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช โดยเริ่มจาก 1) วีรกรรมกองอาทมาตขุนรองปลัดชู จังหวัดอ่างทอง 2) การรบบนหลังม้า 5 ต่อ 30 ที่สมรภูมیب้านพรานนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) วีรกรรมการรบของชาวบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี และ 4) การเข้าตีค่ายโพธิ์สามต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพประกอบ: “เส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สอดคล้องกันตามลำดับเหตุการณ์ยุทธศาสตร์การกู้ชาติของ “เจ้าตาก” หรือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช”

1.1 เส้นทางที่ 1) วิรกรรมกองอาทมาตขุนรองปลัดชู ตำบลสี่ร้อย อำเภอวิเศษ ไชยชาล จังหวัดอ่างทอง “นายชู” เป็นชาวเมืองวิเศษไชยชาญ ผู้ซื่อสัตย์ภักดีต่อแผ่นดิน ยากจะหาผู้ใดเทียบได้ มีลักษณะเป็นผู้นำ จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นกรรมการเมือง และเลื่อนเป็น “ขุน” รองปลัดเมืองวิเศษไชยชาญตามลำดับ ขุนรองปลัดชูมีวิทยาคมแก่กล้า จึงมีลูกศิษย์จำนวนมาก เมื่อได้ข่าวทัพพม่าเคลื่อนเข้ามาประชิดแดนเมื่อ พ.ศ. 2302 จึงอาสาคุมพลพรรคอยู่คงกระพัน 400 คน ออกไปรบ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกองกำลังเหมือนทหาร เรียกว่า “กองอาทมาต” เมื่อทัพพม่าจำนวน 2 หมื่นมาถึงตำบลห้วยขาวในเวลาเช้าตรู่ ขุนรองปลัดชูคุมกองอาทมาตเข้าโจมตีทันที กำลังพลที่น้อยกว่าทำให้ทัพพม่าได้เปรียบถึงห้าสิบต่อหนึ่ง กองอาทมาตคุ้มกันไม่ติดและจมน้ำตายทั้งหมด ณ หาดห้วยขาว ทะเลอ่าวน้อย ชาวบ้านจึงร่วมกันสร้างวัดเพื่อรำลึกถึงวิรกรรม “กองอาทมาต 400 ขุนรองปลัดชู” เรียกว่า “วัดสี่ร้อย” เหตุการณ์นี้มีหลักฐานปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงสยามจากต้นฉบับที่เป็นสมบัติของบริติชมิวเซียมกรุงลอนดอน (กรมศิลปากร, 2507: 622). และประชุมพงศาวดารภาคที่ 64 พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (กรมศิลปากร, 2479: 425) ในเวลาต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2550 ได้จัดสร้างอนุสาวรีย์ขุนรองปลัดชูขึ้น

1.2 เส้นทางที่ 2) สมรภูมิตำพรานนก อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ขณะที่ยังทรงเป็นพระยาวชิรปราการ เป็นผู้นำกองกำลัง 5 นาย ได้แก่ พระยาวชิรปราการ พระเชียงเงิน หลวงพิชัย หลวงพรหมเสนา และหมื่นราชเสนาหา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการรบ สามารถเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสได้ทุกครั้งแม้ในคราวคับขัน ได้ใช้ยุทธวิธีการรบแบบหลัดม้าย่างเท้าหาญ ดุดัน รวดเร็ว และรุนแรงเต็มรูปแบบ จัดการกองทหารม้าสามสิบบ้าและพลรบเดินเท้าของพม่าอีกเกือบสามพันให้แตกพ่ายไปอย่างยับเยิน นับเป็นชัยชนะเบ็ดเสร็จครั้งสำคัญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของสยาม ที่ทหารกรุงศรีอยุธยาใช้กำลังรบที่น้อยกว่าเข้าต่อรบกับข้าศึกที่มีกำลังมากกว่าหลายเท่าตัวจนได้ชัยชนะ เหตุการณ์นี้ปรากฏหลักฐานใน **สานรอยบาทมหาราชเจ้ากรุงธน** (สิงลมดำ นพกฤตย์, 2553: 98-107)

1.3 เส้นทางที่ 3) ค่ายบางระจัน อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อ พ.ศ. 2309 ชาวค่ายบางระจันรวมทั้งชาวบ้านอื่นเข้าสู่รบกับพม่าถึง 8 ครั้ง แม้จะเสียเปรียบด้านอาวุธและกำลังไพร่พล แต่ด้วยความรักชาติ ความสามัคคี ความกล้าหาญ ตลอดจนความเสียสละ จึงทำให้ได้รับชัยชนะถึง 7 ครั้ง นับเป็นวิรกรรมอันยิ่งใหญ่ของชาวบ้านบางระจันที่ได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ดังนี้

การรบครั้งที่ 1 กองทหารพม่าจากค่ายเมืองวิเศษไชยชาญยกมาประมาณ 100 คนเศษ เพื่อตามล่าตัวมือสังหารทหารพม่า 20 ศพ เมื่อกองทหารพม่าหยุดพักพลอยู่ชายป่าหน้า ค่ายน้อย นายแท่นจัดวางกำลังคนรักษาค่าย แล้วนำคน 200 จากค่ายใหญ่ข้ามคลองบางระจัน ออกไปรบกับพม่าที่หน้าค่ายน้อย ทำให้ทหารพม่าตายหมดทั้งกอง เหลือเพียง 2 นาย ที่ขึ้นม้าหนี ไปแจ้งข่าวให้นายทัพที่ค่ายแขวงเมืองวิเศษไชยชาญ และส่งข่าวต่อไปยังเนเมียวสีหบดีแม่ทัพใหญ่ ที่ค่ายปากน้ำพระประสบ

การรบครั้งที่ 2 เมื่อเนเมียวสีหบดีแม่ทัพได้รับแจ้งข่าว จึงแต่งให้จ่าจุนหูนุ่น คุมพล 500 ยกขึ้นมาตีค่ายบางระจัน นายแท่นเห็นกองทหารพม่ายกมาตามคาด จึงนำคน 500 จากค่ายใหญ่ออกตะลุยตีกองทหารพม่าจนแตกพ่าย เนเมียวสีหบดีแม่ทัพพม่าได้สั่งเกณฑ์ทหารหนุน ขึ้นมาอีก 700 คน โดยให้เยกินหูนุ่นเป็นแม่กอง แต่นักรบค่ายบางระจันก็ตีแตกพ่ายกลับไปอีก เป็นหนสอง

การรบครั้งที่ 3 เมื่อกองทหารพม่าแตกพ่ายมาหลายครั้ง เนเมียวสีหบดีแม่ทัพ เห็นว่าจะประมาทกำลังของชาวบ้านบางระจันไม่ได้ จึงสั่งเกณฑ์พลเพิ่มเป็น 900 คน ให้ตั้งจ่าโบ เป็นแม่กอง กำชับให้ปราบชาวบ้านบางระจันให้ราบคาบ แต่ชาวบ้านบางระจันยังคงเอาชนะกองทหารพม่าได้อีกเช่นเคย

การรบครั้งที่ 4 ชาวค่ายบางระจันจัดเตรียมกระบวนศึกสู้พม่า มีนายแท่นเป็น นายกองกลางคุมคน 200 นายทองเหม็นซึ่งเจ้ากล้าเป็นนายกองปีกขวาคุมคน 200 พันเรื่องเป็น นายกองปีกซ้ายคุมคน 200 ชาวค่ายบางระจันทั้งสามกองยกไปตั้งประจันหน้าทหารพม่าที่ฝั่ง คลองบ้านขุนโลกสะดือสี่ต้น ทหารพม่าล้มตายเป็นอันมาก ชาวบ้านบางระจันได้รับชัยชนะและ สังหารสุรินจ่อช่องแม่ทัพพม่าได้สำเร็จ

การรบครั้งที่ 5 ชาวบ้านบางระจันตั้งกองรอตหารพม่าที่ฝั่งคลองบ้านขุนโลก สะดือสี่ต้น กองทัพพม่าชะล่าใจว่ามีกำลังมากถึงพันเศษ เมื่อล่องเข้ามาในแนวรบสะดือสี่ต้น ที่ ชาวค่ายบางระจันกำหนดว่าเป็นแดนประหาร จึงถูกกระหนาบตีกระทบทั้งสามด้านพร้อมกัน จน แพ้พ่ายไป

การรบครั้งที่ 6 จิกแก ปลัดเมืองทวาย นายทัพพม่าคุมพลเพียง 100 เศษ ตั้งใจ จะเข้าตีค่ายบางระจันในที่เปลว แต่ชาวบ้านบางระจันที่รวมตัวกันเพื่อรักษาเกียรติภูมิแผ่นดินแม่ ได้ต่อสู้กับกองทัพพม่าจนได้ชัยชนะ

การรบครั้งที่ 7 แม่ทัพใหญ่เนเมียวสีหบดีได้แต่งกองทัพให้ยกมาตีค่ายบางระจัน แต่ชาวค่ายบางระจันใช้กลศึกเข้าจู่โจมฆ่าทหารพม่าเกือบหมดทั้งกองในเวลาอันสั้น ทำให้พม่า ถึงกับถอดใจและหยุดพักรบนานถึงครึ่งเดือน

การรบครั้งที่ 8 สุกี่พระนายกองบัญชาการกองทหารพม่าทั้งสามค่าย ระดมยิงปืนใหญ่ถล่มค่ายบางระจัน จนสามารถตีค่ายใหญ่บางระจันได้ในที่สุด

เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อ 27 มกราคม ถึง 23 มิถุนายน พ.ศ. 2309 มีหลักฐานปรากฏใน **สารอรรถนิพนธ์เจ้ากรุงธน** (สิงลมดำ นพกฤตย์, 2553: 79-90)

1.4 เส้นทางที่ 4) เจ้าตากกู้ชาติ ตีค่ายโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2310 กองเรือเจ้าตากร้อยลำพร้อมพลพายอาวูครบมือ เคลื่อนตามลำคูชื่อน้ำผ่านพระราชวังจันทน์เกษม ผ่านเข้าทางปากแม่น้ำลพบุรี เพื่อโจมตีค่ายพม่าที่โพธิ์สามต้น สุกี่พระนายกองสู้รบอยู่จนตัวตายในค่าย พลพม้ามอญล้มตายเป็นอันมาก ที่เหลืออยู่ก็แตกหนีไป กองเรือเจ้าตากยึดค่ายโพธิ์สามต้นได้เบ็ดเสร็จ มีหลักฐานอ้างอิงใน **สารอรรถนิพนธ์เจ้ากรุงธน** (สิงลมดำ นพกฤตย์, 2553 :127-134)

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของไทยอย่างยั่งยืนเป็นการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อันเป็นมรดกของชาติที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรของประเทศเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืนในปัจจุบัน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 การจัดการในเชิงอรรถประโยชน์ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน โดยการกำหนดมาตรการที่ไม่อนุญาตให้ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษหรือใช้ทรัพยากรในเชิงพาณิชย์ ผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียงหรืออื่นๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อพื้นที่ ไม่เน้นการจัดการเชิงเดี่ยวที่มุ่งแต่อรรถประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

2.2 การจัดการในเชิงนิเวศวัฒนธรรม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการเชิงจิตสำนึกและการสร้างกระแสความเข้มแข็งให้แก่การจัดการระดับชุมชน บนพื้นฐานของคุณค่าและภูมิปัญญาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เน้นการปรับพฤติกรรมผ่านกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของส่วนรวมในรูปของประชาสังคม ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนดำรงชีพอยู่ในพื้นที่เส้นทางประวัติศาสตร์ได้อย่างยั่งยืน

2.3 การจัดการในเชิงความสัมพันธ์ขององค์กร เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการเชิงองค์กรที่ไม่ได้ผูกติดกับชุมชน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชิงซ้อนในลักษณะเชื่อมประสานกับหลายหน่วยงานในภาครัฐและถือเป็นการจัดการร่วมกัน ภาครัฐเข้ามาเปิดระบบ

สิทธิต่างๆ ในพื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ทั้งสิทธิของภาครัฐ สิทธิส่วนรวม สิทธิส่วนบุคคล เพื่อลดความขัดแย้งและให้ใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างเสมอภาค

2.4 การจัดการในเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการเชิงอำนาจทางการเมือง ซึ่งมักเป็นประเด็นปัญหาการใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ในสังคมอันนำมาซึ่งความขัดแย้ง เน้นการจัดการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของอำนาจชุมชนในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พร้อมกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจการเมือง บนหลักการของการรักษาทรัพยากรของส่วนรวม เคารพสิทธิความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม พยายามผลักดันให้กลุ่มชนในสังคมแสดงความคิดเห็น พัฒนากลไกการตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมเพื่อความเป็นธรรมต่อส่วนรวม

2.5 การจัดการในเชิงนโยบายการท่องเที่ยวของไทยอย่างยั่งยืน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายตามโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีหลักการดำเนินการที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเร่งพัฒนาบูรณะ พื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้คงอยู่ในสภาพเดิมอย่างยั่งยืน 2) การเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวแหล่งมรดก การท่องเที่ยวศิลปะ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย 3) การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย และ 4) การส่งเสริมความเชื่อมโยง ความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวพัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าเส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สอดคล้องกันตามลำดับเหตุการณ์ยุทธศาสตร์การกู้ชาติของ “เจ้าตาก” หรือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชานั้น แสดงให้เห็นการตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ และสังเคราะห์เส้นทางตามเงื่อนไขของหลักการและตามสภาพความเป็นจริง จนได้เส้นทางเชื่อมโยง 4 ตำแหน่งที่สอดคล้องกัน อันนำไปสู่การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบ และเมื่องานวิจัยได้รับการเผยแพร่ออกไปย่อมทำให้พื้นที่รอยต่อ 3 จังหวัดเป็นที่รู้จักในฐานะที่เป็นต้นกำเนิดเหตุการณ์ยุทธศาสตร์การกู้ชาติของ “เจ้าตาก” หรือ

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชอันเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรา คลายนานทร (2555) เรื่อง “ตามรอยเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี: ศึกษาจากพงศาวดารและสถานที่จริง” ที่พบว่า เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในด้านที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรีสามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสถานที่จริงและจากการสัมภาษณ์ครอบครัวของชุมชนที่บรรพชนเคยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง (2546) ที่ศึกษาเรื่อง “เส้นทางสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์” พบว่าเนื้อหาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมมีคุณค่า สร้างความเชื่อมโยงในการท่องเที่ยว โดยใช้องค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ทำให้ได้ความเพลิดเพลิน ความรู้ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ไปพร้อมกับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม เป็นข้อเสนอแนะให้เกิดการใช้พื้นที่เมืองประวัติศาสตร์ในกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ (Niche Markets)

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนว่า ควรปรับปรุงเส้นทางที่เข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์เส้นทางสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ให้เชื่อมโยงถึงกัน ทั้ง 3 จังหวัดในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสิงห์บุรี ซึ่งจะนำไปสู่มิติใหม่ของการท่องเที่ยวและการสร้างรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของไทยอย่างยั่งยืนด้านการจัดการในเชิงอรรถประโยชน์ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน โดยกำหนดมาตรการที่ไม่อนุญาตให้ทำกิจกรรมซึ่งก่อให้เกิดมลพิษหรือใช้ทรัพยากรในเชิงพาณิชย์ ผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียงหรืออื่นๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อพื้นที่ ไม่เน้นการจัดการเชิงเดี่ยวที่มุ่งแต่อรรถประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ J. Swarbrooke (1999) ที่มุ่งเน้นการการรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนคำจำกัดความที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนคือการท่องเที่ยวที่ทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม โดยไม่ทำลายทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว นั้น รวมทั้งโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่ดังกล่าว แนวคิดนี้เน้นการวางแผนและจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีไม่ควรมองมรดกทางวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นเพียงสินค้าที่จะนำรายได้เข้าสู่ประเทศ หากแต่เป็นเสมือนมรดกที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปสำหรับคนทั้งประเทศด้วย เช่น เสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้จัดระเบียบรอบๆ ด้านเพื่อไม่ให้เกิดสถานะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ โดยเฉพาะการจัดการด้านร้านค้าที่อยู่ในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวไม่ให้แออัดมากเกินไป นอกจากนี้ ยังแยกเป็นประเด็นย่อยรายด้านตามที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

ด้านการจัดการในเชิงนิเวศวัฒนธรรม พบว่าเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการเชิงจิตสำนึก การปรับพฤติกรรมผ่านกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถดำรงชีพอยู่ในพื้นที่เส้นทางประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ E. Z. Ximba (2009) ที่เสนอว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านภูมิปัญญา ความงาม จิตวิทยา และความรู้สึก แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความประทับใจ พร้อมกับสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอด และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม อันจะเป็นการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน ผู้วิจัยเห็นด้วยว่า นี่เป็นสิ่งที่ชุมชนควรใส่ใจ เนื่องจากจิตสำนึกและพฤติกรรมการแสดงออกเรื่องการมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นได้ถึงการเข้าใจวัฒนธรรมและนำไปสู่การร่วมกันธำรงรักษาวัฒนธรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวอาจจัดโครงการรณรงค์การสร้างจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดโครงการประกวดเรื่องการสร้างจิตสำนึกเพื่อการท่องเที่ยวระดับชุมชน ระดับจังหวัด ตลอดจนการจัดทำจุดบริการต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาใช้อย่างมีระเบียบ

ด้านการจัดการในเชิงความสัมพันธ์ขององค์กร เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการเชิงองค์กรที่ไม่ได้ผูกติดกับชุมชน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชิงซ้อนในลักษณะเชื่อมประสานกับหลายหน่วยงานในภาครัฐและถือเป็นการจัดการร่วมกัน องค์กรภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการเปิดระบบสิทธิต่างๆ ในพื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ทั้งสิทธิของภาครัฐ สิทธิส่วนรวม สิทธิส่วนบุคคล เพื่อลดความขัดแย้งและสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างเสมอภาค สอดคล้องกับแนวคิดของ B. Garrod และ A. Fyall (1998) ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยเสนอว่าการจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน โดยทั่วไปแล้วจะสามารถสรุปโครงสร้างองค์กรและการจัดการสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นที่การ

ประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยร่วมกันหาจุดเด่น หรืออัตลักษณ์ ที่จะเป็
จุดประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมและ
การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ หรือแก้ไขปัญหาและข้อ
ขัดแย้งในผลประโยชน์ การจัดประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือตามแต่
วาระที่เหมาะสม เพื่อจัดการในเชิงความสัมพันธ์ขององค์กรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้คนใน
ชุมชนและพื้นที่เกิดความเข้าใจระหว่างกันและร่วมกันทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น ถือเป็นอีก
แนวทางที่มีจำเป็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคตได้

ด้านการจัดการในเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดการเชิงอำนาจทางการเมือง มักเป็นประเด็นปัญหาการใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม
ชนต่างๆ ในสังคมอันนำมาซึ่งความขัดแย้ง เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของอำนาจชุมชนใน
การจัดการทรัพยากรในพื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พร้อมกับการปรับเปลี่ยน
โครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองบนหลักการที่ต้องรักษาทรัพยากรของส่วนรวม เคารพ
สิทธิความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม พยายามผลักดันให้กลุ่มชนในสังคมแสดงควม
คิดเห็น พัฒนากลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างกลุ่มอำนาจต่างๆ ในสังคมเพื่อความเป็น
ธรรมต่อส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phillip Hirsch (1987). ที่ระบุว่า การจัดการ
ทรัพยากรของส่วนรวมจำเป็นต้องหาวิธีจัดการและการต่อรอง อำนาจทางการเมืองเป็นพลัง
ภายนอกที่มีผลต่อความมั่นคงในการดำรงอยู่ของชุมชน การประกอบอาชีพเป็นความสำคัญ
อันดับแรกที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความ
เข้มแข็ง เน้นการวางแผน การคิด และการจัดการร่วมกันเป็นทีม มีผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญกับ
การทำงานร่วมกันกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ และการแสดงถึงพลัง
ชุมชนที่แข็งแกร่งและทำกิจกรรมทุกอย่างด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ กลุ่มอำนาจต่างๆ ที่จะ
เข้ามามีบทบาทก็ย่อมลดทอนอำนาจลงหากทุกคนในชุมชนร่วมมือกันทำงานเป็นทีมและช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน

ด้านการจัดการในเชิงนโยบายการท่องเที่ยวของไทยอย่างยั่งยืน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายตามโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของกระทรวงมหาดไทย ในเรื่องของการเร่งพัฒนา บูรณะ พื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม การเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนด้านความปลอดภัย สุขอนามัยและสวัสดิการของนักท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเชิงนโยบายนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ R.W. Butler (1999) ที่ระบุว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การวางแผนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม คือ การประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้การสร้างหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประเมินผลกระทบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละฝ่าย ที่ต้องประเมินผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน หลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบนั้น แบ่งเป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม ผลกระทบต่อการเสริมสร้างลักษณะเด่นทางอัตลักษณ์ของชุมชน และผลกระทบต่อการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การวางแผนนโยบายและแนวทางการจัดการเพื่อควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างสมดุล ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อพื้นที่อันเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยว ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มความน่าสนใจให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแหล่งใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 จังหวัดทำความร่วมมือเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกันอย่างเป็นทางการ รวมถึงสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนที่มีกำลังสนับสนุนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในมิติใหม่ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการฟื้นฟูองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วให้ได้รับการเผยแพร่จนเป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนที่สนใจศึกษาหาความรู้ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนศึกษาเส้นทางการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องในเส้นทางประวัติศาสตร์ในประเทศให้มากยิ่งขึ้น กระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกของท้องถิ่น ทำให้ชุมชนเรียนรู้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน เพราะเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยตราบนานจนปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) รัฐควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้อยู่บนพื้นฐานของความตระหนักเรื่องการใช้ทรัพยากรอันเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติที่มีอยู่อย่างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป 2) รัฐควรพิจารณาปรับปรุงนโยบายหรือข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของไทยให้ชัดเจนขึ้น สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่อันเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เสริมสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้เป็นพลังของชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป 3) รัฐควรมุ่งเน้นการกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศอย่างจริงจังโดยอาศัยความร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระและชุมชน ในการร่วมกันวางแผน การจัดการ การพัฒนา การประเมินผลกระทบ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับกรวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันในมิติอื่น เช่น การศึกษายุทธศาสตร์สร้างจิตวิญญาณชุมชนในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นองค์ความรู้อันปรากฏออกมาในหลากหลายรูปแบบครอบคลุมพื้นที่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย และ 2) ควรมีการศึกษาเชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการของรัฐในด้านการส่งเสริมบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลการนำนโยบายไปใช้ในเชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวพร้อมกับการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

- คอลัมน์ศิลปวัฒนธรรม. 2557. “เรียนรู้ประวัติศาสตร์รำลึกรักชาติไทย” **คมชัดลึก**. (ออนไลน์)
<http://www.komchadluek.net/news/knowledge/175947>. 20 มกราคม 2559
- ลิ้มดำ นพกฤตย์. 2553. **สานรอยบาทมหาราชเจ้ากรุงธน**. กรุงเทพฯ: สุวีริเย์พริ้นติ้ง.
- วัชรวิภา คลายนาทร. 2555. **ตามรอยเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี: ศึกษาจากพงศาวดารและสถานที่จริง**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. 2546. **เส้นทางสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ศิลปากร, กรม. 2507. **พระราชพงศาวดารกรุงสยาม จากต้นฉบับที่เป็นสมบัติของบริติชมิวเซียมกรุงลอนดอน**. (นายมนตรี อมาตยกุล หัวหน้ากองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ตรวจสอบและทำเชิงอรรถ.) พระนคร: ก้าวหน้า.
- 2479. **ประชุมพงศาวดารภาคที่ 64 พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม)**. เจ้าภาพพิมพ์ในงานปลงศพ คุณหญิงปัทมาธิเศษ (ลมุน อมาตยกุล) ณ วัดประยูรวงศาวาส วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2479. พระนคร: โสภณพิพรรฒธนากร.
- สมพร กมลศิริพิชัยพร และคณะ. 2546. **รายงานโครงการฉบับสมบูรณ์โครงการเวทีสาธารณะ: จับกระแส EARTH SUMMIT 2 คู่สังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อนันท์ กาญจนพันธุ์. 2554. **พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: กระบวนทัศน์และนโยบาย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- Butler, R. W. 1999. “Sustainable tourism-A state of the art review”, in **Tourism Geographies**. 1(1), 7-25.
- Hirsch Phillip. 1987. **Participation, Rural Development and Changing Production Relations In Recently Settled Forest Areas of Thailand**. Published Ph.D. Dissertation, School of Oriental and African Studies, University of London.

- International Fund for Agricultural Development (IFAD). 2001. **Enhancing Ownership and Sustainability: A Resource Book on Participation**. Philippines.
- Garrod, B., & Fyall, A. 1998. "Beyond the rhetoric of sustainable tourism?" in **Tourism Management**, 19(3) 199-212. doi: 10.1016/s0261-5177(98)00013-2.
- Swarbrooke, J. 1999. **Sustainable Tourism Management**. London: CABI.
- World Tourism Organization. 2010. **Arrivals of nonresident tourists/visitors, departures and tourism**, Retrieved on September 15, 2015, from <http://unstats.un.org>
- Wurzburger, R., Aagesen, T., Pattakos, A., & Pratt, S. 2009. **Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide**. Paper Presented at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe, New Mexico, USA.
- Ximba, E. Z. 2009. **Cultural and heritage tourism development and promotion in the Ndwedwe municipal area: perceived policy and practice (Master dissertation, University of Zululand)**. Retrieved on September 15, 2015, from <http://uzspace.uzulu.ac>.

กลวิธีการนำเสนอสารและโลกทัศน์

ในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยว ของ ธีรภาพ โลหิตกุล

A Study of Strategies for Presenting Contents and Vision

in the Travel Documentaries Written by Theeraphap Lohitkul

มธุรส ทิพรส *, รัชดา ลาภใหญ่ **

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอสารและโลกทัศน์ในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุลจำนวน 14 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการนำเสนอสารในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล ปรากฏส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ บทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป โดยบทนำปรากฏ 11 แบบ เนื้อเรื่องปรากฏ 3 แบบ และบทสรุปปรากฏ 6 แบบ ในส่วนของโลกทัศน์ปรากฏ 6 แบบ ได้แก่ โลกทัศน์ด้านสังคม โลกทัศน์ด้านธรรมชาติ โลกทัศน์ด้านความเชื่อ โลกทัศน์ด้านศาสนา โลกทัศน์ด้านการศึกษา และโลกทัศน์ด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การนำเสนอสาร, โลกทัศน์, ธีรภาพ โลหิตกุล

Abstract

This article is aimed to study the presentation strategies and visions in writing travelogues of Theeraphap Lohitkul. The results had been found that the presentation strategies proposed in travelogues by Theeraphap Lohitkul appeared as three important parts: the introduction part, the sequences of the featuring, and the brief conclusion. There are 11 types of the display shown up in the introduction parts, 3 categories shown up in the sequences of the featuring part, and 6 categories shown up in the conclusion part. For the worldview appeared in a documentary tour of Theeraphap Lohitkul, there are six types of worldviews included social, natural, beliefs, religions, education, and cultural worldviews.

Keyword: *strategies for presenting, vision, Theeraphap Lohitkul*

*บัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

**อ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 12 ฉบับที่ 22 มกราคม-มิถุนายน 2560 ISSN: 1513-4563

บทนำ

สารคดีเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเขียนกันอย่างแพร่หลาย มีกลวิธีการเขียนที่หลากหลาย สอดแทรกความรู้ ความจริง ความเพลิดเพลินที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ โดยอาจเป็นเรื่องราวต่างๆ ประสบการณ์ ฯลฯ โดยปราศจากเรื่องราวที่แต่งขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียน

นักวิชาการหลายคนจัดแบ่งสารคดีออกเป็นหลายประเภท ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518 : 176) แบ่งประเภทสารคดีไว้อย่างละเอียด ได้แก่ บทความในหนังสือพิมพ์ สารคดีวิชาการ สารคดีท่องเที่ยว ชีวิตประวัติ ความทรงจำ จดหมายเหตุ บันทึก อนุทิน จดหมาย คติ-ธรรม บทวิจารณ์ต่างๆ บทสัมภาษณ์ และบทอภิปราย ปาฐกถา ส่วนรื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544 : 34) ได้แบ่งสารคดีออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวิตประวัติและอัตชีวประวัติ สารคดีวิชาการ และบทความ จากการแบ่งประเภทข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่ามีการแบ่งสารคดีไว้คล้ายคลึงกัน 2 ประเภท ได้แก่ สารคดีวิชาการ และสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ เพราะมีเรื่องราวต่างๆ ผสมผสานกัน ซึ่งนักเขียนที่มีชื่อเสียงด้านสารคดีท่องเที่ยวคนหนึ่งของประเทศไทยและได้รับการตอบรับจากผู้อ่านอย่างสม่ำเสมอ คือ ธีรภาพ โลหิตกุล นักเขียนที่ได้รับรางวัลศรีบูรพาคนที่ 25 ใน พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2558 ได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (สารคดี) งานเขียนของธีรภาพ โลหิตกุลมีเป็นจำนวนมาก และได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นหนังสือหลายเล่มจึงได้รับการตีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง

งานเขียนสารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล นั้นมีจุดเด่นที่กลวิธีการนำเสนอสารที่หลากหลายและน่าสนใจ เช่น การเปิดเรื่องด้วยคำถาม การเปิดเรื่องด้วยการพรรณนา ฯลฯ การปิดเรื่องด้วยข้อคิด การปิดเรื่องด้วยคำประพันธ์ ฯลฯ รวมทั้งได้สอดแทรกเรื่องราว ตำนาน วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ไว้ในงานเขียนของเขาได้อย่างกลมกลืน ซึ่งส่งผลทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ เรียนรู้ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ได้รับความเพลิดเพลินที่แฝงไปด้วยข้อคิด และเกร็ดความรู้ต่างๆ อย่างมากมาย นอกจากนี้งานเขียนของธีรภาพ โลหิตกุล ยังมีการนำเสนอโลกทัศน์ด้านต่างๆ สอดแทรกไว้เพื่อเตือนสติผู้อ่าน ให้ข้อคิดและสะท้อนภาพของสังคมไว้ด้วย เช่น โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อโลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม โลกทัศน์ต่อสังคม เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล นั้นมีความโดดเด่นทั้งในด้านของกลวิธีการนำเสนอสารที่น่าสนใจและแฝงโลกทัศน์ของผู้เขียนหลากหลายด้าน จึงเป็นสาเหตุให้ผู้ที่ศึกษาสนใจวิเคราะห์ “สารคดีท่องเที่ยว” ของธีรภาพ โลหิตกุล ในด้านของกลวิธีการนำเสนอสารและโลกทัศน์ของผู้เขียนว่ามีลักษณะโดดเด่นอย่างไร จึงทำให้ธีรภาพ โลหิตกุล ได้รับรางวัล

ศรียุโรปาคคนที่ 25 ปี พ.ศ. 2556 และงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอสารในสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล และศึกษาโลกทัศน์ในสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล ที่พิมพ์รวมเล่ม 14 เล่ม ดังนี้

1. สีสันบนรอยทาง (2534)
2. ซอกแซกสเปน – โปรตุเกส (2538)
3. จีนจำวเวียดนาม (2540)
4. ชายชรา กับ บ่วงกรรม และ คำสาป นครวัด นครธม (2542)
5. ท่องแดนเจดีย์ไพร่ในพุกามประเทศ (2542)
6. หลวงพระบาง หัวใจของล้านช้าง (2542)
7. คนโยนหิน (2543)
8. มหัทศจรย์สุวรรณภูมิ (2543)
9. ท่องไตรโตรกแห่งแยงซี ก่อนถึงวาระสุดท้ายแห่งมาตุธาร (2543)
10. เสน่หาหลวงพระบาง (2543)
11. กระเตงลูกเที่ยว (2544)
12. เมืองแมนที่ปลายฟ้า (ต้าหลี่ – ลี้เจียง – จงเตี้ยน – แฉงกริลล่า) (2545)
13. เที่ยวไทยกำไรจั่ง (2548)
14. ยุโรปที่รัก (2550)

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาสารคดีท่องเที่ยวที่พิมพ์รวมเล่มของธีรภาพ โลหิตกุล จำนวน 14 เล่ม
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษากลวิธีการนำเสนอสารและโลกทัศน์ในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของธีรภาพ โลหิตกุล
4. นำเสนอผลการศึกษาและค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากลวิธีการนำเสนอสารพบว่ามีการใช้บทนำ 11 แบบ เนื้อเรื่อง 3 แบบ และ บทสรุป 6 แบบ โลกทัศน์ปรากฏ 6 แบบ ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการนำเสนอสาร

1.1 บทนำ

1.1.1 บทนำแบบบรรยาย คือ การเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้ผู้อ่านทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน ผู้เขียนจะบรรยายให้ผู้อ่านรู้ว่าได้เดินทางไปไหน พบเจอกับอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้เรื่องราวคร่าวๆ แต่จะไม่บอกรายละเอียดทั้งหมด เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้อ่านสนใจอ่านเนื้อเรื่องต่อไป ดังตัวอย่าง

*เช้าวันหนึ่งที่หลวงพระบาง กลางฤดูหนาว ปี ๒๕๔๓ อาจเหมือน
ทุกเช้าของทุกครั้ง ที่ผมนำคณะผู้ใฝ่ใจในการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม
ไปเยือนอดีตราชธานีแห่งนี้ คือเราชวนกันตื่นก่อนฟ้าสว่างเพื่อไปนั่งพับเพียบ
เรียบริ้วรอยรดักบาตรข้าวเหนียวแต่พระภิกษุสงฆ์จำนวนหลายร้อยรูป...*

(เสนาห์หลวงพระบาง หน้า 181)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบบรรยาย โดยผู้เขียนได้บรรยายถึงตอนเช้าที่หลวงพระบางในปี 2543 ที่ทุกคนต่างพากันมารอดักบาตรข้าวเหนียวแต่พระภิกษุสงฆ์ แต่มีเรื่องน่าแปลกใจ คือมีชาวญี่ปุ่นถือกระบี่ข้าวเหนียวรอดักบาตรปะปนกับคนไทยด้วยเช่นกัน

1.1.2 บทนำแบบพรรณนา คือ การเขียนที่มุ่งหวังให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพตามไปได้ ผู้เขียนจะมีการใช้คำที่สวยหรู แผงความหมายต่างๆ ไว้ ในการเขียนเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรืออธิบายลักษณะของวัด สัตว์ หรือสถานที่ท่องเที่ยว บรรยายภาพ ธรรมชาติ ที่ได้พบมา ดังตัวอย่าง

*ปีกที่พลิ้วไหวดังพญาปักษีระเริงลม นั่นคือกระเบนนกหรืออีกชื่อหนึ่ง
คือกระเบนค่างขาว ปลาทะเลประเภทปลาหน้าดินที่มีครีบแผ่กว้างคล้ายปีกนก
แต่ที่งามสง่ายิ่งกว่านก คือ หางที่ยาวเรียวเหมือนแส้สะบัดออกไปเกือบเมตร
เวลาเคลื่อนตัวผ่านเราไปแต่ละครึ่งช่างงามสง่าราวนางแบบผู้เลอโฉมกำลัง
เดินยวบยาบบนแคทวอล์ค เช่นเดียวกับโรนันจุดขาวที่มองเผินๆคล้ายปลาฉลาม
แต่น่ารักกว่าตรงครีบหุบสามเหลี่ยมและนัยน์ตากลมโตดูใสซื่อ...*

(เที่ยวไทยกำไรจึ้ง หน้า 66)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบพรรณนา โดยผู้เขียนพรรณนาถึงรูปลักษณะของสัตว์น้ำนานาชนิดๆ ในอินเทอร์เน็ตเวอร์ลด์ ไม่ว่าจะเป็นกระเบนนกหรือกระเบนค่างคาวที่มีครีบกว้างคล้ายปีกนกเมื่อเคลื่อนไหวมีความสวยงามและสง่างามยิ่งนัก

1.1.3 บทนำแบบสรุปประเด็นสำคัญ คือ การบอกประเด็นหรือเรื่องสำคัญที่จะนำเสนอไว้ในตอนต้นและค่อยๆ ขยายความให้รายละเอียดเพิ่มเติมในเนื้อความต่อไปผู้เขียนจะนำเรื่องที่เป็นประเด็นสำคัญของเรื่อง มาอธิบายคร่าวๆ ให้ผู้อ่านได้เข้าใจว่าเรื่องนี้มีที่มา หรือมีประวัติศาสตร์อย่างไรบ้าง มักเป็นการนำเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเพณีต่างๆ ทั้งในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ประวัติศาสตร์ต่างๆ ในอดีตที่มีเรื่องราวมาจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น ดังตัวอย่าง

เอ่ยชื่องาน “ลอยกระทงสาย ไหลประทีป ๑,๐๐๐ ดวง” ในลำน้ำปิง ช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดตาก เชื่อว่าใครที่ไม่เคยเห็นเป็นต้องคิดว่าคือการนำเชือกผูกกระทงแล้วปล่อยลอยไปเป็นสายๆ ผมก็เคยเข้าใจอย่างนั้น แต่ความจริงไม่ใช่ พอได้ไปเห็นแล้ว รู้สึกทันทีว่าจะต้องชักชวนให้ผู้คนได้ไปเห็นอย่างที่ผมเห็นให้ได้เป็นเรื่องที่น่าทึ่งกับการปล่อยกระทงทำจากกะลามะพร้าว ๑,๐๐๐ ใบ ปล่อยให้ลอยไปอย่างเป็นระเบียบภายในเวลาครึ่งชั่วโมง โดยไม่มีเชือกผูก แต่ไม่มีใบไคแตกแฉก หลงทาง และแสงสว่างจากเชือกพันขุบน้ำมันก็ไม่ดับไปเสียก่อนสมชื่องาน “ไหลประทีป” เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระศาสดาอย่างแท้จริง

(เที่ยวไทยกำไรจริง หน้า 284)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบสรุปประเด็น โดยนำคำว่า “ลอยกระทงสาย ไหลประทีป 1,000 ดวง” มาขึ้นต้นก่อน เพื่อแจ้งให้ผู้อ่านทราบว่า จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับงานลอยกระทง ไหลประทีป 1,000 ดวง ในแม่น้ำปิง จังหวัดตาก จากนั้น จึงกล่าวถึงการปล่อยกระทงที่ทำจากกะลามะพร้าว 1,000 ใบ ลอยไปในแม่น้ำอย่างเป็นระเบียบ แม้จะไม่มีเชือกผูก

1.1.4 บทนำแบบเรื่องเล่า คือ การยกเรื่องเล่าสั้นๆ เช่น ตำนาน เหตุการณ์ หรือนิทาน มานำเสนอไว้ในส่วนต้นเรื่องจากการศึกษาผู้เขียนได้มีการนำเสนอเรื่องเล่าตามสถานที่ต่างๆ ที่ได้ไปเที่ยว นิทานทั้งต่างประเทศและในประเทศ เรื่องเล่าในอดีตที่เล่าต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มาเป็นบทนำเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่องเล่าแต่เก่าก่อนของชาวชลบุรีมีอยู่ว่า ...“แสน” เป็นหนุ่มรูปงามชาติตระกูลดี ด้วยพ่อเป็นคนหบดีบ้านอ่างหิน แต่แสนไปพบรักสาวบางปลาสร้อย

ผู้ต้อยต่ำด้วยฐานะยากจนคนหนึ่ง ชื่อ “สามมุก” คหบดีกลายเป็นที่อับอาย
 ขายชีหน้า จึงจับแสนแต่งงานกับลูกสาวเศรษฐีที่แสนไม่เคยรัก สามมุกรู้เข้า
 ก็โคกเศร้าเสียใจสุดพรรณนา ตัดสินใจกระโดดหน้าผาริมทะเลพลีชีวีบูชา
 ความรักที่มีต่อหนุ่มแสน แล้วต่อมาไม่นาน หนุ่มแสนก็กระโดดหน้าผาตายตาม
 เพื่อพิสูจน์รักแท้ของตนกลายเป็นตำนานแห่งความรักอันบริสุทธิ์ของสองหนุ่ม
 สาวแห่งเมืองชลบุรี (กระเตงลูกเที่ยว หน้า 25)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบเรื่องเล่า โดยนำเรื่องเล่าของชาวชลบุรีที่เล่ากัน
 ว่า แสนเป็นหนุ่มรูปงามได้รักอยู่กับสาวบางปลาสร้อยชื่อสามมุก แต่พ่อแสนไม่เห็นด้วยเพราะ
 สามมุกจน จึงจับแสนแต่งงานกับลูกเศรษฐี เมื่อสามมุกรู้เรื่องก็เสียใจเลยฆ่าตัวตายโดยกระโดด
 หน้าผาริมทะเล แสนจึงกระโดดหน้าผาตายตามไปด้วย กลายเป็นตำนานแห่งความรักอันบริสุทธิ์
 ของสองหนุ่มสาวแห่งเมืองชลบุรี

1.1.5 บทนำแบบข่าว คือ การนำข่าวที่สำคัญ หรือเป็นประเด็นอยู่ในขณะนั้น
 มาขึ้นเป็นส่วนนำของเรื่องจากการศึกษาพบว่าผู้เขียนได้นำข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ
 ข่าวที่เกี่ยวกับโบราณสถานที่สำคัญ ข่าวในอดีตและข่าวปัจจุบัน ข่าวที่เกี่ยวกับปัญหาของ
 สังคมไทย มาขึ้นต้นเป็นบทนำเรื่อง ดังตัวอย่าง

ปลายเดือนมีนาคม ๒๕๔๒ ภาพข่าวต่างประเทศที่เขย่าขวัญคนทั้งโลก
 เห็นจะไม่มีใครเกินภาพชนพื้นเมืองบนเกาะบอร์เนียวของอินโดนีเซียยืนถือ
 หัวคน ซึ่งก็คือหัวของศัตรูที่พวกเขาฆ่าแล้วตัดหรือสับหรือฟันมันออกมา
 จากร่างอันไร้วิญญาณ บางภาพยังแสดงให้เห็นว่าพวกเขาเอาหัวศัตรูแห่แหน
 เร่งร่ำไปบนรถกระบะ ลำแดงความภาคภูมิใจในชัยชนะอย่างสุดๆ เป็นภาพขึ้น
 หน้า ๑ หนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับ (มหัศจรรย์สุวรรณภูมิ หน้า 145)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบข่าว โดยนำข่าวที่เกิดขึ้นเมื่อปลายเดือนมีนาคม
 พ.ศ. 2542 บนเกาะบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย มาเขียนเป็นบทนำ เนื้อข่าวแสดงให้เห็นว่า
 ชนพื้นเมืองของเกาะบอร์เนียวฆ่าคนตาย แล้วนำหัวของศัตรูที่พวกเขาฆ่า แห่ไปบนรถกระบะ
 อย่างคึกคะนอง

1.1.6 บทนำแบบบทเพลง คือ การนำเพลงต่างๆ มาขึ้นเป็นส่วนนำ อาจจะ
 นำมาทั้งเพลง หรือตัดเพียงบางส่วนมาก็ได้จากการศึกษาพบว่าผู้เขียนได้มีการนำบทเพลงปลุกใจ

ให้กำลังใจ เพลงลูกทุ่ง เพลงประจำท้องถิ่นของแต่ละสถานที่ที่ได้ไปมาขึ้นต้นเป็นบทนำเรื่อง ดังตัวอย่าง

ถึงเดือนพฤศจิกายน เมื่อดอกบัวตองหรือ “ทานตะวันป่า” บานคราใด
บทเพลงของศิลปินคนหนึ่งจะแว่วเวียนมาเคาะประตูใจผมเป็นประจำ บางปี
อุตุสำหรับร้อนแรมไปไกลถึงท้องทะเลอันดามัน อดไม่ได้ที่จะหยิบหีบเพลงปาก
มาบรรเลงเพลงแห่งฤดูดอย แล้วเพื่อนๆ ก็จะฮัมเนื้อร้องตามไปโดยมิได้นัดหมาย
ดอกบัวตองนั้นบานอยู่บนยอดดอย ดอกเอื้องสามปอยบ่เกยเบ่งบาน
บนลานพื้นดิน ไม้ใหญ่ไพรสูง นกยูงมาอยู่กิน เสียงซึ่งสละสลวย จ้อยขอเสียงพิณ
คู่กับแดนดินของเวียงเจียงใหม่ สาวเจ้าควรภูมิใจ ปลื้มว่าเฮาลูกแม่ระมิงค์...

(เที่ยวไทยกำไรจิง หน้า 341)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบเพลง โดยผู้เขียนได้นำเพลงล่องแม่ปิงมาเขียน
เป็นบทนำเรื่องในย่อหน้าที่ 2

1.1.7 บทนำแบบคำถาม คือ การตั้งคำถาม หรือยกคำถามต่างๆ ขึ้นมาเป็น
ส่วนนำ เพื่อจูงใจให้ผู้อ่านต้องการอ่านเนื้อเรื่องต่อไปจากการศึกษาผู้เขียนได้มีการตั้งคำถามและ
เฉลยคำตอบ คำถามที่ต้องการถามผู้อ่าน ไว้ในบทนำเรื่อง ดังตัวอย่าง

คุณโตทันได้ดูหนังเรื่อง “ซู” ของเป็ยก โปสเตอร์มั๊ย ?

นี่คือหนังไทยในดวงใจของผมเรื่องหนึ่งเลยทีเดียวนะ หนังสร้างเมื่อราว
25 ปีก่อน แต่เชื่อว่าถ้านำมาฉายใหม่ในวันนี้ก็ยังคงทันสมัยอย่างคลาสสิก ใช้ดาราน้อย
แต่มีประสิทธิภาพ บทสนทนาไม่มาก แต่ภาษาภาพยอดเยี่ยม ไม่มีฉาก
เปลือย แต่โป้ได้รัญจวนใจอย่างมีศิลปะ...

(ท่องแดนเจดีย์ไพรในพุกามประเทศ หน้า 115)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบคำถาม โดยผู้เขียนได้นำคำถามว่า “คุณโตทันได้ดูหนังเรื่อง ซู ไหม” มาขึ้นเป็นบทนำ เพื่อตั้งคำถามแก่ผู้อ่าน ก่อนจะกล่าวถึงภาพยนตร์เรื่องนี้

1.1.8 บทนำแบบภาชิต คำขวัญคำคม คือ การยกภาชิต คำขวัญ หรือคำคม
มาเป็นส่วนนำเรื่อง เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน จากการศึกษาคำคมว่า ผู้เขียนได้นำภาชิต
ของประเทศเพื่อนบ้าน ภาชิตไทย คำคมที่ได้ไปพบตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ คำขวัญจาก
ภาพยนตร์ มาเป็นบทนำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ภาษิต

“...ฮู้จักหน้า ย่าฟ้าวฮัก ความฮู้จักนีสัยเสียก่อน...”

ภาษิตลาว

ภาษิตคำสอนง่ายๆ (แต่ปฏิบัติยากชะมัด) ประโยคนี้ เก็บตกมาจาก ร้านอาหารเล็กๆ แห่งหนึ่งในตัวเมืองหลวงพระบาง เขาเขียนภาษิตสอนใจติดไว้ข้างฝา ใกล้ๆ กับ “คาถากันผี” ที่ดูเหมือนจะเป็นบทเดียวกันกับที่ติดไว้ตามร้านค้าย่อยทั่วทุกมุมโลก นั่นคือ.....จ่ายสด งดเชื่อ เปื่อถาม...เด้อ!

(ลีลันบนรอยทาง หน้า 34)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบภาษิตโดยผู้เขียนใช้ภาษิตลาว คือ “...ฮู้จักหน้า ย่าฟ้าวฮัก ความฮู้จักนีสัยเสียก่อน...” มาขึ้นเป็นบทนำเรื่อง โดยมีความหมายว่า คนเราเมื่อรู้จักกันแต่เพียงผิวเผินไม่ควรรีบรักใคร่ ควรเรียนรู้และรู้จักลักษณะนิสัยใจคอกันเสียก่อนจึงจะดีที่สุด

ตัวอย่างที่ 2 คำขวัญ

...เชื่อในสิ่งที่เฮ็ด (ทำ) เฮ็ด (ทำ) ในสิ่งที่เชื่อ...

คำขวัญจากภาพยนตร์ “15 คำ เดือน 11” ของผู้กำกับจิระ มะลิกุล ดูจะเป็นประเด็นถกเถียงของคนไทยอย่างกว้างขวางที่สุดตลอดเดือนตุลาคม-พฤศจิกายนของทุกปี สืบเนื่องจากปรากฏการณ์ลูกไฟกลางลำน้ำโขงที่ชาวอีสานเรียกกันมานานว่า “บั้งไฟพญานาค” (เที่ยวไทยกำไรจิง หน้า 119)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบคำขวัญโดยผู้เขียนได้นำคำขวัญจากภาพยนตร์เรื่อง “15 คำ เดือน 11” คือ ...เชื่อในสิ่งที่เฮ็ด (ทำ) เฮ็ด (ทำ) ในสิ่งที่เชื่อ... มาเขียนเป็นบทนำเรื่อง โดยมีความหมายว่า เชื่อในสิ่งที่ทำ และทำในสิ่งที่เชื่อ

ตัวอย่างที่ 3 คำคม

น้ำโขงยังบ่ทันแห้งเหือด

อย่าตัดขาดสะพานรัก...

นี่เป็นคำคมอีกประโยคหนึ่ง ที่สะท้อนความผูกพันของพี่น้องลาว-ไทย สองฝั่งโขงได้เป็นอย่างดี ก็ดูสิ...ว่ามีรีที่น้ำโขงสายนี้จะแห้งเหือดไปได้ องค์กรสหประชาชาติบอกว่า ปริมาณน้ำโขงนับแต่ประเทศลาวลงไปจนออกทะเลจีนใต้ที่เวียดนาม...

(ลีลันบนรอยทาง หน้า 47)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบคำคม โดยผู้เขียนได้นำคำคมที่สะท้อนความผูกพันของพี่น้องไทยลาว คือ *น้ำโขงยังบ่ทันแห้งเหือด อย่าตัดขาดสะพานรัก* มาขึ้นเป็นบทนำเรื่อง โดยมีความหมายว่า ตราบใดที่น้ำในแม่น้ำโขงยังไม่แห้งหมดไป ไม่ควรตัดความสัมพันธ์ของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.1.9 บทนำแบบบทสนทนา คือ การยกบทสนทนาการระหว่างผู้เขียนกับบุคคลอื่น หรือการสนทนาการระหว่างบุคคลอื่นมาขึ้นต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน จากการศึกษาผู้เขียนได้ยกบทสนทนาของตนเองและผู้อื่นมาขึ้นต้นเป็นบทนำเรื่อง อาจจะเหมือนการสนทนาการกันธรรมดา แต่แฝงเรื่องราวต่างๆ ไว้ให้ผู้อ่านได้คิดและกระตุ้นความสนใจดังตัวอย่าง

“คุณพ่อครับ”

“เกิดอะไรขึ้นลูก?”

“คนพวกนี้บอกว่าจะยิงลูกเสีย ถ้าคุณพ่อไม่ยอมแพ้”

“ถ้าเช่นนั้น ลูกจงอุทิศวิญญาณถวายแด่พระเจ้าเป็นเจ้า จงร้องว่า ‘สเปนจงเจริญ’ และจงตายอย่างชายชาติทหาร อัลคาซาร์จะไม่ยอมแพ้เด็ดขาด”

“ขอส่งความเคารพรักมายังคุณพ่อด้วย”

“ลาก่อนลูกรัก พ่อขอส่งความอาลัยรักมายังลูกด้วย”

(ชอกแซกสเปน – โปรตุเกส หน้า 89)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบบทสนทนา โดยผู้เขียนได้นำบทสนทนาการระหว่างพ่อกับลูก มาขึ้นเป็นบทนำเรื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้เห็นการแสดงความรักระหว่างพ่อกับลูก เป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะทั้งสองคนจะเสียดชีวิตเพื่อบ้านเมือง

1.1.10 บทนำแบบยกคำกล่าวอ้างของบุคคลอื่น คือ การยกคำกล่าวอ้างของบุคคลที่เป็นที่รู้จัก มาเขียนเป็นส่วนนำเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้ยกคำกล่าวอ้างของปราชญ์ทางโบราณคดี ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ ปิแอร์ ฟิสติเย มาขึ้นต้นเป็นบทนำเรื่อง ดังตัวอย่าง

ประธานาธิบดีโฮจิมินห์เป็นนักต่อสู้กัเอกราชชาวเวียดนาม ท่านเคยพูดไว้ประโยคหนึ่งที่นักการปกครองฟังตระหนก...ปลุกต้นไม้ใช้เวลา ๑๐ ปี ปลุกคนต้อง ๑๐๐ ปี สองสิ่งนี้ต้องทำควบคู่กันไป... (กระเตงลูกเที่ยว หน้า 17)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบยกคำกล่าวอ้างของบุคคลอื่น โดยผู้เขียนได้ยกคำพูดของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ มาขึ้นเป็นบทนำเรื่อง โดยมีใจความว่า การพัฒนาคนให้สมบูรณ์แบบต้องใช้ระยะเวลานานเหมือนกับการปลูกต้นไม้ใหญ่

1.1.11 บทนำแบบคำประพันธ์ คือ การนำคำประพันธ์มาขึ้นเป็นส่วนนำเรื่อง สัมผัสและวรรณศิลป์ต่างๆ ของคำประพันธ์จะช่วยให้ผู้อ่านสนใจและจดจำเนื้อหาได้ง่ายขึ้น จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำบทประพันธ์ชนิดต่างๆ ที่มีมาขึ้นต้นเป็นบทนำเรื่อง ดังตัวอย่าง

ฟังเนอพระที่เจ้า	จอมศรี
พระธาตุคือสักขี	เจตน์น้อย
สัจจะตั้งห้าปี	ปรากฏ
คอยก่อนจะคลี่ข้อง	ลอดแล้วคืนสม

(“เจ้าจันทน์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน” โดย มาลา คำจันทร์ หน้า 81)

...เจ้าจันทน์เกิดปีจอ ตามจารีตว่าคนเกิดปีใด ควรจะได้ไปไหว้พระธาตุประจำปีเกิดอย่างน้อยครั้งหนึ่ง พระธาตุประจำปีเกิดของเจ้าจันทน์ คือพระธาตุอินทร์แขวน อยู่ในแดนพม่า หนทางไปมารกร้าง...

(ท่องแดนเจดีย์ไพโรในพุกามประเทศ หน้า 47-48)

ข้อความข้างต้นเป็นบทนำแบบคำประพันธ์ชนิดโคลงสี่สุภาพ โดยผู้เขียนได้นำโคลงสี่สุภาพเรื่องเจ้าจันทน์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน ของ มาลา คำจันทร์ มาขึ้นเป็นบทนำเรื่อง โดยมีใจความเกี่ยวกับการสาบานและตั้งสัจจะที่พระธาตุว่าจะกลับมาหาคนที่รักอย่างแน่นอน

1.2 เนื้อเรื่อง

1.2.1 การลำดับเนื้อเรื่องตามลำดับเวลา จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนใช้การลำดับเนื้อเรื่องตามลำดับเวลา โดยใช้ปีพุทธศักราช อาจใช้ปีพุทธศักราชตามด้วยวันที่ นอกจากนั้น อาจลำดับเนื้อเรื่องโดยใช้วันที่ตามด้วยเวลา และอาจใช้เวลาตามด้วยวันที่ ดังตัวอย่าง

อาณาจักรล้านช้างสถาปนาขึ้นในปี พ.ศ. 1291 โดยขุนลอ โอรสขุนบรมราชาธิราชซึ่งชาวลาวถือเป็นต้นตระกูลชนชาติลาวทั้งหมดสถาปนาขึ้น ณ ดินแดนที่เรียกว่า “เชียงตุง-เชียงทอง” ภายหลังจึงเปลี่ยนชื่อเป็นเมือง

“หลวงพระบาง” ตามพระนามของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่หมู่บ้านคู่มือเมือง คือ “พระบาง”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2012 ในแผ่นดินพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช จึงย้ายเมืองหลวงของอาณาจักรล้านช้างมาอยู่ที่นครเวียงจันทน์ ริมฝั่งแม่น้ำโขงมีความรุ่งเรืองเฟื่องฟูทางพุทธศาสนาอยู่นานหลายร้อยปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2436 ก็ตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสอยู่นาน 61 ปี จึงได้รับเอกราชสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2497 แล้วมีการปกครองในระบอบเสรีนิยม-ประชาธิปไตย ถึงพ.ศ. 2518... (ลีสันบรรอยทาง หน้า 17-18)

ข้อความข้างต้นเป็นการลำดับเนื้อเรื่องโดยใช้ปีพุทธศักราช ผู้เขียนได้เล่าถึง พ.ศ. 1291 สถาปนาอาณาจักรล้านช้าง พ.ศ. 2021 ย้ายเมืองมาอยู่ที่นครเวียงจันทน์ พ.ศ. 2436 ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศฝรั่งเศส พ.ศ. 2497 ได้รับเอกราช และพ.ศ. 2518 มีการปกครองในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย

1.2.2 การลำดับเนื้อเรื่องโดยใช้เลขลำดับที่ คือ การลำดับเนื้อเรื่องโดยใช้ตัวเลขลำดับที่กำกับอยู่ด้านบน โดยจะมีการลำดับเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันไป จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนใช้ตัวเลขกำหนดเรื่องราวและลำดับความสำคัญของเรื่อง ช่วยให้อ่านเนื้อเรื่องได้ง่ายและน่าสนใจ ดังตัวอย่าง

๑.

วันหนึ่งในฤดูใบไม้ร่วง ที่เมืองจงเตียน, รอยต่อ
ยูนนานเหนือชายขอบทิเบต

เย็นวันนี้เพื่อนร่วมทางของเราหลายคนมีอาการไม่ดี
นัก บ้างปวดศีรษะแบบไมเกรน บ้างอยู่ดีๆ ก็ทำท่าจะวูบ บ้าง
เหนื่อยเพลียผิดปกติ ใหม่ๆ ที่เพิ่งเป็นวันแรกของการเดินทาง
จะว่าเป็นเพราะเมื่อตอนกลางวันต้องเดินทางไกลกว่า ๖
ชั่วโมงก็ก็เป็นเรื่องธรรมดา...

๒.

วันแรกของการเดินทางข้อมูลแห่งดินแดนลึกลับค่อยๆ ถูกเผย
ออกมา ทว่าทั้งหลายเหล่านั้นก็เปรียบได้ดั่ง “คำรำลือ” ที่
หูหนึ่งฟังสดับ ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของการพิสูจน์ให้เห็นกับ
ตา...

(เมืองแมนที่ปลายฟ้า (ต้าหลี่ - ลีเจียง - จงเตี้ยน - แฉงกริล่า) หน้า 77-101)

ข้อความข้างต้นเป็นการลำดับเนื้อเรื่องโดยใช้เลขลำดับ โดยผู้เขียนได้กล่าวถึง
การเดินทางที่เมืองจงเตี้ยน รอยต่อระหว่างยูนนานเหนือและชายขอบของทิเบต ซึ่งกล่าวถึง
เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งการไม่สบายของเพื่อนร่วมทาง แต่สุดท้ายทุกคนก็ไม่ท้อและไป
จนถึงจุดหมายได้สมปรารถนา

1.2.3 การลำดับเนื้อเรื่องไปตามเหตุการณ์ คือ การลำดับเนื้อเรื่องไปตาม
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เหตุการณ์ใดเกิดขึ้นก่อนจะนำมาขึ้นต้นก่อนและลำดับเหตุการณ์อื่นๆ ที่
เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ไปตามลำดับ ดังตัวอย่าง

มาดริดในตอนนี้เป็น ‘มาดริด อิน คอนเสิร์ต เอ๊ย...ไม่ใช่ เป็น’
มาดริดอินฟอร์มอล’ พุดให้ง่ายให้เข้าใจก็คือ จะพาคุณไปชอกแซก
ตามชอกชอยของมาดริดที่ไม่มีในโปรแกรมทัวร์...

ที่พลาซ่า มายอร์ในเช้าวันอาทิตย์ จะมีร้านซื้อขายแลกเปลี่ยนสดมภ์
ให้คุณเที่ยวชมเป็นร้อยๆ ร้าน ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ยืนส่องสดมภ์ดวงที่ตนติดอกติด
ใจกันค้ำคั่ง เรียกว่าเป็นความสุขเล็กๆ ของคนที่ชอบทางนี้...

(ชอกแซกสเปน - โปรตุเกส หน้า 74-77)

ข้อความข้างต้นเป็นการลำดับเนื้อเรื่องไปตามเหตุการณ์ โดยผู้เขียนได้กล่าวถึง
การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างๆ ในกรุงมาดริด ลำดับตามเหตุการณ์และสถานที่ เริ่มตั้งแต่
มายอร์ ต่อด้วยตลาดนัดหนังสือที่เรติโอ และสุดท้ายคือ รัสโตร

1.3 บทสรุป

1.3.1 บทสรุปแบบสรุปประเด็นสำคัญของเรื่อง คือ การจบเรื่องด้วยการสรุป
ประเด็นสำคัญหรือสาระสำคัญของเรื่องและเน้นย้ำเรื่องราวที่สำคัญอีกครั้งเพื่อให้ผู้อ่านจดจำ
เนื้อความที่นำเสนอได้ จากการศึกษาพบว่าผู้เขียนได้มีการเน้นย้ำเรื่องราวที่สำคัญไว้ในบทสรุป

อย่างละเอียดอีกครั้ง ทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้สัมผัสมา
ดังตัวอย่าง

“จินชาเจียง” เป็นอีกนามหนึ่งของมหานครที่แยงซี แปลว่า “แม่น้ำทรายทอง” เพราะหาดทรายในแม่น้ำส่องสะท้อนแสงตะวันเป็นสีทอง แต่ทรายที่ฟุ้งตกลงอยู่ตลอดเวลาที่น่าจะทำให้แม่น้ำขุ่นข้น ทว่าจินชาเจียงกลับใสสะอาดเหมือนกลองหินที่ตีไม่ได้ แต่กลับส่งเสียงดังก้องไปไกล ซึ่งก็ไม่ต่างอะไรกับชนชาตินาซี เผ่าพันธุ์เล็กๆ ที่ดูเหมือนคือหญ้าแพรกที่แหลกลาญด้วยฝ่าเท้าพญาข้างสารมาทุกยุคทุกสมัย แต่ที่สุดกลับกลายเป็นผู้กำชัยชนะที่แท้จริงไว้ในฐานะเผ่าพันธุ์ที่เก็บำ คัดสรร และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมอย่างรอบด้านและชาญฉลาดตลอดมา

ประหนึ่งคือชัยชนะของผู้แพ้ที่เปล่งประกายเรืองรองให้คนรุ่นเราได้ประจักษ์เป็นจริงแล้ววันนี้

(เมืองแมนที่ปลายฟ้า ต่ำหลี่ – ลีเจียง – จงเตียน – แชนกรีล่า หน้า 32)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปแบบสรุปประเด็นสำคัญของเรื่อง โดยผู้เขียนได้เขียนสรุปถึงจินชาเจียง แม่น้ำที่ใสสะอาดไม่ต่างกับชนชาตินาซีที่เป็นผู้กุมชัยชนะทุกยุคทุกสมัย

1.3.2 บทสรุปแบบเพลง คือ การนำเพลงมาเป็นบทสรุปในตอนท้าย โดยเนื้อหาของเพลงจะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวและเนื้อเรื่องที่คุณเขียนได้นำเสนอไว้ก่อนหน้านั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำบทเพลงของศิลปินทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ มาเป็นบทสรุปเรื่อง เพื่อเน้นย้ำให้เรื่องราวตราตรึงอยู่ในใจผู้อ่านตลอดไป ดังตัวอย่าง

และต่อแต่นี้ ภูเรือจะเป็นเรือสำราญในดวงใจผมอีกลำหนึ่งไปเนิ่นนาน
โดยไม่ต้องพะวงว่า “มาเมืองเลยแล้วจะเลยลับ...” เหมือนในอดีต เป็นห่วงก็แต่
ว่า “ภูเรือ” จะทำให้ ผู้มาเยือนอย่างผมเป็นเหมือนเพลงนี้บางไหมหนอ

“ได้มา มา มาเที่ยวเมืองเลย เลย เลย เลย รักสาวไทเลย

ถิ่นคนงามนามเพราะจิงเลย เลย เลย เลย รักสาวไทเลย

อยู่เมืองดินกินข้าวเมืองเลย เลย เลย เลยไม่ทิ้ง

เลย เลย เลย ไม่ทิ้ง...เมืองเลย...”

(เที่ยวไทยกำไรจิง หน้า 160)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปแบบเพลง โดยผู้เขียนได้ใช้เนื้อเพลง*สาวเมืองเลย* ของศิลปินพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ มาเป็นบทสรุป เพื่อย้ำให้ผู้อ่านสนใจมาเที่ยวเมืองเลย

1.3.3 บทสรุปแบบให้ข้อคิด คือ การให้ข้อคิดไว้เตือนใจผู้อ่าน มักเป็นข้อคิดเรื่องความไม่ประมาทในการใช้ชีวิต การสร้างสันติสุขในสังคม และความตระหนักถึงปัญหาสังคมในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนทั้งท้ายด้วยข้อคิดที่เกี่ยวกับสังคมในปัจจุบันว่าเป็นเช่นไร ข้อคิดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์อดีตที่ต้องการให้เตือนใจผู้อ่าน ข้อคิดในการใช้ชีวิตโดยไม่ประมาท ฯลฯ ดังตัวอย่าง

*อุทาหรณ์จากกลุ่มแม่น้ำอิระวดี จึงยังสอนใจเราว่า ยิ่งสังคมก้าวล่วงสู่
ความทันสมัยในยุคไซเบอร์สเปซมากเท่าไร การสร้างคนรุ่นใหม่ที่มี “สมดุล”
ทั้งความดีมีคุณธรรม และความเก่งมีวิสัยทัศน์ไม่เพ้อฝัน ยิ่งต้องช่วยกันลงมือ
สร้าง ลงมือทำอย่างจริงจังเสียแต่วันนี้...ก่อนจะสายเกินไป*

(ท่องแดนเจดีย์ไพรในพุกามประเทศ หน้า 92)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปแบบให้ข้อคิด โดยผู้เขียนได้ให้ข้อคิดที่ว่า ยิ่งสังคมเจริญไปมากเพียงใด ก็ยิ่งควรพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างสมดุล หากความเจริญทางวัตถุและทางจิตใจไม่อาจพัฒนาไปด้วยกันได้ อย่างมีสมดุลแล้ว ในวันข้างหน้าอาจเกิดปัญหาขึ้นได้

1.3.4 บทสรุปแบบคำถาม คือ การจบด้วยคำถามให้ผู้อ่านคิดหาคำตอบ จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้ทั้งคำถามไว้ให้ผู้อ่านคิด อาจเป็นคำถามที่หาคำตอบไม่ได้ หรือเป็นคำถามที่ไม่มีคำตอบที่ถูกต้อง ผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์และมุมมองของตนในการพิจารณาคำตอบเอาเอง ฉะนั้น คำตอบที่ได้อาจแตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่าง

*นี่เป็นเรื่องที่ฮานอยต้องทบทวนใหม่ ก่อนจะก้าวไปสู่ทศวรรษที่ 1990
ในภาวะสงครามเศรษฐกิจกำลังเผชิญหน้าและรุกคืบเวียดนามอยู่อย่างท้าทาย!*

*เอกราช อิสระภาพ สันติภาพ คืบกลับมาสู่แผ่นดินเวียดนามเนิ่นนาน
แล้ว วันเวลาของสงครามและการต่อสู้ก็เอกราช... ผ่านไปแล้ว แต่การปลูกฝัง
คนรุ่นใหม่ให้หยิ่งทะนงในความเป็นชาตินักรบ การฝึกอาวุธให้นักเรียนตั้งแต่
ระดับประถมศึกษา ยังเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในเขตชนบทเวียดนามเวลานี้*

หรือนี่คือคุณภาพคน ในความหมายของฮานอย?

(ลีลับนรอยทาง หน้า 124)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปแบบคำถาม โดยผู้เขียนได้ตั้งคำถามไว้ให้ผู้อ่านคิด กล่าวคือประเทศเวียดนามได้เอกราช อิสระภาพ สันติภาพคืนมาแล้ว แต่เหตุใดจึงยังคงปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้ฝักใฝ่อาวุธอยู่อีก หรือนี่คือคุณภาพคนในความหมายของฮานอย

1.3.5 บทสรุปแบบให้คิดต่อ คือ การตั้งประเด็นต่างๆ ไว้ให้ผู้อ่านได้คิดต่อว่า เรื่องราวจะเป็นอย่างไรต่อไป จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนไม่หาคำตอบที่ชัดเจนแก่ผู้อ่าน แต่ต้องการให้ผู้อ่านได้คิด รวมทั้งตระหนักถึงปัญหาและผลเสียที่จะเกิดตามมา ดังตัวอย่าง

“อ้อ ปลาโลมายังอยู่ดีครับ หลังๆ นี่มาเป็นฝูง ฝูงละ ๕-๑๐ ตัวเลย เมื่อวานก็ยังเห็นกันอยู่ นักท่องเที่ยวชอบมาก ทะเลกรุงเทพฯ เราห่างจาก ปากแม่น้ำเจ้าพระยาร่วมสิบกิโลครับ ไม่มีอะไรน่าห่วง ว่างๆ มาเที่ยวอีกนะ ครับ ผมจะพาไปให้ถึงศาลพันท้ายนรสิงห์เลย...”

ขอบคุณครับ ขอขอบคุณจริงๆ ว่าสิ่งที่เห็นยังไม่ได้เป็นอย่างที่ผมคิด

(เที่ยวไทยกำไรจิง หน้า 21-22)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปแบบให้คิดต่อ โดยผู้เขียนได้ให้ผู้อ่านได้คิดต่อไปว่า ธรรมชาติของประเทศไทยอยู่ในสภาพใดกันแน่

1.3.6 บทสรุปแบบคำประพันธ์ คือ การจบโดยการใช้คำประพันธ์ทั้งทำยไว้ สัมผัสคล้องจองของคำประพันธ์ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความไพเราะ และสามารถจดจำเรื่องราวได้ เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำบทประพันธ์ทั้งของกวีในประเทศไทยและใน ต่างประเทศ หรือบทประพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ที่ได้ไปเยือนมาเป็นบทสรุปเรื่อง ดังตัวอย่าง

ยามนั้น เราทวนรำลึกถึงบทกวีแห่งมหากวี “หลี่ไป” บทที่ท่านรอง
ประธาน โจวเอนไหล เคยคัดลอกไว้ด้วยลายมือของท่านเอง เมื่อครั้งที่เดินทาง
มาสำรวจมาตุธารแยงซี...

...เข้าตรู่ อ่าลาเมืองไปตั้งเฝ้าท่ามกลางเมฆหลากสี

เดินทางพันลี้ ถึงเมืองเจียงหลิงในวันเดียว

สองฟากฝั่งเสียงลิ่งร้องไม่หยุด

เรื่อน้อยคล้อยผ่านหมื่นซ่อผา

(สำนวนแปลจากหนังสือ “เย็นสบายชายน้ำ”)

**ผมพยายามไม่พุ่มพวยกับอดีตที่กำลังผ่านพ้น ทว่า แม้ไม่มีเสียงลิง
ร้องสองฟากฝั่งในวันนั้น แต่ผมกลับสดับเสียงร้องอันโหยหวนของมาตุธาร
ที่วาระสุดท้ายของท่านกำลังใกล้มาถึงเต็มที**

(ท่องเที่ยวไทยกำไรจิ้ง หน้า 97)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสรุปแบบคำประพันธ์ ใช้บทกวีของจีน โดยผู้เขียนได้นำ
บทกวีที่แปลมาจากหนังสือเย็นสบายชายนี้นำมาเป็นบทสรุป กล่าวถึงบรรยากาศการเดินทางออก
จากเมืองไปตั้งเชิงพันกิโลเมตรมาที่เมืองเจียงหลิงโดย ในระหว่างการเดินทางต่าง ได้ยินเสียงลิง
ร้องลั่นป่า ในความเป็นจริง ผู้เขียนกลับไม่ได้ยินเสียงลิงป่าเหล่านั้นเลย ได้ยินแต่เพียงเสียงคลื่น
และน้ำที่กระทบเรือเท่านั้น

2. โลกทัศน์

2.1 โลกทัศน์ด้านสังคม คือ ทศนคติหรือมุมมองของนักเขียนที่มีต่อสังคมในเรื่อง
ต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองด้านสังคมที่หลากหลาย เช่น ความแตกต่าง
ของสีผิวที่ยังคงเป็นปัญหาในทุกๆ สังคม จารีตที่แตกต่างกันทำให้วิถีปฏิบัติของคนแต่ละท้องที่
แตกต่างกันออกไป ความเจริญด้านเทคโนโลยีทำให้วิถีชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ดังตัวอย่าง

*ความขาวของผิวรับประกันความสะอาดของจิตใจได้หรือไม่
อย่างกระนั้นแล้วรับประกันความสะอาดของร่างกายว่าคนผิวขาวกายสะอาด
กว่าคนดำ...ยังไม่ได้ล้มหาวอะไรกับการไปคิดแทนสาวเนปาลให้รู้สึกละอาย
ที่ผิวดำกว่าสาวไทย* (เที่ยวไทยกำไรจิ้ง หน้า 350)

ข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ด้านสังคม ในเรื่องของความแตกต่างของสีผิว
ความดีของคนแต่ละคนไม่ได้ตัดสินกันที่สีผิว

2.2 โลกทัศน์ด้านธรรมชาติ คือ ทศนคติหรือมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อธรรมชาติจาก
การศึกษาพบว่าผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองด้านของธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ และธรรมชาติที่
เปลี่ยนแปลงไปเพราะการกระทำของมนุษย์และกระตุ้นให้คนไทยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่าง

*วิกฤติทรัพยากรไทยเรายังไม่เลวร้ายไปเสียหมด อย่างน้อยป่าชายเลน
ที่นี่ก็ยังเป็นโรงเรียนอนุบาลขนาดใหญ่ คอยพุ่มฟักลูกกุ้ง หอย ปู ปลา ให้เติบโต
ใหญ่เป็นอาหารให้คนไทยได้อีกนาน* (เที่ยวไทยกำไรจิ้ง หน้า 16)

ข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ด้านธรรมชาติของประเทศไทยที่ยังอุดมสมบูรณ์ มีป่าชายเลนไว้ให้สัตว์น้ำได้วางไข่ และป่าชายเลนยังคงเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ต่อไปอีกนาน ถ้ามนุษย์ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2.3 โลกทัศน์ด้านความเชื่อ คือ ทศนคติหรือมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อความเชื่อด้านต่างๆ ที่ปรากฏในสังคม จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองในการการบูชาเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นความเชื่อที่ปรากฏในทุกสังคม ทุกชนชั้น ทุกประเทศ ดังตัวอย่าง

ชาวบาหลีสื่อว่าการบูชาทั้งเทพเจ้าและภูติผี คือการสร้างสมดุลระหว่างความดีและความเลว พวกเขาเชื่อว่าสันติสุขมิพึงบังเกิดด้วยการมีแต่ความดีฝ่ายเดียว แต่คนเราต้องรู้เท่าทันความเลว จึงจะไม่ถูกความเลวชักนำไปในทางต่ำทราม

(มัทศจรรยาสุวรรณภูมิ หน้า 109)

ข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ด้านความเชื่อในเรื่องของการบูชาเทพเจ้าและภูติผีของชาวบาหลีส โดยพวกเขามีความเชื่อว่าการทำความดีจะทำให้เกิดสันติสุข

2.4 โลกทัศน์ด้านศาสนา คือ ทศนคติหรือมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อศาสนาซึ่งต่างเชื่อว่า ศาสนาต่างเป็นศูนย์รวมจิตใจของมนุษย์ จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองการนับถือศาสนาของทุกประเทศ แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละศาสนา แต่ที่สุดแล้วทุกศาสนาคือศูนย์รวมจิตใจที่พึงทางใจของคนในประเทศ ดังตัวอย่าง

คนประแสร์มีทั้งจีนทั้งไทย แต่ถึงยังงใจส่วนใหญ่ก็ถือพุทธ จึงเข้าใจจะเอาแต่ค้าขายหรือจับแต่ปลากันตะพึดตะพือ บุญกุศลไม่ใส่ใจทำก็เกินไป ค้าขายได้กำไร จับปลาตัวใหญ่ๆ จึงแบ่งมาทำบุญเสียบ้าง อย่างน้อยปีหนึ่งก็รวมกันทอดผ้าป่าสัก...แต่ศรัทธาของคนแลบ้านเราไม่ได้ขึ้น – ลงเหมือนน้ำประแสร์ กลับยิ่งทวีคุณเหมือนตะเคียนทองที่วัดตะเคียนงาม ยิ่งนานวันยิ่งหยั่งรากลึกกลงดินจนยากจะมีสิ่งใดมาโยกคลอน เป็นหลักธรรมนำชีวิตให้ชาวประแสร์ร่มเย็น...

(คนโยนพิน หน้า 132-136)

ข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ด้านศาสนา เรื่องของการนับถือศาสนาพุทธ คนประแสร์ ทั้งคนจีน คนไทย ต่างอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เพราะมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

2.5 โลกทัศน์ด้านการศึกษา คือ ทศนคติหรือมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองการสอนประวัติศาสตร์ที่ถูกบิดเบือนจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เรียน ดังตัวอย่าง

*เราถูกหลักสูตรการศึกษาแบบ “ชาตินิยม” บ่มเพาะเสียจนประหนึ่ง
หูกจะหนวกไปข้าง ตาจะพร่าเลื่อนไปตาหนึ่ง มองและฟังประวัติศาสตร์ด้าน
เดียวมาตลอด (ห้องแดนเจดีย์ไพรในพุกามประเทศ หน้า 116)*

ข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ด้านการศึกษาเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์ คือ ทุกประเทศสอนประวัติศาสตร์ในด้านเดียวมาตลอด สอนให้พิจารณาและรับรู้ประวัติศาสตร์ของตนในด้านดีเท่านั้น แต่ในความจริงอาจเป็นตรงกันข้าม

2.6 โลกทัศน์ด้านวัฒนธรรม คือ ทศนคติหรือมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อวัฒนธรรมต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ตลอดจนอาหาร ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาและความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง

*ยิ่งดูที่เครื่องแต่งกายของผู้หญิงก็ยิ่งเห็นได้ชัด ผู้หญิงไทดำนุ่งผ้าถุงซิ่น
สีดำใส่เสื้อแขนยาวรัดรูป มีผ้าโพกหัวที่เรียกว่า “เขี้ยว” ถักทอด้วยฝีมือประณีต
แล้วสวมหมวกญวน หรือ “กูป” ทับอีกที กับมีถุงย่ามใบเล็กๆ ใส่ของ
กระจุกกระจิกติดตัวไว้ตลอดเวลา และส่วนใหญ่จะไม่ใส่รองเท้า ด้วยไม่ใช่
วัฒนธรรมแต่ดั้งเดิมของพวกเขา (สีสันบรอยทาง หน้า 139)*

ข้อความข้างต้นสะท้อนโลกทัศน์ด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงไทดำ ที่นุ่งผ้าซิ่นรัดรูป มีผ้าโพกหัว สวมหมวกญวน และมีถุงย่ามใส่ของเล็กๆ แต่จะไม่ใส่รองเท้า

บทสรุป

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการเขียนสารคดีที่น่าสนใจต้องประกอบไปด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น บทนำต้องมีความน่าสนใจจูงใจให้ผู้อ่านอ่านจนจบเรื่อง เนื้อเรื่องต้องมีความกะทัดรัดและบทสรุปต้องสร้างความกระจ่างแจ้งให้แก่ผู้อ่าน หรือเป็นบทสรุปที่ให้ข้อคิด ข้อเตือนใจแก่ผู้อ่าน ส่วนโลกทัศน์ยังเป็นมุมมองหรือทัศนคติของผู้เขียนในการสะท้อนเรื่องราวทางโลกให้เห็นเด่นชัดขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่างานเขียนสารคดีมีโลกทัศน์ที่น่าสนใจ มีความหลากหลาย เช่น โลกทัศน์ด้านสังคม โลกทัศน์ด้านธรรมชาติ โลกทัศน์ด้านความเชื่อ โลกทัศน์ด้านศาสนา โลกทัศน์ด้านการศึกษา และโลกทัศน์ด้านวัฒนธรรมล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้อ่าน โลกทัศน์ในด้านต่างๆ เหล่านี้เปรียบเหมือนกระแจะเงาที่สะท้อนให้ผู้อ่านทราบปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไขหรือสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของทั้งคนไทยและคนเฝ้าต่างๆ ได้เป็นอย่างดีอันจะเอื้อให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้วิถีปฏิบัติที่แฝงอยู่ในสารคดีเรื่องต่างๆ ได้

รายการอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2517. **วรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ขจิต จิตตเสวีและคณะ. 2545. **เมืองแมนที่ปลายฟ้า ต่ำหลี่ – ลีเจียง – จงเตี้ยน –
แขงกรี่ล่า**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. 2534. **สี่สนบนรอยทาง**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- 2538. **ซอกแซกสเปน – โปรตุเกส**. กรุงเทพฯ: สามสี.
- 2542. **ห้องแดนเจดีย์ไพรในพุกามประเทศ**. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วย
ช่วยกัน.
- 2543. **คนโยนหิน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- 2543. **มหัศจรรย์สุวรรณภูมิ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจิตรศิลป์.
- 2543. **ห้องไตรไตรกแห่งแยงซี ก่อนถึงวาระสุดท้ายแห่งมาตุธาร**. กรุงเทพฯ:
ประพันธ์สาส์น.
- 2543. **เส่นหาหลวงพระบาง**. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- 2544. **กระเตงลูกเที่ยว**. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- 2548. **เที่ยวไทยกำไรจึ้ง**. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.

การเติบโตและการเรียนรู้: การศึกษาเรื่อง*เคมลกับแกะของเขา*
ของยึคเซล พাজার์คายาและ*ชิริน*ของนาสรีน ซีเกอ

Coming of age: A Study of Yüksel Pazarkaya's *Kemal und sein*
Widder and Nasrin Siege's *Shirin*

ศิริพร ศรีวรภานต์*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนภาษาเยอรมันเรื่อง *เคมลกับแกะของเขา* (*Kemal und sein Widder*) ของยึคเซล พাজার์คายา (Yüksel Pazarkaya) และ *ชิริน* (*Shirin*) ของนาสรีน ซีเกอ (Nasrin Siege) เมื่อรัฐบาลเยอรมันในช่วงทศวรรษ 1980-1990 พยายามคุมเข้มชาวต่างชาติในเยอรมนี โดยเสนอทางเลือกให้กลับบ้านไปเริ่มต้นชีวิตใหม่พร้อมเงินขวัญถุงจากรัฐบาลเยอรมัน หรือปรับตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเยอรมัน หากต้องการดำรงชีวิตในเยอรมนีต่อไป การที่รัฐบาลเยอรมันขณะนั้นกำหนดทางเลือกเพียง 2 ทางให้แก่ชาวต่างชาติ ส่งผลให้ผู้ประพันธ์วรรณกรรมเยาวชนคัดสรร ซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่อพยพมายังเยอรมนี เลือกผูกเรื่องในงานเขียนของตนให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเยอรมัน โดยในเรื่อง *เคมลกับแกะของเขา* ได้นำเสนอตัวเอกชื่อ เคมล ลูกชายผู้รอคอยให้พ่อ ซึ่งเป็นแรงงานต่างชาติที่มีได้ต้องการตั้งรกรากในเยอรมนี เดินทางกลับบ้าน ส่วนการนำเสนอตัวละครเอกในเรื่อง *ชิริน* เป็นเรื่องของเยาวชนต่างชาติผู้ไม่ยึดติดกับชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง

คำสำคัญ: *วรรณกรรมเยาวชนภาษาเยอรมัน, ยึคเซล พাজার์คายา, นาสรีน ซีเกอ, เคมลกับแกะของเขา, ชิริน*

Abstract

This research paper aims to study Yüksel Pazarkaya's *Kemal und sein Widder* (*Kemal and His Ram*) and Nasrin Siege's *Shirin*, German young adult literary works. During the 1980s-1990s, the German government had a policy to control the number of refugees in Germany by offering money for the returnees. Nonetheless, the refugees were allowed to live in Germany only if they could

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 12 ฉบับที่ 22 มกราคม-มิถุนายน 2560 ISSN: 1513-4563

adapt themselves in harmony with the German society. Based on these two options provided by the German government, the immigrant authors such as Pazarkaya and Siege deployed their literary works in conformity with the policy of the government towards the foreign nationals. In **Kemal und sein Widder**, Pazarkaya features Kemal, the protagonist as a son who was waiting for the home return of his father who had gone to Germany to work as a temporary labor without any wish for the citizenship. On the other hand, the female protagonist in **Shirin** is presented as an immigrant who could transcend ethnic boundaries.

Keywords: *German Young Adult Literary Works, Yüksel Pazarkaya, Nasrin Siege, Kemal und sein Widder, Shirin*

1. บทนำ

แต่เดิมวรรณกรรมที่บอกเล่าเรื่องราวของเยาวชนผู้เป็นตัวละครต่างชาติในดินแดนเยอรมนีเป็นผลงานการประพันธ์ของนักเขียนเยอรมัน เป็นเรื่องราวของความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่และการเรียนรู้ภาษาเยอรมัน รวมทั้งการนำเสนอความรู้สึกคิดถึงบ้านเกิด ความรู้สึกแปลกแยกในสังคมเยอรมัน ความรู้สึกเจ็บปวดจากอคติและการถูกดูหมิ่นดูแคลนจากชาวเยอรมันบางคน พบได้ในเรื่อง **อิลคือเป็นเด็กผู้หญิงต่างชาติ (Ülkü, das fremde Mädchen, ค.ศ.1973)** ของเรนาเทอ เวลช์ (Renate Welsh) **เบนเวนูโตหมายความว่ายินดีต้อนรับ (Benvenuto heißt Willkommen, ค.ศ. 1973)** ของฮันส์ โนอัค (Hans Noack) **สปาเก็ตตี้ สปาเก็ตตี้ (Spaghetti, Spaghetti, ค.ศ. 1974)** ของ บาร์บารา ชวินท์ (Barbara Schwindt) **เซลิ้มกับซูซานเนอ (Selim und Susanne, ค.ศ. 1978)** ของ อุเทอ เคียร์ชแบร์ก (Ute Kirchberg) นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กเยอรมันกับเด็กต่างชาติ ที่พยายามเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อของคนเยอรมันกับคนต่างชาติในเยอรมัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบ ดังปรากฏใน **เพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สวมฮิญาบ (Die Kopftuchklasse, ค.ศ. 1989)** ของอินกริด เคิทเทออร์ (Ingrid Kötter) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คนต่างชาติในเยอรมนียังคงประสบปัญหาอคติต่อคนต่างชาติ เช่น เรื่อง **ข้างฉันยังมีที่ว่าง (Neben mir ist noch Platz, ค.ศ. 1996)** ของ เพาล์ มาร์ (Paul Maar)

ในงานวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมพลัดถิ่นภาษาเยอรมัน: ภาพรวมขนาดสั้น” (Probul, 1997: 5-70) อัมไร โพรบูล (Amrei Probul) นักวิชาการผู้ศึกษาวรรณกรรมของนักเขียนพลัดถิ่นในเยอรมนีระบุว่า นักประพันธ์พลัดถิ่นเขียนงานโดยใช้ภาษาเยอรมัน ทั้งที่ภาษาเยอรมันไม่ใช่ภาษาแม่ ผู้ประพันธ์ที่เป็นแรงงานรับเชิญ¹ มักประสบปัญหาความแปลกแยกและอคติทางชาติพันธุ์ในสังคมเยอรมัน อันเป็นประเด็นที่ปรากฏบ่อยครั้งในงานเขียนของพวกเขา อาทิ วรรณกรรมของฟรังโก บีโอนดี (Franco Biondi) และจีโอ ชิเอลลิโน (Gino Chiellino) นอกจากนี้ งานเขียนนำเสนอชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาในมาตุภูมิของนักเขียนพลัดถิ่น

โพรบูลจำแนกประเด็นในงานเขียนประเภทนี้เป็นสี่กลุ่ม ได้แก่ 1) ความแปลกแยกและการค้นหาอัตลักษณ์ 2) การเมืองในสังคมเยอรมันหรือในมาตุภูมิของผู้ประพันธ์ 3) การเปลี่ยนทานจากโลกตะวันออก และ 4) วรรณกรรมสตรี งานวิจัยของโพรบูลให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำเรียกวรรณกรรมพลัดถิ่นที่เป็นภาษาเยอรมัน เดิมในช่วงทศวรรษ 1980 ใช้คำว่า “วรรณกรรมแรงงานรับเชิญ” (Gastarbeiterliteratur) [หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เยอรมนีสูญเสียประชากรชายจำนวนมาก ในช่วงเวลาของการก่อสร้างประเทศ รัฐบาลเปิดรับแรงงานต่างชาติจำนวนมาก จึงเรียกกันว่า แรงงานรับเชิญ] ทว่าในปัจจุบันไม่ใช่คำนี้อีกแล้ว เนื่องจากผู้ประพันธ์พลัดถิ่นในรุ่นต่อมาหลายคนมิใช่แรงงานรับเชิญ หากแต่เป็นผู้มีการศึกษา จึงเสนอคำใหม่ขึ้นมาอีกหลายคำ อาทิ “วรรณกรรมคนต่างชาติ” (Ausländerliteratur) “วรรณกรรมคนกลุ่มน้อย” (Minderheitenliteratur) “วรรณกรรมผู้อพยพ” (Immigrantenliteratur) “วรรณกรรมสองภาษา” (Zweisprachigenliteratur) คำต่างๆ เหล่านี้ล้วนหมายถึงวรรณกรรมภาษาเยอรมันที่เขียนโดยผู้ประพันธ์ที่มีได้ใช้ภาษาเยอรมันเป็นภาษาแม่ งานวิจัยของโพรบูลช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของวรรณกรรมที่ประพันธ์โดยผู้ประพันธ์พลัดถิ่น และการนิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกลุ่มนี้

นอกจากนี้ งานวิจัยของอันเดรีย ทซีลเคอ (Zielke, 1992: 10-370) เรื่อง “วรรณกรรมพลัดถิ่นกับการเรียนการสอน: การศึกษาวรรณกรรมพลัดถิ่นที่มีต่อการวิวาทะเชิงวัฒนธรรมระหว่างนักเรียนเยอรมันกับนักเรียนต่างชาติ” ได้ศึกษาแก่นเรื่องของวรรณกรรมพลัดถิ่น คือ

¹ แรงงานรับเชิญ ในภาษาเยอรมันใช้คำว่า “Gastarbeiter” ส่วนในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “guest worker” หมายถึงคนงานที่มาทำงานที่อดีตเยอรมนีตะวันตกในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เศรษฐกิจของเยอรมันเติบโตอย่างมากจึงทำให้ต้องการแรงงานราคาถูกจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้มักจะเข้าร่วมในโครงการแรงงานรับเชิญ (Gastarbeiterprogramm) โปรดอ่านเพิ่มเติมใน “Gastarbeiter” <http://www.answers.com> และ <http://encarta.msn.com> (accessed 19/03/2011)

ปัญหาเชิงอัตลักษณ์ ชีวิตใหม่ในสังคมเยอรมัน ปัญหาเกี่ยวกับภาษาเยอรมัน ความรุนแรงและอคติทางชาติพันธุ์ โดยศึกษาจากวรรณกรรมพลัดถิ่นช่วงทศวรรษ 1980 ที่ตัวละครเอกพยายามดำรงชีวิตในเยอรมนี เมื่อเปรียบเทียบงานวิจัยดังกล่าวกับวรรณกรรมที่กำลังศึกษา ผู้เขียนพบว่ามีจุดที่แตกต่างกัน ตัวละครเอกในเรื่อง **ชิริน** อพยพมาเยอรมนีพร้อมกับครอบครัวตั้งแต่เด็ก จึงสามารถเรียนรู้ภาษาเยอรมันและไม่ยึดโยงกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ไม่ว่าชาติพันธุ์อิหร่านหรือชาติพันธุ์เยอรมัน

ในบทความวิจัยนี้ ผู้เขียนต้องการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเยาวชนที่เขียนโดยนักเขียนพลัดถิ่นเรื่อง **เคมลกับแกะของเขา** (Kemal und sein Widder, ค.ศ.1993) ของยึคเซล พาชาร์คายา (Yüksel Pazarkaya) และ **ชิริน** (Shirin ค.ศ. 1996) ของนาสรีน ซีเกอ (Nasrin Siege) สืบเนื่องจากในช่วงทศวรรษ 1980-1990 รัฐบาลเยอรมันมีทิศทางคุมเข้มชาวต่างชาติในเยอรมนี จึงเสนอทางเลือกว่า จะกลับบ้านเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่พร้อมเงินขวัญถุงจากรัฐบาลเยอรมัน (Herbert, 2001: 255-256) หรือหากต้องการดำรงชีวิตในเยอรมนีต่อไป ชาวต่างชาติเหล่านั้นต้องปรับตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเยอรมัน การที่รัฐบาลเยอรมันช่วงเวลานั้นกำหนดทางเลือกให้แก่ชาวต่างชาติเพียง 2 ทาง ส่งผลให้ผู้ประพันธ์วรรณกรรมเยาวชนคัดสรรซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่อพยพมายังเยอรมนีเลือกผูกเรื่องในงานเขียนของตนให้สอดคล้องกับนโยบายที่รัฐบาลเยอรมันมีต่อคนต่างชาติ ในเรื่อง **เคมลกับแกะของเขา** พ่อผู้เป็นแรงงานต่างชาติมิได้ต้องการตั้งรกรากในเยอรมนีแต่อย่างใด เนื่องจากมีลูกชายที่รอคอยให้เขากลับไปบ้าน ขณะที่การนำเสนอตัวละครเอกในเรื่อง **ชิริน** เป็นภาพของเยาวชนต่างชาติผู้ไม่ยึดติดกับชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง แต่พร้อมทำใจยอมรับและเปิดกว้างต่อโอกาสใหม่ที่จะเข้ามาในชีวิต

2. ลูกชายผู้รอคอยให้พ่อกลับบ้าน

นวนิยายเรื่อง **เคมลกับแกะของเขา** (ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 1993) เคยเผยแพร่ในรูปแบบบทละครวิทยุเรื่อง “*ค้นหาบนท้องฟ้า พบได้ที่พื้นดิน*” (*Im Himmel gesucht, auf Erden gefunden*) ก่อนที่จะพิมพ์เผยแพร่เป็นนวนิยายในปีต่อมา เนื้อหาเป็นเรื่องราวของเด็กชายเคมลซึ่งออกเดินทางจากบ้านในชนบทพร้อมกับแกะ เพื่อไปรับพ่อกลับบ้าน พ่อไปทำงานที่เยอรมนีเพื่อหาเงินส่งกลับมาบ้าน และไม่ได้กลับบ้านมา 2 ปีแล้ว เพราะต้องการเก็บออมเงิน

เคมลคิดถึงพ่อมากจึงตัดสินใจเดินทางไปยังดินแดนที่พ่อไปทำงาน นวนิยายกล่าวถึงดินแดนนี้ว่า “ดินแดนแห่งสวรรค์” เพราะคนในหมู่บ้านเชื่อว่า ใครก็ตามที่ได้ไปที่นั่นเป็นผู้โชคดีสามารถส่งเงินและสิ่งของมากมายให้แก่ครอบครัว ส่วนเด็กๆ ที่พ่อเดินทางไปยังดินแดนนั้น มักได้รับของเล่นวิเศษมากมาย อาทิ ตุ๊กตาที่พูดและร้องไห้ได้ รถยนต์วิ่งได้ นาฬิกาข้อมือ เคมลกำลัง

เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เขาเรียนวิชาคณิตศาสตร์เก่งที่สุดในชั้นเรียน แต่คำนวณไม่ได้ว่าพ่อจากไปนานเพียงใดแล้ว รับรู้ได้เพียงว่านานมาก เขารู้สึกว่าระยะเวลาที่พ่อจากไปเพียงหนึ่งวัน ยาวนานราวกับ 1 ปี แม้ว่าพ่อได้ให้เหตุผลว่า ไปทำงานยังประเทศที่ห่างไกลเพื่อหาเงินส่งให้เขามัลดได้เรียนหนังสือในโรงเรียนดีๆ ที่ในเมือง แต่เขามัลดคิดว่าพ่อทอดทิ้งเขาไป จึงตัดสินใจเดินทางไปรับพ่อกลับบ้าน การตัดสินใจของเขามัลดนำไปสู่การผจญภัยที่ทำให้เขาได้พบผู้คนมากมาย ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เขาได้เรียนรู้แง่คิดต่างๆ อาทิ ความสำคัญของเงิน ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท เป็นต้น

เหตุการณ์เดินทางผจญภัยของตัวละครเอกครั้งแรกดูเหมือนจะเลวร้าย แต่เขามัลดก็หนีเอาตัวรอดไปได้ คือ การเผชิญหน้ากับโจร เขามัลดไม่มีทรัพย์สินเงินทองหรือของมีค่าอื่นๆ ยกเว้นแกะของเขา โจรเห็นว่า หากนำแกะของเขามัลดไปขายให้แก่คนขายเนื้อจะได้เงินมาก เมื่อเขามัลดได้ยินเช่นนั้น จึงรีบขอร้องให้โจรปล่อยแกะ เขาเปลือยตัวไปด้วยความตกใจว่า พ่ออยู่ต่างแดน เขาจะไปหาพ่อพร้อมกับแกะของเขา การพูดเช่นนั้นยิ่งทำให้โจรได้ใจเพราะจะไม่มีใครตามล่า เมื่อเขามัลดรู้ว่าพลาด ก็ยังมีไหวพริบพอที่จะอ้างถึงปู่ฮัมดีผู้มีอิทธิพลและบริวาร ทว่าไม่มีประโยชน์อันใด โจรยังคงสั่งให้เขามัลดมอบแกะให้กับเขา เขามัลดจึงรีบตะโกนให้แกะบัวร์คิงชนโจร “*Burak, tott! Tott, tott, Burak! Stoß zu!*” (67) เจ้าบัวร์คิงทำตามทันที โจรถูกบัวร์คิงชนล้มลงไปกองอยู่ที่พื้น จังหวะนั้นเองเขามัลดเรียกบัวร์คิงให้รีบวิ่งหนี เหตุการณ์นี้นำเสนอภาพของเขามัลดในแง่มุมที่มีทั้งความเป็นเด็ก ขณะเดียวกันก็มีปฏิภาณไหวพริบในการข่มขู่โจรด้วยการอ้างถึงปู่ผู้มีอิทธิพล แต่เมื่อคำขู่ใช้ไม่ได้ผล เขามัลดจึงแก้ไขปัญหาด้วยการใช้เจ้าบัวร์คิงให้เป็นประโยชน์ การที่เขามัลดสามารถเอาตัวรอดจากโจรได้เพราะเจ้าบัวร์คิง เป็นการผูกเรื่องที่เหมาะสมผล เพราะเด็กวัยประมาณสิบขวบไม่มีพลังกำลังที่จะเอาชนะโจรได้ ดังนั้น การที่เขามัลดสามารถหนีโจรได้ด้วยพลังกำลังของบัวร์คิง เป็นการกุศโลบายและชี้ให้เห็นความมีไหวพริบกับความเฉลียวฉลาดเอาตัวรอดของเขามัลดในการเดินทางจากชนบทสู่เมือง

หลังจากที่หนีรอดจากโจรมาได้ เขามัลดก็เดินทางต่อไปจนมาถึงร้านขายกาแฟแห่งหนึ่ง เขามัลดเห็นชายกลุ่มหนึ่งกำลังเล่นไพ่อยู่ที่โต๊ะ จึงถามหาทางไปดินแดนแห่งสวรรค์จากชายกลุ่มนี้ ชายคนหนึ่งถามเขามัลดกลับว่า “เจ้าหนูจะไปดินแดนแห่งสวรรค์หรือ ฉันหมายถึงเดินไปนะ” [*Du willst also ins Paradiesland gehen? Ich meine, gehen?* (75)] เขามัลดตอบรับ ชายกลุ่มนั้นจึงหัวเราะเป็นบ้าเป็นหลัง และกล่าวว่า เป็นไปไม่ได้ หากต้องการเดินเท้าไป ต้องใช้เวลาอย่างน้อยที่สุดเป็นปี อย่างไรก็ตาม เขามัลดก็ยังยืนยันความตั้งใจเดิม “ไม่ว่าอย่างไรพวกเราก็จะไปดินแดนแห่งสวรรค์ เจ้าแกะของฉัน เขามัลดกล่าวเหมือนจะให้กำลังใจตนเอง” [*“Wir kommen schon irgendwann ins*

Paradiseland, mein Widder”, sagt Kemal, wie um sich selbst Mut zuzusprechen. (77) ถ้อยคำเย้ยหยันของชายกลุ่มนั้น ไม่อาจบั่นทอนความตั้งใจและความมุ่งมั่นที่จะไปรับพอกกลับบ้าน การที่ผู้ประพันธ์สร้างเหตุการณ์นี้เพื่อทำให้เคมลรู้สึกท้อถอย หมดกำลังใจที่จะเดินทางต่อนับเป็นการผูกเรื่องเพื่อแสดงความมุ่งมั่นของเคมลอย่างแท้จริง

เหตุการณ์ข้างต้นทำให้เคมลทราบว่าจะต้องเดินทางไปยังเมืองหลวง และต้องโดยสารเครื่องบิน จึงจะไปถึงดินแดนแห่งสวรรค์ เขาตระหนักว่า เพียงแค่มีความมุ่งมั่นนั้นยังไม่เพียงพอ ต้องมีเงินสำหรับค่าเดินทางด้วย “เขาเข้าใจแล้วว่าตั้งแต่บัดนี้ต่อไปแต่ละก้าวต้องใช้เงิน ยิ่งไกลออกจากหมู่บ้านมากขึ้น ต้องใช้เงินมากขึ้น” [...und er hat auch begriffen, daß ab sofort jeder Schritt Geld kostet, je weiter vom Dorf weg, desto mehr.” (88)] การเดินทางครั้งนี้ช่วยให้เคมลตระหนักว่า เงินเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิต ก่อนหน้านั้นเคมลไม่เคยพยายามทำความเข้าใจ ทั้งที่พ่อได้อธิบายแล้วว่า ที่พ่อไปทำงานยังดินแดนแห่งสวรรค์เพื่อเก็บเงิน เคมลมักรำพึงว่า “ทำไมพ่อของฉันถึงไปและทิ้งให้ฉันอยู่คนเดียวแบบนี้” [*Warum ist mein Vater weggegangen und hat mich einfach allein gelassen?* (54)] เคมลคิดเช่นนี้เพราะเขาให้ความสำคัญกับการใช้เวลาอยู่กับพ่อ เขาต้องการความรักและการเอาใจใส่ดูแลที่ใกล้ชิดจากผู้เป็นพ่อ แต่การเดินทางครั้งนี้ช่วยเปิดโลกให้กับเคมล แต่เดิมเคมลไม่เคยเข้าใจความสำคัญของเงิน ตอนนี้เคมลตระหนักถึงความสำคัญของเงิน

ขณะที่เคมลตระหนักว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิต เขาก็ไม่ใช่คนโลก เห็นได้จากเหตุการณ์ตอนที่เจ้าบุร์คองแข่งขันชกแกะโดยบังเอิญและชนะ ทำให้เคมลได้รับเงินพนันมาจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อมีคนชวนให้ลงแข่งต่อทั้งการเล่นพนันและการแข่งแบบชิงถ้วยรางวัล “เคมลตำราว่ากับว่าไม่ได้ยิน” [*“Kemal tut, als hätte er nichts gehört.”* (117)] เหตุการณ์นี้แสดงอุปนิสัยของเคมลที่ไม่เห็นแก่เงิน ทั้งที่เคมลไม่เคยได้รับเงินจำนวนมากขนาดนี้ แต่เขาไม่หลงไปกับเงินจำนวนมากที่จะได้รับ หากเจ้าบุร์คองสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ได้อีก นอกจากจะไม่เห็นแก่เงินแล้ว เคมลยังไม่สนใจการพนัน เขาเห็นว่าการแข่งขันแกะเป็นการทรมานสัตว์ เคมลไม่ได้เห็นว่าแกะของเขาเป็นสัตว์ แต่เจ้าบุร์คองเป็นเพื่อน การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเหตุการณ์นี้เพื่อแสดงบุคลิกลักษณะของเคมลที่มีความเมตตารักสัตว์ เป็นการนำเสนอภาพของเคมลผู้เป็นตัวละครเอกในฐานะแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อ่านที่เป็นเด็ก

ผู้ประพันธ์ได้ผูกเรื่องให้เคมลแสดงความเข้มแข็งอีกด้วย ในเหตุการณ์ตอนที่หญิงสูงวัยคนหนึ่งให้ที่พักพิงแก่เคมลระหว่างการเดินทาง ตัวละครหญิงสูงวัยรู้สึกเอ็นดูเคมลจึงชวนให้เขาอยู่ด้วย เธอยินดีอุปการะเคมลเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อที่เคมลจะได้ไม่ต้องพเนจรตามหาพ่อ นอกจากนี้

เธอยังจะยกอาชีพค้าขายของเธอให้กับเคมัลด้วย ในแง่มุมหนึ่งเราอาจตีความได้ว่า ตัวละครหญิงสูงวัยเป็นผู้ที่หลอกล่อมมิให้เคมัลเดินทางต่อไป หากเคมัลพอใจที่จะอาศัยอยู่กับหญิงคนนี้และไม่ต้องการเผชิญกับความยากลำบากจากการเดินทาง เขาอาจยุติการเดินทางไปหาพ่อ ในอีกแง่มุมหนึ่ง ตัวละครหญิงสูงวัยอาจเป็นตัวแทนความเป็นแม่ ที่ต้องการโอบอุ้มเคมัลให้ป็นเด็กไม่รู้จักโตหรืออยู่ภายใต้การปกป้องของแม่ สภาวะการกลายเป็นเด็กไม่รู้จักโตจะขัดขวางไม่ให้เคมัลเติบโตเป็นลูกผู้ชายเต็มตัว แต่กลายเป็นคนอ่อนแอไม่อาจเป็นตัวของตัวเองหรือพึ่งพาตนเองได้ การที่เคมัลแอบหนีออกมาหลังจากหญิงคนนี้กลับไป บ่งบอกว่าเขาต้องการเติบโตเป็นลูกผู้ชายที่สามารถดูแลตนเองได้ เคมัลไม่ได้ต้องการเป็นลูกผู้ชายที่อ่อนแอ ดังนั้น การตัดสินใจออกจากบ้านของหญิงคนนี้จึงเป็นจุดที่พิสูจน์ความเข้มแข็งหรือความเป็นลูกผู้ชายของเคมัล

หลังจากที่เคมัลพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า เขามีความเข้มแข็งและมุ่งมั่นที่จะไปรับพ่อกลับบ้าน เขาก็ได้พบกับตัวละครชายสูงวัยใจดีสองคนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือ เรียกได้ว่าตัวละครทั้งสองเป็นผู้ช่วยเหลือเคมัล ผู้ช่วยเหลือคนแรกเป็นช่างตีเหล็กที่มีบ้านอยู่ใกล้กับสนามบิน ส่วนคนที่สองเป็นตำรวจตรวจคนเข้าเมืองที่ประจำอยู่ในสนามบิน ชายคนแรกยินดีจะซื้อตัวเครื่องบินให้เคมัลเดินทางไปหาพ่อ “เด็กชายที่ตามหาพ่อของคุณเป็นเด็กชายที่ดี” [*Ein Junge, der nach seinem Vater sucht, ist ein guter Junge ..* (126)] แต่เคมัลไม่มีหนังสือเดินทาง เขาจึงเดินทางโดยเครื่องบินไม่ได้ ชายคนนั้นจึงเปลี่ยนจากการซื้อตัวเครื่องบินเป็นตัวรถโดยสารสาธารณะเพื่อให้เคมัลได้กลับหมู่บ้านแทน ถึงแม้เคมัลจะไม่มีหนังสือเดินทางแต่เขาก็ไม่เปลี่ยนใจยังคงมุ่งมั่นที่จะไปรับพ่อกลับบ้าน เคมัลแอบเข้าไปที่สนามบิน แล้วซ่อนตัวอยู่ในที่เก็บสัมภาระใต้ท้องเครื่องบิน ทว่าถูกจับได้เสียก่อน นั้นนำไปสู่การพบกับผู้ช่วยเหลือคนที่สอง ซึ่งเป็นหัวหน้าตำรวจตรวจคนเข้าเมือง นายตำรวจผู้นี้มีได้ดำเนินการกระทำของเคมัล หากแต่ยกย่องเคมัลให้เป็นวีรบุรุษผู้หาช่องโหว่ของระบบรักษาความปลอดภัยของสนามบินได้ เขาถึงกับเชิญสื่อมวลชนให้มาทำข่าวว่า เคมัลเป็นวีรบุรุษ พร้อมกับขอบริจาคเงินจากสื่อมวลชนเป็นค่ารถให้แก่เคมัล และยังรับปากจะช่วยติดตามข่าวคราวของพ่อของเคมัลให้ด้วย เพราะเขารู้สึกประทับใจเคมัลและเห็นว่าเขาจะเติบโตเป็นผู้ชายที่โดดเด่น [...*er ist mir ans Herz gewachsen. Aus dem Jungen wird noch ein prächtiger Mann* (166)] การที่ผู้ช่วยเหลือแสนติทั้งสองต่างเป็นเพศชาย อาจเรียกได้ว่าเป็นตัวแทนของพ่อชั่วคราว จึงตีความได้ว่าเด็กชายจะเติบโตได้ต้องมีพ่อให้การสนับสนุน เป็นการเน้นสายสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกชาย แม้จะไม่มี ความเกี่ยวข้องทางสายเลือดก็ตาม

แม้ว่าเคมัลไม่สามารถเดินทางไปถึงดินแดนแห่งสวรรค์ แต่ความมุ่งมั่นในการตามหาพ่อเป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากผู้ช่วยเหลือทั้งสอง ทำให้เคมัลได้รับรางวัลจากผู้ช่วยเหลือคนที่สองโดย

การอนุญาตให้เดินชมสนามบินและลองขึ้นเครื่องบิน เรื่องราวของเคมัลจบแบบปาฏิหาริย์ เมื่อผู้ประพันธ์ผูกเรื่องให้พ่อทนคิดถึงบ้านไม่ไหว จึงยอมซื้อตัวเครื่องบินกลับบ้านแทนที่จะเก็บเงินไว้ดังที่ตั้งใจในตอนแรก เมื่อเห็นข่าวของลูกชายในหน้าหนังสือพิมพ์ เขาก็รีบมาพบหัวหน้าตำรวจตรวจคนเข้าเมืองทันทีที่ลงจากเครื่องเพื่อรับลูกชายกลับบ้าน การที่ผู้ประพันธ์จบเรื่องราวของเคมัลอย่างมีความสุขเพื่อแสดงตัวอย่างของเด็กที่มีความตั้งใจมุ่งมั่นทำการให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคว่า ย่อมได้รับผลตอบแทนที่ดีในตอนท้าย ซึ่งอาจตีความได้ว่า ผู้ประพันธ์ต้องการให้เด็กที่เป็นผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการทำสิ่งใดก็ตามให้สำเร็จผ่านเรื่องราวการผจญภัยของเคมัล ในอีกแง่มุมหนึ่งอาจตีความได้เช่นกันว่า ผู้ประพันธ์เน้นย้ำความต้องการของแรงงานต่างชาติ ที่มาทำงานชั่วคราว มิใช่มาตั้งรกรากอยู่ในเยอรมนี

หากพิจารณาประวัติของผู้ประพันธ์ ยึคเซล พาชาร์คายา เกิดในปี 1940 ที่เมืองอิสเมียร์ (Izmir) ประเทศตุรกี หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปี 1958 พาชาร์คายาเดินทางออกจากตุรกีมายังเยอรมนีเพื่อศึกษาสาขาวิชาเคมี ต่อจากนั้น ได้ศึกษาวรรณคดีกับปรัชญา และจบการศึกษาระดับปริญญาเอกที่สตูดการ์ต (Stuttgart) ในปี 1972 นับแต่ ปี1961 เป็นต้นมา เขาเริ่มงานในแวดวงการละครเยอรมัน-เดิร์ก จากนั้น มีส่วนร่วมก่อตั้งเวทีสตูดิโอของสตูดการ์ต (Stuttgart Studiobühne) ต่อมาได้ร่วมก่อตั้งกลุ่มละครสมัครเล่นของเดิร์ก พาชาร์คายานิยมเขียนงานเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาของผู้อพยพ ตั้งแต่ปี 1986 เป็นต้นมา ผลงานการประพันธ์ของพาชาร์คายา มีหลายรูปแบบ ได้แก่ บทกวี เรื่องเล่า บทละครโทรทัศน์และบทละครวิทยุ ความเรียงและงานแปล เขาไม่เพียงประพันธ์วรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ แต่ยังเขียนงานวรรณกรรมเยาวชนด้วย นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังได้รับรางวัลมากมาย อาทิ รางวัลอดัลแบร์ต ฟอนคามิสโซ (Adalbert-von-Chamisso) ในปี 1979 รางวัลสื่อสารมวลชนในปี 1988 นับว่าพาชาร์คายาเป็นคนพลัดถิ่นที่ประสบความสำเร็จในเยอรมนี เขาอาจต้องการตอบแทนบ้านใหม่ด้วยการประพันธ์วรรณกรรมเพื่อเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐบาลเยอรมัน โดยการนำเสนอแรงงานชาวเดิร์กที่มีได้ต้องการอพยพครอบครัวมายังเยอรมนี

การนำเสนอตัวละครพ่อที่ตั้งใจมาทำงานยังต่างแดนเพื่อเก็บเงินส่งไปที่บ้าน “เขาไม่ได้ต้องการมีชีวิตในต่างแดนไปตลอดชีวิต” [*Ich möchte ja hier im fremden Land nicht mein Leben lang bleiben. (27)*] ต่างแดนในที่นี้หมายถึงประเทศเยอรมนี การนำเสนอภาพเช่นนี้สอดคล้องกับความต้องการของชาวเยอรมันบางกลุ่ม ที่ต้องการให้แรงงานต่างชาติเดินทางกลับไปยังถิ่นฐานเดิมของตน มิใช่พากันอพยพครอบครัวมาตั้งรกรากอยู่ที่เยอรมนี ด้วยเหตุนี้รัฐบาลเยอรมันจึงส่งเสริมให้แรงงานรับเชิญและครอบครัวกลับคืนสู่มาตุภูมิโดยให้เงินขวัญถุง นอกจากนี้

การที่ผู้ประพันธ์เลือกที่จะไม่ระบุชื่อประเทศเยอรมนีในนวนิยาย แต่เรียกประเทศนี้ว่า “ดินแดนแห่งสวรรค์” ที่คนในประเทศยากจนต้องการเข้ามาแสวงโชค เป็นการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นดินแดนที่คนพลัดถิ่นชาวเติร์กมองเช่นผู้ประพันธ์พำนักอยู่ ทว่าการที่ผู้ประพันธ์สนับสนุนให้ชาวเติร์กกลับบ้าน อาจเป็นเพราะผู้ประพันธ์ซึ่งมีการศึกษามีอคติต่อแรงงานชาวเติร์กซึ่งมักเป็นผู้ด้อยการศึกษา การที่แรงงานเหล่านี้พากันมาตั้งครอบครัวอยู่ที่เยอรมนี จึงเป็นการสร้างภาระด้านสวัสดิการเด็กและครอบครัวให้แก่รัฐบาลเยอรมัน เรียกได้ว่าผู้ประพันธ์ทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐบาลเยอรมันได้อย่างแนบเนียน

3. ชิรินผู้ไม่ยึดติดกับชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง

นาสรีน ซึเกอแตกต่างจากพาร์ซาคารยาโดยสิ้นเชิง เธอมีได้เน้นการกลับบ้านเกิด หากเลือกที่จะกล่าวถึงการสร้างบ้านที่ใดก็ได้ นวนิยายเรื่อง **ชิริน** เป็นเรื่องราวของครอบครัวชาวอิหร่านที่อพยพมาอยู่ที่ประเทศเยอรมนี โดยนำเสนอจากมุมมองของชิรินเด็กหญิงผู้เป็นตัวละครเอกของเรื่อง ชิรินเล่าเรื่องราวของเธอให้ผู้คนรับรู้ตั้งแต่ตอนที่เธอกับครอบครัวเริ่มเดินทางออกจากอิหร่าน ณ ขณะนั้น ชิรินไม่ได้ต้องการเดินทางไปเยอรมนี แต่พ่อของเธอต้องการอพยพมาอยู่เยอรมนี ชิรินได้บรรยายให้ผู้อ่านรู้ว่า ครอบครัวของเธอเป็นคนต่างชาติ มีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างจากคนเยอรมันจึงมักจะถูกคนเยอรมันจ้องมอง นอกจากชิรินจะถูกจับจ้องในเชิงชาติพันธุ์แล้ว เธอยังถูกควบคุมให้อยู่ในกรอบแนวคิดแบบปิตาธิปไตยจากพ่อ ผู้ต้องการให้ลูกสาวรักษานวลสงวนตัวตามธรรมเนียมของชาวอิหร่าน มิใช่มีอิสระทางเพศเฉกเช่นชาวเยอรมัน นั่นทำให้ชิรินรู้สึกแปลกแยกทั้งจากสังคมเยอรมันและสังคมอิหร่าน เมื่อเวลาผ่านไป ชิรินใช้ภาษาเยอรมันได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว เธอจึงไม่รู้สึกแปลกแยกกับสังคมเยอรมันอีกต่อไป แต่แม้กระนั้น เธอก็มิได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเยอรมันด้วย การที่ชิรินไม่ได้รู้สึกโหยหาหรือผูกพันกับสังคมอิหร่าน ทำให้ชิรินเลือกกำหนดพื้นที่ทางสังคมของตน โดยไม่ยึดติดกับชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง หากเปิดกว้างให้กับโอกาสใหม่ๆ ที่จะเข้ามาในชีวิต ผู้เขียนขอเสนอว่า นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอสภาวะเปลี่ยนผ่านของชิริน จากการที่เธอประสบกับสภาวะไร้เสียงหรือไร้ตัวตน ไปสู่การมีตัวตนและการกำหนดพื้นที่ให้แก่ตนเอง โดยเลือกที่จะไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเยอรมันหรือสังคมอิหร่าน หากแต่เป็นพลเมืองโลก ชิรินได้เรียนรู้และตระหนักถึงการก้าวข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ได้

ชิรินบรรยายว่า เธอรู้สึกแปลกแยกและไร้ตัวตนในสังคมเยอรมัน โดยนำเสนอประสบการณ์ที่ได้พบเจอรวมทั้งความฝัน ในแง่มุมของประสบการณ์ที่ประสบมานั้น ชิรินบรรยายว่า เธอมักถูกจ้องมองเมื่ออยู่บนถนน “*Ich mag es auch nicht, dass mich die Leute auf*

der Straße immer noch so neugierig anschauen. So viel anders sehen wir doch gar nicht aus, denke ich. Nur, dass wir schwarze Haare haben und etwas dunkler sind als die Deutschen. (46)” (ฉันไม่ชอบเลยที่ผู้คนบนถนนมักจะจ้องมองฉันอย่างอยากรู้อยากเห็น ฉันคิดว่าพวกเราไม่ได้ดูแตกต่างอะไรมากมาย แค่พวกเรามีผมดำและสีผิวคล้ำกว่าคนเยอรมันเท่านั้น) คำกล่าวข้างต้นบ่งบอกว่า ชิรินถูกจ้องมองจากชาวเยอรมันผู้เป็นเจ้าของบ้านซึ่งมีสีผมและสีผิวแตกต่างจากเธอและครอบครัว ในฐานะเจ้าบ้านชาวเยอรมันย่อมต้องเฝ้ามองคนต่างชาติที่เข้ามาอาศัยในประเทศของตนเพื่อความปลอดภัยของพวกเขาเอง ตามคำบอกเล่าของนาสรีน ซีเกอ เธอกับครอบครัวอพยพมาที่ประเทศเยอรมนีช่วงทศวรรษ 1960 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สังคมเยอรมันยังไม่มีคนต่างชาติมากนัก โดยเฉพาะคนต่างชาติเฉกเช่นชาวอาหรับซึ่งมีรูปลักษณ์ทางกายภาพแตกต่างจากชาวเยอรมัน ด้วยเหตุนี้ การที่คนเยอรมันจะจ้องมองชิรินกับครอบครัวจึงเป็นเรื่องธรรมดา แต่ชิรินมิได้ถูกจับตามองเพียงฝ่ายเดียว เธอเองก็จ้องมองคนเยอรมันกลับไปด้วยเช่นกัน ชิรินเห็นว่าเธอกับคนเยอรมันต่างก็เป็นคนเหมือนกัน เพียงแค่มีสีผมและสีผิวต่างกันเท่านั้น

นอกจากการถูกจ้องมองบนท้องถนน ชิรินยังถูกจ้องมองที่โรงเรียนด้วยเช่นกัน *Ich fühle mich so allein, niemand ist für mich da. Wen soll ich fragen, warum die Kinder mir manchmal nach der Schule “Neger” oder “Zigeunerin” hinterherrufen? Wem soll ich sagen, dass ich allein bin und keine Freundinnen habe? Es ist schwer, darüber nachzudenken. (83-84)*” (ฉันรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่มีใครเป็นเพื่อนของฉัน ฉันควรจะถามใครได้บ้างว่า ทำไมบางครั้งพวกเด็กๆ จึงตะโกนเรียกข้างหลังฉันว่า “นิโกร” หรือ “ยิปซี” หลังเลิกเรียน ฉันควรจะพูดกับใครได้บ้างว่าฉันรู้สึกโดดเดี่ยวและไม่มีเพื่อนเลยสักคน เป็นเรื่องยากที่จะไตร่ตรองเกี่ยวกับเรื่องนั้น) ในสังคมที่โรงเรียน ชิรินถูกจ้องมองและล้อเลียน การล้อเลียนว่า ชิรินเป็นนิโกรหรือยิปซี ก็เพื่อบ่งบอกความเป็นอื่นของเธอ เมื่อชิรินถูกจัดให้เป็น “คนนอก” ในฐานะเด็กต่างชาติ เธอจึงไม่มีเพื่อนและไม่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กเยอรมันได้ง่ายนักเพราะเด็กเยอรมันคงรู้สึกแปลกแยกกับชิรินเช่นกัน

การที่ชิรินประสบกับความรู้สึกแปลกแยกและถูกล้อเลียนทำให้เธอเปรียบตนเองเป็นเหยื่อที่ถูกไล่ล่า *“Ich habe sehr oft denselben Traum. Ich träume dann, dass ich fliege. Plötzlich sehe ich ein großes schwarzes Tier, das mich verfolgt...Wenn ich aufwache, fühle ich, wie mein Herz jagt, und ich bin erleichtert, dass ich meinem unheimlichen Verfolger wieder einmal entfliehen konnte. (138)*” (ฉันฝันเรื่องเดียวกันบ่อยครั้งมาก ฉันฝันว่าฉันบินได้ ทันใดนั้นเองฉันเห็นสัตว์ตัวใหญ่สีดำตัวหนึ่งไล่ล่าฉัน...เมื่อตื่นขึ้น

ฉันรู้สึกหัวใจเต้นรัว และรู้สึกโล่งใจที่สามารถหลบหนีนักล่าที่น่าหวาดกลัวได้อีกครั้ง) การที่ชิรินฝันว่าบินได้ บ่งบอกความปรารถนาของเธอที่ต้องการปลดปล่อยตนเองจากความแปลกแยกและความรู้สึกหัวเหว ขณะเดียวกัน เด็กที่ล้อเลียนชิรินเปรียบได้กับสัตว์ตัวใหญ่สีดำที่ไล่ล่าเธอในความฝัน ชิรินรู้สึกคับข้องใจกับการถูกล้อเลียนจนอยากหนีไปให้ไกล ทว่าในโลกแห่งความเป็นจริง ชิรินยังต้องถูกล้อเลียนอย่างเลี่ยงมิได้

การที่ชิรินโหยหาการมีเพื่อนแต่ไม่สามารถสื่อสารกับใครได้ อาจเป็นเพราะทักษะภาษาเยอรมันของเธอยังอ่อนด้อย ชิรินสื่อสารเป็นภาษาเยอรมันอย่างคล่องแคล่วไม่ได้นับเป็นอุปสรรคสำคัญในการผูกสัมพันธ์กับเจ้าบ้านชาวเยอรมัน เนื่องจากกระบวนการเรียนภาษาต้องใช้ทั้งเวลาและความอดทน ชิรินจึงไม่อาจจะเรียนรู้ภาษาได้อย่างง่ายดายในระยะเวลาอันสั้น ต่างจากการเล่นของเด็กๆ อาทิ การเล่นไล่จับ การเล่นซ่อนหา ที่ไม่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ชิรินเคยไปเรียนในโรงเรียนเตรียมภาษาที่รัฐบาลจัดให้แก่เด็กต่างชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้ภาษาเยอรมัน มีเด็กจากแอฟริกา ญี่ปุ่น อิตาลี และนอร์เวย์ พวกเขาสามารถเล่นด้วยกันได้โดยที่แต่ละฝ่ายไม่รู้จักรักภาษาของผู้อื่น เพราะการเล่นไล่จับหรือเล่นซ่อนหาเป็นกิจกรรมของเด็กที่มีลักษณะร่วมกันเป็นสากล เข้าใจกติกาการเล่นได้โดยไม่ต้องอธิบายหรือเปล่งเสียงในการสื่อสาร หากแต่ใช้อากัปกิริยาท่าทางหรืออวัจนภาษาแทนวัจนภาษา

ชิรินกล่าวถึงคู่รักชายหญิงที่จูบกันบนถนนจึงถูกพ่อบทหน้า เป็นการลงโทษที่เธอกล่าวถึงสิ่งที่ไม่เหมาะสม แสดงนัยว่าแม้ชิรินใช้ภาษาได้คล่อง ก็เชื่อว่ากล่าวถึงทุกเรื่องได้ หากไม่ทราบว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในความเห็นของพ่อ เนื่องจากพ่อกำกับและควบคุมการใช้คำพูดของลูกสาว พ่อของชิรินยึดมั่นอุดมการณ์ปีตาธิปไตยจึงต่อต้านการให้ผู้หญิงมีอิสระเสรีทางเพศ พ่อเมื่อคิดต่อผู้หญิงที่มีพฤติกรรมดังกล่าว ชิรินจึงถูกลงโทษเพื่อป้องปรามไม่ให้เธอเห็นชอบกับพฤติกรรมข้างต้น แม้จะอวยพมาอยู่เยอรมนี แต่พ่อยังต้องการดำรงรักษาธรรมเนียมอิหร่าน ที่ไม่อนุญาตให้ผู้หญิงมีเสรีภาพทางเพศ ขณะที่ชิรินต้องการกล่าวถึงทุกอย่างที่แลเห็น เธอไม่ต้องการถูกปิดกั้นการแสดงความเห็น ความปรารถนาเช่นนั้นบ่งบอกว่า เธอต้องการเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งขัดแย้งกับธรรมเนียมของลูกสาวที่ดี ที่ว่านอนสอนง่าย ความต้องการที่แตกต่างกันเช่นนี้ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่เห็นห่างกัน การสื่อสารโดยใช้ภาษาเดียวกันมิได้หมายความว่าจะสามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ เฉกเช่นกรณีของชิรินกับพ่อ

เมื่อชิรินไม่สามารถสื่อสารได้ทั้งในภาษาเยอรมันและภาษาเปอร์เซีย เธอจึงรู้สึกไร้ตัวตน ความรู้สึกไร้ตัวตนปรากฏในความฝัน “*Ich sehe mich durch den Basar laufen...und ich habe das Gefühl, dass ich fliege. Die anderen Menschen kümmern sich nicht um*

mich. Vielleicht sehen sie mich gar nicht. “Natürlich!”, rufe ich laut. “Ich bin ja unsichtbar!” Und ich lache. Es ist so schön, in Persien zu sein und unsichtbar durch den Basar zu fliegen. (107) “(ฉันเห็นตัวฉันเองวิ่งผ่านตลาด...และฉันมีความรู้สึกที่ฉันบินได้ คนอื่นๆ ไม่ได้สนใจฉัน บางทีพวกเขา มองไม่เห็นฉัน “ใช่แน่ๆ” ฉันร้องออกมาเสียงดัง “ฉันหายตัวได้” และฉันก็หัวเราะ เป็นสิ่งที่ดีนะ อยู่ในเปอร์เซียและบินไปทั่วตลาดโดยไม่มีใครเห็น)” ความฝันเป็นกลไกทดแทนทางจิตของเด็กที่มีความต้องการบางอย่างแต่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในความเป็นจริง ชิรินจึงฝันว่าได้วิ่งอยู่ในตลาดอันเป็นสถานที่ซึ่งเธอคุ้นเคยและโหยหา การได้กลับไปยังตลาดในเปอร์เซียเป็นความปรารถนาของชิรินที่ปรากฏในรูปแบบของความฝัน ขณะเดียวกัน ความฝันมิได้เป็นเพียงสิ่งที่เธอปรารถนา หากยังสะท้อนความรู้สึกของชิรินด้วย ความรู้สึกไร้ตัวตน กลายเป็นสิ่งที่น่าอภิมรย์ ความรู้สึกไร้ตัวตนที่กลับตาลปัตรเกิดขึ้นเพื่อให้ชิรินได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด ที่ไม่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวและกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้

การถูกสบประมาทนำไปสู่ผลดีได้ในวันหนึ่ง เมื่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนถากถางชิรินว่า พวกแรงงานรับเชิญมาเยอรมนีเพื่อใช้เงินภาษีและแรงงานของชาวเยอรมัน ชิรินเถียงกลับว่าไม่จริง พ่อของเธอไม่เคยแย่งงานของใคร นำไปสู่การทะเลาะวิวาทระหว่างชิรินกับไอรีนที่เริ่มหาเรื่องก่อน เพื่อนร่วมชั้นเรียนพากันส่งเสียงเชียร์แต่ละฝ่าย เสียงเรียกชื่อชิรินทำให้เธอมีกำลังใจ เพราะเสียงเชียร์บ่งบอกว่า มีเพื่อนที่รู้จักชิรินและนับเธอเป็นส่วนหนึ่งของพวกเขา การได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทำให้ชิรินไม่รู้สึกโดดเดี่ยว แต่เดิมชิรินคิดว่าไม่มีเพื่อนร่วมชั้นจดจำเธอได้ หรือไม่มีใครสนใจเธอ ทว่าเหตุการณ์ครั้งนี้ช่วยให้ชิรินรับรู้ว่ามีเพื่อนร่วมชั้นเรียน หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อนบางคนเริ่มเข้ามาผูกมิตรกับเธอ ชิรินรับรู้ว่ามีเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ไม่ชอบไอรีน นั่นเป็นจุดเริ่มต้นบทสนทนา ตามมาด้วยการที่เพื่อนชวนชิรินเล่นกระโดดยาง นับแต่นั้นมา ชิรินมีเพื่อนผู้หญิงหลายคนในชั้นเรียน อย่างน้อยที่สุดในช่วงพัก ชิรินไม่รู้สึกโดดเดี่ยวอีกต่อไป การที่ผู้ประพันธ์ใช้การทะเลาะเบาะแว้งระหว่างชิรินกับเพื่อนเป็นทางเบี่ยงในการคลี่คลายความเห็นต่างหรือความแปลกแยกระหว่างชิรินกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน สอดคล้องกับวลีที่ว่า “ไม่ทะเลาะกัน ไม่รู้จักกัน” ชิรินไม่รู้สึกโดดเดี่ยวอีกเมื่อเธอได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ชิรินไม่มีปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาเยอรมัน แต่กลับมีปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาแม่ ภาษาเยอรมันหลายคำที่ชิรินได้เรียนรู้ ไม่อาจแปลเป็นภาษาเปอร์เซียได้ บางครั้งเธอต้องการคุยกับแม่ แต่เธอพูดภาษาเปอร์เซียไม่ได้และแม่ก็ไม่เข้าใจภาษาเยอรมัน ชิรินกับพี่น้องของเธอเรียนภาษาเยอรมันในโรงเรียน จึงพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเยอรมันได้ดีขึ้น ต่างจากทักษะการใช้ภาษาเปอร์เซียที่ไม่ได้พัฒนาแต่อย่างใด เมื่อชิรินกับพี่น้องมีปัญหาในการสื่อสารภาษาเปอร์เซียจึงเกิด

ปัญหาในการสื่อสารกับพ่อแม่ด้วย โดยเฉพาะกับแม่ที่ไม่รู้จักภาษาเยอรมัน นำไปสู่ความสัมพันธ์อันห่างเหินระหว่างแม่กับลูกโดยไม่ได้ตั้งใจ ดังนั้น ยิ่งชินกับพี่น้องถอยห่างจากภาษาเปอร์เซียมากขึ้น ก็ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกจางหายมากขึ้นไปด้วย

เมื่อชินพูดภาษาเยอรมันได้คล่องและมีเพื่อน เธอจึงไม่รู้สึกละอายหรือว่าแห้ว และเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของเธอ “...Im Grunde lebe ich in zwei verschiedenen Welten. Oder lebe ich vielleicht dazwischen? ...Welchen Weg werde ich später einmal gehen? (136-137)” (...โดยพื้นฐานฉันอาศัยอยู่ในโลกสองใบที่แตกต่างกัน หรือบางทีฉันอาศัยอยู่ระหว่างโลกทั้งสอง...แล้วฉันจะเลือกเดินทางไหนดี) แม้ว่าชินสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมเยอรมันได้ แต่ก็รู้ว่า เธอแตกต่างไปจากเด็กสาวเยอรมัน เนื่องจากพ่อแม่คาดหวังให้ชินดำรงรักษาวัฒนธรรมอิหร่านในสังคมเยอรมัน แต่วัฒนธรรมอิหร่านแตกต่างจากวัฒนธรรมเยอรมัน ชินจึงรู้สึกสับสนและแปลกแยกกับวัฒนธรรมทั้งสองชาติ เธอตัดสินใจไม่ได้ว่า จะเลือกหนทางใด หรือวัฒนธรรมใด

นอกเหนือจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ชินยังถามตนเองเกี่ยวกับความหมายของคำว่าบ้าน “Ruth hatt mir vor einige Zeit in mein Poesiealbum geschrieben: ‘Vergesse nie die Heimat,... Du findest in der Ferne kein zweites Heimatland.’ ...Aber was ist dann Heimat? Ich glaube, Heimat ist das Gefühl, irgendwo hinzugehören. Wenn das so ist, weiß ich nicht, wo meine Heimat ist. (137-138)” (รูธเขียนข้อความในหนังสือบทกวีของฉันเมื่อไม่กี่วันก่อนว่า ‘อย่าลืมบ้านเกิด.....เธอไม่พบบ้านเกิดแห่งที่สองในที่ไกลโพ้น’ หากแต่บ้านเกิดคืออะไรล่ะ ฉันคิดว่าบ้านเกิด คือ ความรู้สึกใดก็ตามที่รู้สึกได้เป็นส่วนหนึ่ง ถ้าเป็นเช่นนั้น ฉันไม่รู้ว่าจะบ้านเกิดของฉันอยู่ที่ใด) ชินอาศัยอยู่ในเยอรมนีมาเกือบ 3 ปีแล้ว ตอนนี้เธอสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมเยอรมันได้ แต่การอยู่ในฐานะของผู้อพยพทำให้ชินตั้งข้อสังเกตว่า บ้านเกิดมิใช่สถานที่เกิด หากแต่เป็นเรื่องราวของความรู้สึกเพียงแต่ ณ ตอนนีชิรินยังให้คำตอบกับตนเองไม่ได้ว่าบ้านของเธออยู่ที่ใด

ชินซึ่งเป็นผู้อพยพ เข้าใจความหมายของคำว่าบ้านดังนี้ “...Aber jetzt möchte ich hier bleiben. Was ist mit mir passiert? Habe ich mich so sehr verändert? Ich werde nie eine Deutsche sein, immer eine Ausländerin bleiben. Und trotzdem will ich hier nicht weg. Ich mag Hamburg und manchmal fühle ich mich hier zu Hause. Ich habe Freundinnen gefunden, und wenn ich mit ihnen zusammen bin, vergesse ich oft, dass ich anders bin als sie. Aber vielleicht bin ich auch gar nicht anders. Wohin

gehöre ich? Nach Persien? Nach Deutschland? Oder in die Welt, einfach in die Welt? (151)” (...แต่ตอนนี้ฉันอยากจะอยู่ที่นี้ เกิดอะไรขึ้นกับฉัน ฉันเปลี่ยนแปลงไปมากเลยหรือ ฉันไม่ได้ต้องการเป็นคนเยอรมัน อย่างไรก็ตามฉันก็เป็นคนต่างชาติอยู่ดี แม้กระนั้นฉันก็ไม่อยากไปจากที่นี่ ฉันชอบฮัมบูร์ก และบางครั้งก็รู้สึกว่ที่นี่เป็นบ้าน ฉันมีเพื่อนๆ และเมื่อฉันอยู่กับพวกเขา ฉันมักจะลืมไปว่า ตัวเองแตกต่างจากพวกเขา แต่บางทีฉันก็อาจจะไม่ได้ต่างก็ได้ ฉันเป็นส่วนหนึ่งของที่ไหนกัน ของเปอร์เซียหรือของเยอรมนี หรือเป็นส่วนหนึ่งของโลก ก็แค่เป็นส่วนหนึ่งของโลกใช้ไหม) ชิรินรู้ว่าเธอยังคงเป็นคนต่างชาติในสังคมเยอรมัน แต่เธอไม่ได้รู้สึกแปลกแยกและสับสนอีกต่อไปแล้ว ชิรินไม่สนใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเยอรมัน เธอเป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่งบนโลกใบนี้ ทางเลือกนี้บ่งบอกว่า ชิรินสามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ด้วยตนเอง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มิได้ผูกติดกับสถานที่เกิด หรือสถานที่ซึ่งเธอตั้งถิ่นฐาน การที่ชิรินเลือกจะไม่ผูกโยงตนเองทั้งกับชาติพันธุ์เปอร์เซียและชาติพันธุ์เยอรมันนั้น บ่งบอกว่า ชิรินสามารถก้าวข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ได้

การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเช่นนั้นอาจเป็นเพราะเธอเองเป็นผู้อพยพที่สามารถก้าวข้ามพรมแดนชาติพันธุ์ได้เช่นกัน นาสรีน ซีเกอ ออกจากเอเชียไมเนอร์ไปสู่ยุโรปและแอฟริกาในเวลาต่อมา ซีเกอเกิดที่กรุงเตหะราน ประเทศอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1950 พ่อแม่พาเธอและพี่น้องอพยพมาอยู่เยอรมนีตั้งแต่อายุ 9 ปี หลังจากจบการศึกษาทางด้านจิตวิทยาและการสอนที่มหาวิทยาลัยคริสเตียน อัลเบรคท์ (Christian Albrechts Universität) ณ เมืองคีล (Kiel) ซีเกอทำงานเป็นนักจิตวิทยาบำบัดในคลินิกแห่งหนึ่ง ต่อมาเธอย้ายตามสามีซึ่งเป็นพัฒน์กรไปยังหลายประเทศในแอฟริกา อาทิ แทนซาเนีย แซมเบีย มาดากัสการ์ นับตั้งแต่ ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา เธอกับครอบครัวอาศัยอยู่ในเอธิโอเปีย นอกจากการประพันธ์วรรณกรรมเด็กและเยาวชนแล้ว เธอยังมีโครงการช่วยเหลือเด็กข้างถนนในแอฟริกา วรรณกรรมส่วนใหญ่ของเธอใช้ตัวละครเป็นเด็กแอฟริกันและฉากในแอฟริกา ใน ค.ศ. 1994 นาสรีน ซีเกอได้รับรางวัลหนังสือเด็กจาก “Ausländerbeauftragte, Berliner Senats” เนื่องจากซีเกอสามารถสร้างบ้านที่ใดก็ได้ ดังนั้นตัวละครอย่างชิรินซึ่งอาจจะอิงกับอัตตชีวประวัติของซีเกอ จึงสามารถก้าวข้ามพรมแดนชาติพันธุ์ได้อย่างเป็นสุข

4. บทสรุป

ในเรื่อง **เคมีกับแกะของเขา** ยีคเซล พาชาร์คายา เน้นย้ำวิถีของแรงงานเดิร์กที่ต้องการกลับบ้าน ด้วยการนำเสนอตัวละครพ่อที่ตั้งใจมาทำงานในเยอรมนีเพื่อเก็บเงินส่งไปที่บ้าน อันเป็นภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวเยอรมันบางกลุ่มที่ต้องการให้เหล่าแรงงานต่างชาติเดินทางกลับไปยังถิ่นฐานเดิมของตน มิใช่พากันอพยพครอบครัวมาตั้งรกรากอยู่ที่เยอรมนี ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลเยอรมันจึงส่งเสริมแรงงานและครอบครัวให้กลับคืนสู่มาตุภูมิ ด้วยการให้เงินขวัญถุงในการว่าจ้างกลับบ้าน ทว่าการที่ผู้ประพันธ์สนับสนุนให้คนเดิร์กกลับบ้าน เป็นการเลือกใช้งานเขียนของตนเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐบาลโดยสนับสนุนนโยบายคืนถิ่นของแรงงานต่างด้าว

ส่วนนวนิยายเรื่อง **ชิริน** นำเสนอเรื่องราวของชิรินผู้เป็นเด็กหญิงชาวอิหร่านที่อพยพตามพ่อแม่มาอยู่ที่เยอรมนี ในตอนแรกชิรินประสบกับสภาวะแปลกแยกทำให้เธอรู้สึกอ้างว้างและโดดเดี่ยว ต่อมาเธอเริ่มสื่อสารเป็นภาษาเยอรมันได้ และเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน นำไปสู่การปรับตัวในสังคมเยอรมัน ชีวิตของชิรินดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาตั้งแต่เดินทางออกจากอิหร่าน จนกระทั่งอาศัยอยู่ในเยอรมนีเป็นเวลาเกือบ 3 ปี การที่ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องตามลำดับเวลาเพื่อบ่งบอกว่าชีวิตของตัวละครเอกไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน เป็นชีวิตที่ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเป็นการนำเสนอสภาวะเปลี่ยนผ่านของตัวละครเอกที่เปลี่ยนผ่านจากสภาวะแปลกแยกมาสู่การกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยตัวเอกเลือกที่จะไม่ผูกติดกับชาติพันธุ์ใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็ชาติพันธุ์อิหร่าน หรือชาติพันธุ์เยอรมัน การที่ผู้ประพันธ์จบเรื่องโดยให้ ชิรินก้าวข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์เพื่อสื่อนัยว่า บ้านสำหรับผู้อพยพจะเป็นที่ใดก็ได้ ซึ่งพวกเขาสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยกอีกต่อไป

การเลือกตัวบทที่มีแก่นเรื่องแตกต่างกัน แม้จะส่งผลให้บทความนี้ขาดเอกภาพที่ชัดเจนไปบ้าง เพราะเรื่องหนึ่งกล่าวถึงสังคมในมาตุภูมิของนักเขียน ส่วนอีกเรื่องหนึ่งกล่าวถึงสังคมเยอรมัน แต่นวนิยาย 2 เรื่องนี้ต่างมีจุดร่วมกันตรงที่เป็นบทประพันธ์ของนักเขียนพลัดถิ่น งานวิจัยของโพรบูล ซึ่งจำแนกประเด็นในตัวบทของนักเขียนพลัดถิ่นเป็นสี่กลุ่ม ทำให้ทราบว่า ผู้ประพันธ์ที่เป็นคนพลัดถิ่นมักนำเสนอเรื่องราวที่หลากหลาย ไม่จำเป็นต้องบอกเล่าเฉพาะเรื่องที่แสดงความรู้สึกแปลกแยกและการค้นหาอัตลักษณ์ของตัวละครพลัดถิ่นเท่านั้น ความน่าสนใจของทั้งสองเรื่องอยู่ตรงที่ ผู้ประพันธ์ทั้งสองมีการศึกษาดีและสามารถปรับตัวได้ในสังคมเยอรมันจึงมีความเป็นไปได้ว่า ทั้งคู่อาจใช้งานเขียนเป็นพื้นที่แสดงทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อสังคมเยอรมัน

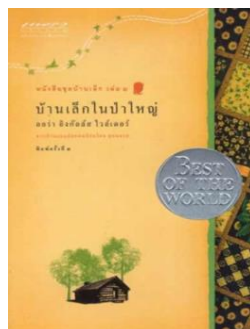
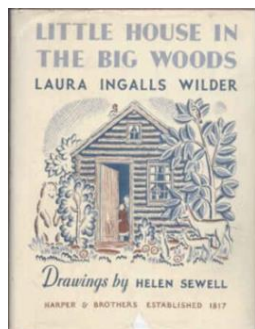
รายการอ้างอิง

- Herbert, U. 2001. **Geschichte der Ausländerpolitik in Deutschland: Saisonarbeiter, Zwangsarbeiter, Gastarbeiter, Flüchtlinge.** München. C. H. Beck.
- Pazarkaya, Y. 1993. **Kemal und sein Widder.** Würzburg: Arena.
- Probul, A. 1997. **Immigrantenliteratur im deutschsprachigen Raum: Ein kurzer Überblick.** Frankfurt am Main: R.G. Fischer.
- Siege, N. 1999. **Shirin.** 2nd ed. Weinheim: Beltz & Gelberg.
- Zielke, A. 1992. **Migrantenliteratur im Unterricht: Der Beitrag der Migrantenliteratur zum Kulterdialog zwischen deutschen und ausländischen Schülern.** Hamburg: Kovač.

การปรับบทแปลและกลวิธีการแปลจากวรรณกรรมเยาวชน

เรื่อง “บ้านเล็กในป่าใหญ่”

ฤทัยชนก ถาวรวงษ์* นครเทพ ทิพย์ศุภราชภูริ** กรรณิการ์ ช่อไม้ทอง***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของการปรับบทแปลและกลวิธีการแปลที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง **บ้านเล็กในป่าใหญ่** สำนวนแปลของ “สุคนธรส” จากวรรณกรรมต้นฉบับ เรื่อง **Little House in the Big Woods** ประพันธ์โดย ลอรา อิงกัลส์ ไวลเดอร์ (Laura Ingalls Wilder) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากตัวอย่างจำนวน 26 ตัวอย่าง ในการศึกษาที่ผู้ศึกษานำหลักเกณฑ์ในการปรับบทแปลของ สัจฉวี สายบัว (2553) มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การปรับระดับคำและการปรับระดับโครงสร้างของภาษา จากการวิเคราะห์การปรับบทแปลทั้งสองระดับ สามารถสรุปได้ว่า การปรับบทแปลระดับคำที่พบมากที่สุดคือ การใช้วลีหรือประโยคแทนคำ ส่วนการปรับบทแปลระดับโครงสร้างภาษาที่พบมากที่สุดคือ การปรับวิธีเรียงคำในวลีหรือประโยค ในส่วนของกลวิธีการแปลนั้นผู้แปลใช้การแปลทั้งแบบตรงตัวและแบบเอาความ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะการแปลแบบตรงตัวตามความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละส่วน เพื่อให้งานแปลออกมาอย่างเป็นธรรมชาติเหมือนกับต้นฉบับ

คำสำคัญ: การปรับบทแปล, กลวิธีการแปล, วรรณกรรมเยาวชน

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพ มหาวิทยาลัยรังสิต

** และ *** อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objective of this independent study was to study the type of translation editing and translation process in Laura Ingalls Wilder's children literature entitled **Little House in the Big Woods**. The analysis was conducted using qualitative data. The researcher applied the principle of translation editing proposed by Sanchwi Saibua (2010) to analyze the 26 examples. The findings were classified into two levels, which were adjustment in the word level and the language structure level. The results indicated that in the word level, using phrases or sentences instead of words was found most frequently. In terms of the language structure level, the most frequently was rearrangement of word order in sentences or phrases. Both literal and free translation techniques were used concurrently, but the literal translation was used mostly in order to keep favor as the original version.

Keywords: *Translation editing, Translation process, Children's literature*

บทนำ

ปัญหาหนึ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการแปลบทอ่านจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย คือ รูปแบบโครงสร้างของประโยค ไวยากรณ์ คำศัพท์ ที่มีความแตกต่างกันทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น การวางตำแหน่งของคำหรือวลีในประโยค ถึงแม้ผู้แปลจะรู้คำศัพท์ในข้อความทั้งหมดหรือเข้าใจโครงสร้างของประโยคแจ่มแจ้งดีแล้ว ก็อาจยังผิดแปลได้ เนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติ เป็นต้นว่าระบบทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การดำรงชีวิต ความเชื่อ ความรู้สึก ตลอดจนสิ่งที่เป็นรูปธรรมอื่นๆ เช่น ฤดูกาล สี กลิ่น การนับจำนวน และหน่วยวัดระยะทาง ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องเข้าใจวัฒนธรรมของเรื่องที่แปลเป็นอย่างดี และต้องแปลให้เป็นภาษาที่ยอมรับกันได้ในวัฒนธรรมของผู้อ่านฉบับแปล เพื่อให้แปลได้ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และได้รรถรสเทียบเคียงกับภาษาต้นฉบับ (เชวง จันทระเชตต์, 2528) อย่างไรก็ตามในบางครั้งผู้แปลไม่อาจจะแปลอย่างตรงตัวได้ จึงจำเป็นต้องปรับบทแปล

การปรับบทแปลเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหา เพราะหากไม่มีการปรับบทแปล แต่จะแปลไปตามรูปแบบและโครงสร้างของประโยคในภาษาต้นฉบับ จะทำให้ผู้อ่านไม่คุ้นเคย ไม่เป็นธรรมชาติ ไม่ชวนให้เกิดการจินตนาการหรือเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสิ่งสำคัญที่สุดในการปรับบทแปลคือการที่ผู้แปลใช้ภาษาในบทแปลที่สื่อความหมายที่เทียบเคียงได้กับความหมายของ

ต้นฉบับ ผู้แปลจึงต้องรักษาความหมายของต้นฉบับไว้ให้ครบถ้วนถูกต้องที่สุด โดยปรับรูปแบบการแปลตามความเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้แปลต้องคงอรรถรสของเรื่องไว้ให้ได้ดั้งเดิม เช่น รส ตื่นเต้น อ่อนโยน ซาบซึ้ง โกรธ การรักษาความเดิมคงคู่ไปกับการรักษาน้ำเสียงหรืออารมณ์ของเรื่อง จึงเป็นหัวใจของการแปลวรรณกรรม ฉะนั้น ผู้แปลจึงต้องเลือกถ้อยคำสำนวนที่สละสลวย ไพเราะสอดคล้องกับต้นฉบับ รวมทั้งมีความละเอียดลึกซึ้งในการเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้แต่งที่สะท้อนอยู่ในเรื่องนั้นด้วย (สิทธา พินิจภูวดล, 2543: 82-83) การเลือกใช้คำให้ถูกต้องตามบริบท สถานการณ์ เวลา สถานที่ และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการแปล ด้วยเหตุนี้ ในหลายครั้งผู้แปลจึงไม่สามารถจะแปลให้ตรงตามต้นฉบับได้ทั้งหมด

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของการปรับบทแปลและกลวิธีการแปลที่ผู้แปลในการแปลวรรณกรรมเยาวชน ผู้ศึกษาได้นำหลักการปรับบทแปลของ สัจฉวี สายบัว (2553) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ในสองระดับ คือ การปรับระดับคำ และการปรับระดับโครงสร้างของภาษา การปรับบทแปลในระดับคำ ประกอบด้วย 1) การเติมคำอธิบาย 2) การใช้วลีหรือประโยคแทนคำ 3) การใช้คำที่อ้างอิงถึงความหมายที่กว้างขึ้นแทนคำที่อ้างอิงสิ่งเฉพาะกว่า 4) การเติมตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มความคิดต่างๆ 5) การตัดคำหรือสำนวนทิ้งไป และในส่วนของการปรับบทแปลระดับโครงสร้างของภาษาประกอบด้วย 1) ระดับเสียง 2) ระดับโครงสร้างของคำ 3) ระดับประโยค (ซึ่งรวมถึงการปรับระเบียบวิธีเรียงคำในประโยคหรือวลี การเปลี่ยนจากประโยคเป็นวลีหรือวลีเป็นประโยค การปรับการใช้ปฏิเสธ การเพิ่มและละคำในประโยค) และ การปรับระดับระดับโครงสร้างในระดับที่สูงกว่าประโยค

ส่วนกลวิธีการแปลที่ใช้ มีสองลักษณะคือ 1) การแปลแบบตรงตัว (literal translation) ที่พยายามรักษารูปแบบของการเสนอความคิดของต้นฉบับไว้ในฉบับแปลให้มากที่สุด และ 2) การแปลแบบเอาความ (free translation) ที่ผู้แปลถ่ายทอดเนื้อความจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาฉบับแปลโดยปรับเปลี่ยนรูปแบบเสียใหม่ และเรียงลำดับความคิดต่างจากต้นฉบับ โดยคำนึงถึงความหมายและความเข้าใจมากกว่าอย่างอื่น เพื่อแก้ปัญหาเรื่องผู้อ่านไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดพลาด

วรรณกรรมที่นำมาศึกษาคือวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง **บ้านเล็กในป่าใหญ่ (Little House in the Big Woods)** ซึ่งเป็นวรรณกรรมอมตะของสหรัฐอเมริกา ที่มีการตีพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าตลอด 85 ปีที่ผ่านมา นำมาดัดแปลงเป็นหนังสือภาพสำหรับเด็กเล็ก หนังสือหัดอ่านสำหรับเด็กที่เริ่มอ่านหนังสือ และดัดแปลงเป็นบทภาพยนตร์โทรทัศน์ เสน่ห์ของ **บ้านเล็กในป่าใหญ่** คือ ความสมจริงและความมีชีวิตชีวาของตัวละครต่างๆ ที่ “ลอร่า” ตัวละครเอกของเรื่องได้ถ่ายทอดอย่างชัดเจน จนผู้อ่านสามารถจินตนาการตามได้อย่างดี นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ได้

ถ่ายทอดสภาพความเป็นอยู่ของชาวอเมริกันและลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเมืองเล็กๆ ในสหรัฐอเมริกาได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจใคร่รู้ว่า ผู้แปลจะยังคงเสน่ห์ของเรื่อง **บ้านเล็กในป่าใหญ่** ให้เหมือนกับต้นฉบับได้มากน้อยเพียงใด และจะถ่ายทอดรูปแบบวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของชาวอเมริกันในสมัยนั้นเช่นไร เพื่อให้คงความหมายเดิมและสาระสำคัญของต้นฉบับเอาไว้

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในส่วนนี้เป็นการวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหาทางภาษาเพื่อศึกษาถึงวิธีการปรับบทแปลวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง **บ้านเล็กในป่าใหญ่** ที่มีเนื้อหาทั้งหมด 13 บท ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ เลือกย่อหน้าที่มีความยาวที่สุดในแต่ละบทๆ ละ 2 ย่อหน้า รวมทั้งสิ้น 26 ตัวอย่าง และนำหลักเกณฑ์แนวคิดกลวิธีการแปลและการปรับบทแปลของสัญญาวิ สายบัว (2553) มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การทบทวนวรรณกรรม

ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการแปลจากหนังสือ ตำรา และทฤษฎีต่างๆ โดยจำแนกออกเป็นหัวข้อ ความหมายของการแปล หลักทั่วไปในการแปล กระบวนการแปล กลวิธีการแปล การแปลวรรณกรรม การปรับบทแปล และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการกำหนดกรอบมโนทัศน์การปรับบทแปลตามแนวทางที่ได้ศึกษาค้นคว้า หลังจากอ่านวรรณกรรมต้นฉบับและฉบับแปลเพื่อศึกษาเชิงลึกเปรียบเทียบเนื้อหาระหว่างต้นฉบับและฉบับแปลภาษาไทย จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ เพื่อเก็บข้อมูลการปรับบทแปลแต่ละประเภทที่ปรากฏในหนังสือแปลวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง **บ้านเล็กในป่าใหญ่**

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

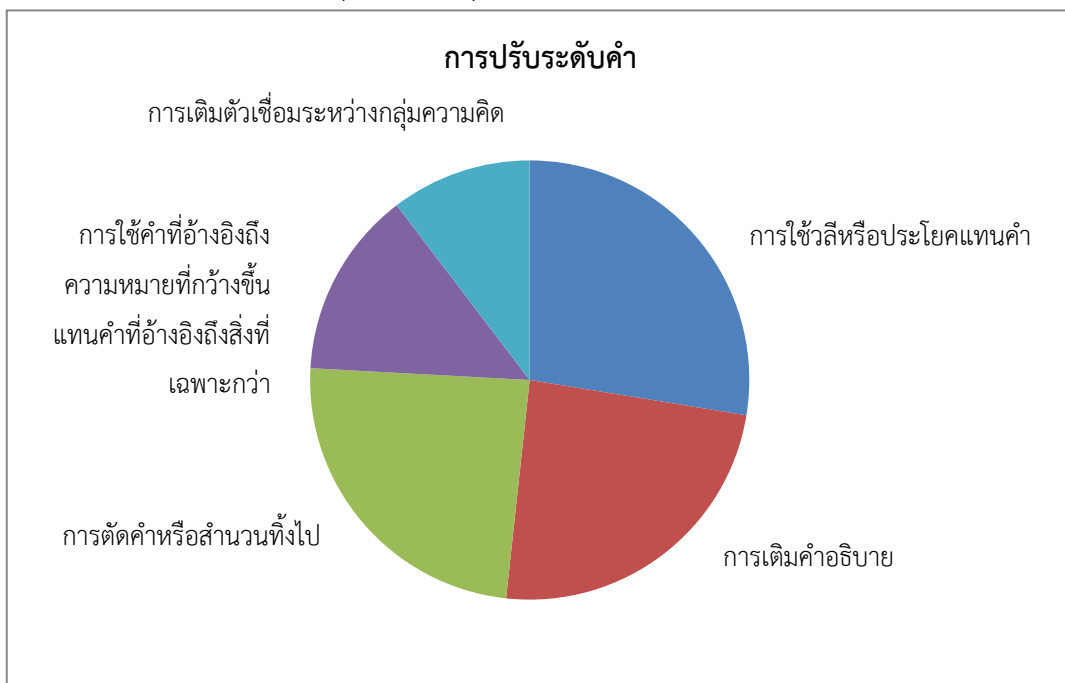
ผู้ศึกษาเทียบเคียงต้นฉบับและฉบับแปลโดยวิเคราะห์ลักษณะการปรับบทแปลแต่ละประเภทตาม หลักเกณฑ์การปรับบทแปลของ สัญญาวิ สายบัว (2553) พิจารณาการปรับบทแปลของฉบับแปล ว่าเป็นการปรับบทแปล ระดับคำ หรือ การปรับบทแปลระดับโครงสร้างภาษา แล้วจำแนกประเภท ตามลักษณะของการปรับบทแปลประเภทนั้นๆ

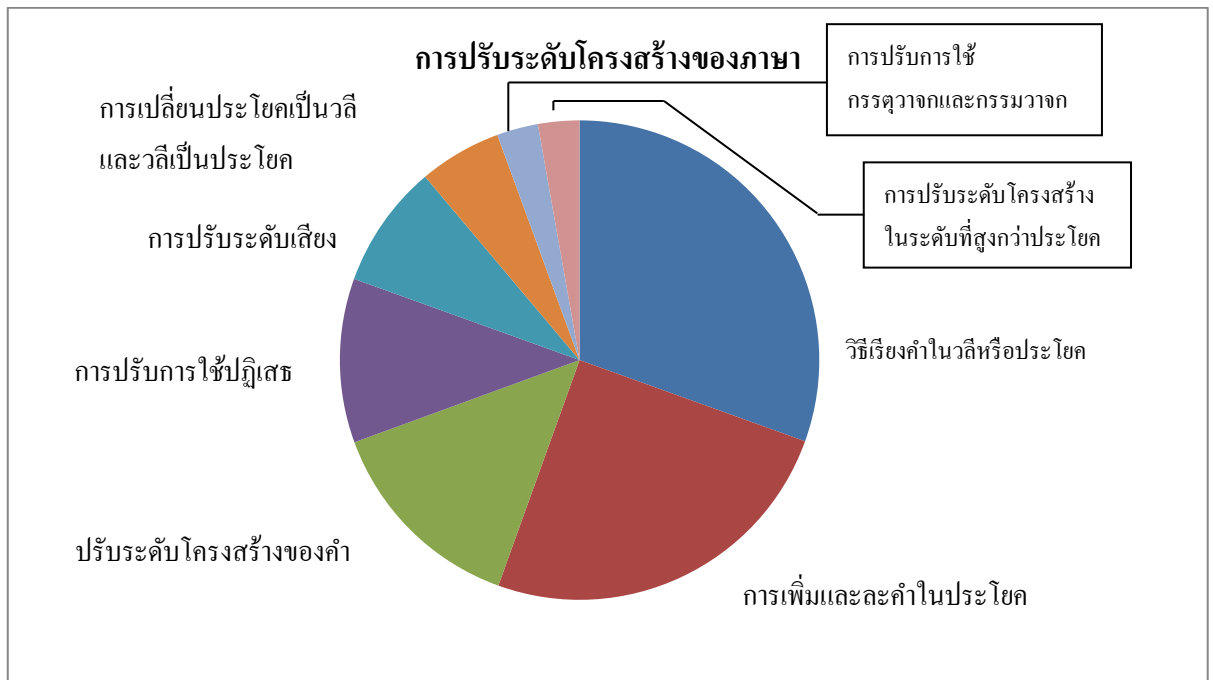
4. การสรุปและอภิปรายผลการศึกษาเชิงวิเคราะห์

ผู้ศึกษาได้สรุปผลโดยรวมของการศึกษานี้ และนำเสนอผลการวิเคราะห์การปรับบทแปลที่ใช้ในภาษาฉบับแปลในแต่ละระดับทั้งระดับคำและระดับโครงสร้างภาษา นำเสนอในรูปแบบของความถี่ของจำนวนครั้งที่พบ และยกตัวอย่างการปรับบทแปลบางส่วนที่น่าสนใจ ซึ่งคัดเลือกมาจากการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้เพื่อประกอบการอธิบาย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการวิเคราะห์การปรับบทแปลพบว่ามี การปรับทั้งในระดับประโยคและระดับโครงสร้างรวมทั้งสิ้น 65 ครั้ง โดยจำแนกตามประเภทการปรับบทแปลต่างๆ ซึ่งเรียงลำดับความถี่จากจำนวนที่พบมากที่สุดถึงน้อยที่สุดดังนี้

การปรับระดับคำ ประเภทการใช้วลีหรือประโยคแทนคำพบมากที่สุด 8 ครั้ง รองลงมาคือประเภทการเติมคำอธิบายพบ 7 ครั้ง ประเภทการตัดคำหรือสำนวนทิ้งไปพบ 7 ครั้งเช่นกัน ประเภทการใช้คำที่อ้างอิงถึงความหมายที่กว้างขึ้นแทนคำที่อ้างอิงถึงสิ่งเฉพาะกว่าพบ 4 ครั้ง ประเภทการเติมตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มความคิดพบ 3 ครั้ง สำหรับการปรับระดับโครงสร้างของภาษา แบ่งออกเป็น การปรับระดับประโยคและการปรับระดับระดับโครงสร้างในระดับที่สูงกว่าประโยค ในระดับประโยค การปรับวิธีเรียงคำในวลีหรือประโยคพบมากที่สุด 11 ครั้ง รองลงมาคือ การเพิ่มและละคำในประโยคพบ 9 ครั้ง การปรับระดับโครงสร้างของคำพบ 5 ครั้ง การปรับการใช้ปฏิเสธพบ 4 ครั้ง การปรับระดับเสียงพบ 3 ครั้ง การเปลี่ยนประโยคเป็นวลี และวลีเป็นประโยคพบ 2 ครั้ง การปรับการใช้กรรตุวาจก และกรรมวาจก ของกริยาในประโยคพบน้อยสุด 1 ครั้ง ส่วนการปรับระดับระดับโครงสร้างในระดับที่สูงกว่าประโยคพบ 1 ครั้ง เช่นกัน

ตัวอย่างการปรับบทแปลทั้งระดับคำและระดับโครงสร้างของภาษา

ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการปรับบทแปล อย่างละ 3 ประเภทตามลำดับความถี่ ดังนี้

1. การปรับบทแปลระดับคำ

1.1 ประเภทการใช้วลีหรือประโยคแทนคำ

ต้นฉบับ “venison”

ฉบับแปล “เนื้อเค็ม”

คำนาม “venison” แปลตรงตัวว่า “เนื้อกวาง” แต่ผู้แปลได้แทนความหมายว่า “เนื้อเค็ม” เพื่ออธิบายว่าเนื้อกวางนั้นผ่านการถนอมอาหารกลายเป็นเนื้อเค็มแต่เดี๋ยวนั้น เหมือนที่มีในวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปล และขณะนั้น วัฒนธรรมของภาษาฉบับแปลไม่ได้นิยมกินเนื้อกวาง ผู้แปลจึงปรับความหมายให้เข้ากับวัฒนธรรมของฉบับแปลว่า “เนื้อเค็ม” ซึ่งเป็นการอธิบายความอย่างชัดเจนแล้วปรับให้กลมกลืนสอดคล้องกับบริบทของเหตุการณ์

1.2 ประเภทการเติมคำอธิบายและการตัดคำหรือสำนวนทิ้งไป

ต้นฉบับ “Johnny cake”

ฉบับแปล “ขนมจอบนี้เค้ก”

คำนาม “Johnny cake” นั้น ในฉบับแปลผู้แปลใช้ว่า “ขนมจอบนี้เค้ก” โดยเติมคำว่า “ขนม” ลงไป เพราะในวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปลไม่มีขนมชนิดนี้ต่างจากวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ จึงเติมข้อความสั้นๆ เพื่ออธิบายความหมายของคำที่อ้างอิงนั้นให้กระจ่างขึ้นตรงกับต้นฉบับ ซึ่งเป็นของใหม่สำหรับผู้อ่าน

1.3 ประเภทการตัดคำหรือสำนวนทิ้งไป

ต้นฉบับ “.....he did not carry a gun on his back.”

ฉบับแปล “ไม่ได้สะพายปืน”

ผู้แปลละบุพบทวลี “on his back” ในบทแปล เพราะเมื่อตัดวลีดังกล่าวออก ก็ไม่ทำให้สาระสำคัญของต้นฉบับเสีย และกริยาวลี “carry a gun” ที่ฉบับแปลใช้ว่า “สะพายปืน” มีความหมายชัดเจนดีแล้ว จึงละคำว่า “on his back” โดยไม่ต้องแปลซ้ำ เพราะผู้แต่งใช้คำติดต่อกันในต้นฉบับเพื่อสื่อความหมายเพียงอย่างเดียว ขณะที่ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2554) ระบุว่า “สะพาย” หมายถึง แขนวนบ่า ห้อยเฉียงบ่า เช่น สะพายย่าม สะพายกระเป๋า โดยสามารถสะพายได้ทั้งข้างหลังและข้างหน้า แต่การสะพายปืนต้องสะพายไว้ด้านหลังเท่านั้น

2. การปรับบทแปลระดับโครงสร้างภาษา

2.1 การปรับระดับประโยค ประเภทการปรับวิธีเรียงคำในวลีหรือประโยค

ต้นฉบับ “.....how neatly the whalebones were put in the seams...”

ฉบับแปล “...เขาใส่เอ็นที่เรียกว่ากระดูกปลาวาฬในตะเข็บเสื้อได้เรียบร้อย
แนบเนียนเพียงไร”

ประโยคต้นฉบับเป็นประโยคความซ้อน มีอนุประโยคที่ทำหน้าที่เสมือนคำนามคำหนึ่ง (noun clause) การขึ้นต้นอนุประโยคด้วยคำที่แสดงคำถาม (question word) ในต้นฉบับนี้ ผู้แต่งใช้คำถาม “how” ตรงกับภาษาไทยว่า “อย่างไร” ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบเรื่องวิธีการ หลักโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษนั้นตำแหน่งของคำถามจะอยู่ต้นประโยค ซึ่งต่างจากโครงสร้างประโยคในภาษาไทย ที่ต้องวางคำที่ใช้แสดงคำถามนี้ไว้ท้ายประโยค ผู้แปลได้เลี่ยงการแปลแบบตรงตัวเพื่อที่จะรักษาความหมายของข้อความต้นฉบับ ในรูปประโยคตามหลักโครงสร้างภาษาไทย

2.2 การปรับระดับประโยค ประเภทการเพิ่มและละคำในประโยค

ต้นฉบับ “It was fun to run the whole length of the big room”

ฉบับแปล “สนุกเหลือเกินที่ได้วิ่งเล่นในห้องที่กว้างขวางอย่างนี้”

ในฉบับแปลนั้น ผู้แปลได้ละ ไม่แปลสรรพนาม “it” ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค โครงสร้างในภาษาไทยไม่จำเป็นต้องแปลสรรพนามดังกล่าว และไม่ทำให้ความหมายตามต้นฉบับนั้นเปลี่ยนแปลงไป คำว่า “it” ที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามที่ไม่ใช่บุรุษสรรพนาม (impersonal pronoun) ในต้นฉบับนั้น มีความสำคัญทางไวยากรณ์ในเรื่องทำให้ประโยคสมบูรณ์เท่านั้น ไม่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องความหมายแต่อย่างใด

2.3 ประเภทการปรับโครงสร้างของคำ

ต้นฉบับ “When Laura and Mary had said their prayers...”

ฉบับแปล “เมื่อแมรีสวดมนต์จบ...”

ต้นฉบับนี้ใช้คำกริยาในภาษาอังกฤษที่บอกสภาพการเสร็จสมบูรณ์ เนื่องจากในประโยคนีกริยาของประโยค “had said” นั้นอยู่ในรูปกาลอดีตแบบสมบูรณ์ (past perfect tense) เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นและเสร็จสิ้นลงเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่อีกเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นภายหลัง และในฉบับแปลนั้นผู้แปลได้แปลโดยยึดหลักให้เหมาะสมกับโครงสร้างของไวยากรณ์ของภาษาฉบับแปลซึ่งคำว่า “จบ” ในฉบับแปลนั้นแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงแล้ว

การอภิปรายผล

จากการศึกษางานแปลวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ผู้ศึกษาได้พบว่าผู้แปลได้มีการปรับบทแปลทั้งหมด 2 ระดับ ซึ่งตรงตามหลักเกณฑ์การปรับบทแปลของ สัญฉวี สายบัว (2553) การปรับบทแปลระดับแรกคือ การปรับบทแปลระดับคำ ประเภทการใช้วลีหรือประโยคแทนคำซึ่งพบมากที่สุด อาจเป็นเพราะ เกิดจากการที่ไม่มีคำศัพท์ในภาษาฉบับแปลที่สามารถเทียบเคียงได้อย่างเหมาะสมตามวัฒนธรรมภาษากับคำที่เป็นปัญหาในภาษาต้นฉบับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภิกา ยิ้มละมัย (2543) ซึ่งพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการแปลเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญในการสื่อความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยที่ผู้แปลนั้นต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาใช้และการตีความวัฒนธรรมนั้นๆ ผ่านการถ่ายทอดด้วยการแปล อาจเกิดความคลาดเคลื่อนเพราะ ความหมายของคำในภาษาหนึ่งอาจไม่สามารถแทนที่ด้วยคำในอีกภาษาหนึ่งได้ครบถ้วน นอกจากนี้แล้วประเด็นการศึกษานี้ยังสัมพันธ์กับการศึกษาของ ปาริชาติ ญาณวารี (2544) ที่พบว่าผู้แปลได้ใช้วลีหรือประโยคแทนคำเพื่อถ่ายทอดความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจตรงตามเนื้อเรื่องต้นฉบับ โดยได้อธิบายความอย่างชัดเจนแล้วทำการปรับให้กลมกลืนสอดคล้องกับเนื้อเรื่องบริบทของเหตุการณ์ ในกรณีที่ไม่สามารถหาคำมาเทียบเคียงคำในภาษาต้นฉบับ ผู้แปลได้ทำการใช้วลีหรือประโยคแทนคำที่เป็นปัญหานั้น

อีกประเด็นที่พบรองลงมา คือ ประเภทการเติมคำอธิบายและการตัดคำหรือสำนวนทิ้งไปซึ่งพบเท่ากัน ประเภทการเติมคำอธิบายนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้แปลเติมคำอธิบายในภาษาฉบับแปลเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจคำหรือสำนวนที่ใช้ในภาษาฉบับแปล อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้นและสามารถสื่อความหมายที่เทียบเคียงได้กับความหมายในภาษาต้นฉบับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภารัตน์ คงนันทะ (2546) ซึ่งพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ในการแปลเกิดจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญในการสื่อความหมายจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่ง อย่างไรก็ตามมีการใช้ทฤษฎีและกลวิธีหลากหลายในการแก้ปัญหาดังกล่าวแต่ผู้แปลต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาใช้และการตีความวัฒนธรรมนั้นๆ ผ่านการถ่ายทอดด้วยการแปล อาจเกิดความคลาดเคลื่อนเพราะความหมายของคำในภาษาหนึ่งอาจไม่สามารถแทนที่ด้วยคำในอีกภาษาหนึ่งได้ครบถ้วนจึงต้องเติมคำอธิบาย นอกจากนี้ประเด็นการศึกษานี้ยังสัมพันธ์กับผลการศึกษาของณัฐวรรณ อนุศาสนนันท์ (2544) ที่พบว่าผู้แปลต้นฉบับวรรณกรรมภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยได้ใช้กลวิธีแบบคำต่อคำ และการแปลแบบปรับบท ได้แก่ การขยายความเพิ่มโดยเทียบเคียงสิ่งที่มีในภาษาไทย ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาของต้นฉบับได้มากที่สุด ส่วนประเภทการตัดคำหรือสำนวนทิ้งไปนั้น เนื่องจากคำหรือประโยคในภาษาต้นฉบับบางคำเมื่อ

นำมาแปลเป็นภาษาฉบับแปลแล้วไม่ได้มีความหมายที่สำคัญที่สามารถสื่อความเข้าใจให้กับผู้อ่านในภาษาฉบับแปลได้อีกทั้งอาจจะทำให้ผู้อ่านสับสนหรือตีความหมายที่คลาดเคลื่อนไป ผู้แปลจึงได้ตัดคำหรือสำนวนทิ้งไป และไม่ได้ทำให้สาระสำคัญของต้นฉบับนั้นเสียไป ตรงกับผลการศึกษาของ วารุณี สุรังสี (2546) คือมีการละความในการแปลใจความที่ไม่สำคัญของไป ทำให้ข้อความกระชับมากขึ้นโดยความหมายเดิมไม่ได้เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

การปรับบทแปลระดับที่สองคือ การปรับบทแปลระดับโครงสร้างภาษา ประเภทการปรับวิธีเรียงคำในประโยคหรือวลีพบมากที่สุด มีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านโครงสร้างภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล การแปลแบบตรงตามตัวนั้นเป็นการแปลที่ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่แท้จริงได้ ผู้แปลจึงหลีกเลี่ยงโดยการใช้การปรับวิธีเรียงคำในประโยคหรือวลี เพื่อปรับข้อความนั้นให้เหมาะสมและตรงตามหลักโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาฉบับแปล ผู้แปลใช้วิธีการปรับระเบียบวิธีเรียงคำในวลี เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาอันเกิดจากความแตกต่างทางด้านโครงสร้างของภาษา (กนิษฐ ติหนอ, 2546) และเพื่อให้ลำดับวิธีการเรียงคำในประโยคเป็นไปตามโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาไทย โดยที่ผู้อ่านในฉบับแปลนั้นได้รับสาระความบันเทิงในรูปแบบเดียวกับผู้อ่านในภาษาต้นฉบับ สุดาวดี สุขชูชีพ (2544) พบว่าในการถ่ายทอดความหมายที่มีการปรับเปลี่ยนให้ต่างจากต้นฉบับนั้น เพื่อให้ความหมายในฉบับแปลนั้นมีความใกล้เคียงกับต้นฉบับ มีความไพเราะ สละสลวย น่าติดตามและการพยายามรักษาโครงสร้างภาษาและการลำดับความในประโยคไว้ตรงกับภาษาต้นฉบับนั้น จะทำให้ถ่ายทอดความหมายได้อย่างครบถ้วน แต่จะทำให้ภาษาฉบับแปลนั้นขาดความเป็นธรรมชาติ (วัชรพงษ์ แจ็งประจักษ์, 2544)

อีกประเด็นรองลงมาคือ การปรับบทแปลโดยการเพิ่มและละคำในประโยค สาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านโครงสร้างภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลดังนั้นผู้แปลจึงใช้วิธีการเพิ่มและละคำในประโยค ทั้งในส่วนที่ทำหน้าที่เป็นประธาน กริยา กรรม ของประโยค ทำให้ได้เป็นประโยคโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาไทยที่ถูกต้อง ชัดเจน และยังคงความหมายเดิมของต้นฉบับเอาไว้ จินตพร คงนคร (2557) พบว่าการถ่ายทอดความหมายระดับไวยากรณ์ทั้งการถ่ายทอดความหมายในระดับหน่วยคำและ ระดับประโยคผู้แปลใช้กลวิธีการปรับบทแปลโดยปรับโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษาต้นฉบับ ให้เป็นโครงสร้างภาษาของฉบับแปล เช่น การเพิ่ม การละ และการปรับประโยค เพื่อให้ข้อความในภาษาฉบับแปลนั้นมีความสละสลวยและถูกต้องตรงกับหลักโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษาฉบับแปล

ส่วนเรื่องกลวิธีการแปลวรรณกรรมเยาวชน ผลการศึกษาพบว่าผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัว และการแปลแบบเอาความตามความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละส่วน แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะการแปลแบบตรงตัวซึ่งมีการจัดลำดับของวลีและประโยคที่เหมือนกันระหว่างต้นฉบับและฉบับแปล และในบางประโยคนั้นมีการเรียงคำในประโยคเป็นแบบเดียวกันระหว่างต้นฉบับและฉบับแปล “เพราะโครงสร้างของภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ประธาน + กริยา + กรรม ลักษณะภาษาที่ใช้ในฉบับแปลนั้นจึงดูไม่ขัดกับธรรมชาติของภาษาอังกฤษและกลมกลืนไปกับบรรยากาศของเรื่อง” (สัญญาวิ สายบัว, 2553) และเมื่อพิจารณาในแต่ละตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการปรับบทแปลมากกว่าหนึ่งประเภท เพราะผู้แปลตระหนักดีว่าในแต่ละวัฒนธรรม สังคมนั้นมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมีมุมมอง ความเชื่อและทัศนคติที่แตกต่างกัน ในงานเขียนประเภทวรรณกรรมนั้นผู้แปลจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ และการใช้วิธีการปรับบทแปลเพียงแค่วิธีเดียวนั้น อาจจะไม่สามารถทำให้งานแปลนั้นมีประสิทธิภาพมากพอที่จะสื่อความหมายสื่ออารมณ์สื่อความรู้สึกให้ผู้อ่านได้เข้าใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาการปรับบทแปลวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ตัวอย่างเช่น นวนิยาย เรื่องสั้น นิทาน บทละครหรือการศึกษาการปรับบทแปลวรรณกรรมเยาวชนเรื่องอื่นๆ โดยใช้กรอบแนวคิดของ สัญญาวิ สายบัว เช่นเดียวกับเรื่อง บ้านเล็กในป่าใหญ่ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประเภทของการปรับบทแปลและกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้ในงานแปลและความแตกต่างของภาษาแปลที่ใช้ในงานแปลนั้นๆ
2. ศึกษาเปรียบเทียบประเภทของการปรับบทแปลและกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้ในงานแปลวรรณกรรมเรื่องอื่นๆของ “สุคนธรส”
3. ศึกษาการปรับบทแปลในงานวรรณกรรมแปลอื่นๆ ของ ลอรา อิงกัลส์ ไวลเดอร์ ซึ่งแปลโดยนักแปลอื่นที่ไม่ใช่ “สุคนธรส” เพื่อทราบถึงความแตกต่างในการปรับบทแปลตามกรอบแนวคิดของการปรับบทแปลของ สัญญาวิ สายบัว
4. ศึกษาเปรียบเทียบประเภทของการปรับบทแปลและกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้ในงานแปลเรื่อง บ้านเล็กในป่าใหญ่ โดยใช้กรอบทฤษฎีของนักวิชาการท่านอื่นนอกเหนือจาก สัญญาวิ สายบัว

รายการอ้างอิง

- กนิษฐ ดิहनอ. 2546. “กลวิธีการแปลวรรณกรรมฉบับตีพิมพ์สองภาษา เรื่อง “ผจญภัยทุ่งกว้าง” ของ แม้นมาส ชวลิต.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จินตพร คงนคร. 2557. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การปรับบทแปลและกลวิธีการแปลวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “แม่มด” สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เขวง จันทระเขตต์. 2528. **การแปลเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ณัฐวรรณ อนุศาสนนันท์. 2544. “กลวิธีการแปลเรื่องโรมิโอและจูเลียต บทพระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปาริชาติ ญาณวารี. 2544. “กลวิธีการแปลวรรณกรรมเยาวชนของแมกไม้ เรื่อง ซิลา رأىที่สุดและน้องเล็กยัง رأىอยู่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ลอรา อิงกัลส์ ไวล์เดอร์. 2557. **บ้านเล็กในป่าใหญ่**. แปลโดย สุคนธรส. กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน.
- วัชรพงษ์ แจ้งประจักษ์. 2544. “การศึกษากลวิธีของอาษา ขอจิตเมตต์ ในการแปลเรื่องสั้นของเออร์เนสต์ เฮมิงเวย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล,
- วารุณี สุรังสี. 2546. “กลวิธีการแปลและลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงสากลยอดนิยมภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภิกา ยิ้มละมัย. 2543. “กระบวนการกลวิธีและการแก้ปัญหาในการแปลเรื่องสั้น เรื่อง เดอะฟิลิแกน เป็นภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สัณณวี สายบัว. 2553. **หลักการแปล**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

สิทธิา พิณีจภูวดล. 2543. **คู่มือนักแปลอาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊คส์.

สุตารัตน์ คงนันทะ. 2546. “กระบวนการแปลวรรณกรรมเยาวชนจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย: กรณีศึกษาเรื่อง Bill’s New Frock ของ Anne Fine.” สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุดาวดี สุขสุชีพ. 2544. “กลวิธีการแปลวรรณกรรมเรื่อง พิฆิตตะวันตก ของไชยวัฒน์ ยนเปี่ยม.” สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

Wider, L. I. 2014. *Little House in the Big Woods*. New York: Harper Trophy.

ภาคผนวก

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อความภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล

ตัวอย่างที่ 1

Laura was bathed first, because she was littler than Mary. She had to go to bed early on Saturday nights, with Charlotte, because after she was bathed and put into her clean nightgown, Pa must empty the washtub and fill in with snow again for Mary's bath. Then after Mary came to bed, Ma had her bath behind the blanket, and then Pa had his. And they were all clean, for Sunday. (Wilder, 2014: 84)

ลอราอาบน้ำก่อนเพราะเล็กกว่าแมรี จึงต้องเข้านอนแต่หัวค่ำทุกคืนวันเสาร์ ลอราอาบน้ำกับชาร์ลอตต์หลังจากที่ได้อาบน้ำและสวมเสื้อนอนตัวสะอาดแล้ว ส่วนพ่อก็ต้องเทถังน้ำและขนหิมะมาใส่ให้แมรีอาบน้ำ พอแมรีเข้านอนแล้ว แม้อาบน้ำอยู่ด้านหลังผ้าห่มนอนซึ่งผืนนั้น แล้วจึงถึงคราวของพ่อจะได้อาบน้ำบ้าง แล้วทุกคนก็เอี่ยมสะอาดพร้อมสำหรับวันอาทิตย์ (ลอรา อิงกัลส์ ไวล์เดอร์, 2557: 59)

ผลการวิเคราะห์การปรับบทแปล

การปรับบทแปลในดังตัวอย่างนี้ เป็นการปรับระดับคำประเภทการเปลี่ยนคำเป็นวลีต้นฉบับ คือคำว่า “blanket” ที่ทำหน้าที่เป็นคำนาม แต่เมื่อผู้แปลถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปลได้เป็นวลีว่า “ผ้าห่มนอน” ซึ่งหากแปลตรงตัวนั้นผู้แปลจะแปลว่า “ผ้าห่ม” ผู้แปลได้หลีกเลี่ยงการแปลแบบตรงตัวเพื่อที่จะบรรยายให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะที่แท้จริงของผ้าห่ม แล้วให้ผู้อ่านนึกภาพตาม ซึ่งตามพจนานุกรมแล้ว คำว่า “blanket” มีความหมายว่า “ผ้าคลุมขนาดใหญ่ มักจะทำกับขนแกะใช้เฉพาะบนเตียงเพื่อที่จะให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย” และคำว่า “นอน” นั้นทำให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นว่าผ้าห่มผืนนี้เป็นผ้าห่มที่ใช้สำหรับนอนแต่แม่นำมาซึ่งเป็นฉากกั้นเวลาอาบน้ำ

ในระดับโครงสร้างนั้น พบว่ามีการปรับบทแปลระดับประโยค ประเภทการเพิ่มและคำในประโยค เนื่องจากความแตกต่างทางโครงสร้างของภาษาประโยคในต้นฉบับ คือ “She had to go to bed early on Saturday nights, with Charlotte” ซึ่งหากแปลตรงตัวจะได้ความว่า “ต้องเข้านอนแต่หัวค่ำทุกคืนวันเสาร์ กับชาร์ลอตต์” แต่ผู้แปลได้เพิ่มคำกริยาเข้าไปเพื่อทำให้

ประโยคในฉบับแปลนั้นสมบูรณ์ ได้ความในฉบับแปลว่า “ต้องเข้านอนแต่หัวค่ำทุกคืนวันเสาร์ ลอรา่นอนกับชาร์ลอตต์” คำกริยาที่เติมเข้ามา คือคำว่า “นอน”

นอกจากนี้ยังมีการปรับบทแปลระดับโครงสร้าง ระดับประโยค ประเภทการละคำในประโยค เนื่องจากความแตกต่างทางด้านโครงสร้างของภาษา ต้นฉบับ คือ “Laura was bathed first, because she was littler than Mary.” ฉบับแปล คือ “ลอราอาบน้ำก่อนเพราะเล็กกว่าแมรี” มีการละประธานของประโยคในประโยคความเดียว “she was littler than Mary” กลายเป็น “เล็กกว่าแมรี” แต่อย่างไรก็ตามความหมายในฉบับแปลนั้นก็ยังคงความหมายเดิมของต้นฉบับเอาไว้

ตัวอย่างที่ 2

Sometimes Ma let Laura and Mary go across the road and down the hill, to see Mrs. Peterson. The Petersons had just moved in. Their house was new, and always very neat, because Mrs. Peterson had no little girls to muss it up. She was a Swede, and she let Laura and Mary look at the pretty things she had brought from Sweden—laces, and colored embroideries, and china (Wilder, 2014: 178)

บางทีแม่ก็อนุญาตให้ลอราและแมรีเดินข้ามถนนลงภูเขาไปเยี่ยมมิสซิสปีเตอร์สัน ครอบครัวปีเตอร์สันเพิ่งย้ายมาอยู่ใหม่ บ้านของเขาใหม่เอี่ยม สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ เพราะไม่มีลูกเล็กๆ มาทำให้รก มิสซิสปีเตอร์สันเป็นชาวสวีเดนเคยนำของสวยๆ งามๆ ที่เอามาจากประเทศสวีเดนมาให้ลอรา กับแมรีชม เป็นต้นว่า ผ้าลูกไม้ ผ้าปักที่สวยงาม และเครื่องถ้วยชาม (ลอรา อิงกัลส์ ไวล์เดอร์, 2557: 114)

ผลการวิเคราะห์การปรับบทแปล

ในตัวอย่างนี้มีการปรับระดับคำ ประเภทการเติมคำอธิบาย โดยการเติมคำลักษณะนามข้างหน้า คือคำว่า ประเทศสวีเดน คำที่พิมพ์ตัวเอียง คือคำที่เติมลงไป ซึ่งประเทศ คือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงถึงสถานภาพทางการเมืองที่เป็นเอกราช และมีรัฐบาล อำนาจบริหาร และกฎหมายเป็นของตนเอง รวมถึงการมีรัฐธรรมนูญ ตำรวจ การทหาร การเก็บภาษี และประชากรหรือบุคคลในประเทศนั้นๆ การเรียกประเทศต่าง ๆ นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ข้างหน้าแล้วตามด้วยชื่อของประเทศนั้นๆ การเติมลักษณะนามข้างหน้าทำให้ความหมายที่ค้ำนั้นอ้างอิงถึงชัดเจนขึ้น

ประโยคถัดไปพบว่ามีกรการปรับระดับโครงสร้าง ระดับประโยค ประเภทการปรับรูปประโยคปฏิเสธ ต้นฉบับ คือ “Mrs. Peterson had no little girls to muss it up.” ฉบับแปลคือ “ไม่มีลูกเล็กๆ มาทำให้รก” ในรูปโครงสร้างภาษาไทยนั้น รูปปฏิเสธจะเป็น “ไม่+กริยา” ดังนั้นจึงกลายเป็น “ไม่มีลูกเล็กๆ” ซึ่งแตกต่างกับโครงสร้างรูปปฏิเสธในภาษาอังกฤษ คือ “have+(no), (not)” รูปปฏิเสธนั้นจะอยู่หลังคำกริยา ซึ่งหากแปลตรงตัวให้คงรูปประโยคในต้นฉบับจะได้ว่า “มีไม่ลูกเล็กๆ มาทำให้รก” ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักโครงสร้างภาษาไทยที่ถูกต้อง ผู้อ่านไม่คุ้นเคยกับภาษาแบบนี้ ผู้แปลจึงเลี่ยงการแปลแบบตรงตัว

นอกจากนี้ยังมีการปรับระดับโครงสร้าง ประเภทระดับโครงสร้างของคำ คำว่า “Petersons” นั้นผู้แปลได้ให้ความหมายไว้ว่า “ครอบครัวปีเตอร์สัน” การเติมหน่วยเสียงพิเศษ [z] ซึ่งแสดงโดย s เข้าไปข้างท้ายจะมีความหมายเพิ่มขึ้นเป็น “ครอบครัวปีเตอร์สัน” คือ “Petersons” ซึ่งบอกพจน์ เมื่อผู้แปลถ่ายทอดความหมายของคำในต้นฉบับเป็นคำในภาษาฉบับแปล ผู้แปลได้ทำการเปลี่ยนโครงสร้างของคำเสียใหม่โดยใช้รูปของคำประสมเพื่อให้ถูกต้องและเหมาะสมกับหลักไวยากรณ์ของภาษาฉบับแปล และสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ

แนะนำหนังสือ “โอบะบะซัง” (Obasan)

จอมแก้ว วิเศษชลหาร*

หากจะกล่าวถึงนวนิยายญี่ปุ่นที่มีเรื่องราวน่าสนใจ ภาษามีวรรณศิลป์ เนื้อหาสอดแทรกความรู้สึกของคนชายขอบวัฒนธรรม การเหยียดเชื้อชาติ ฯลฯ **โอบะบะซัง (Obasan)** ของจอย โคะงะวะ (Joy Kogawa) เป็นนวนิยายเล่มหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาวิเคราะห์ เพราะผู้เขียนผสมผสานเรื่องราวที่หลากหลายเข้ากันกับภาษาที่งดงามได้อย่างกลมกลืน เมื่อผู้อ่านฟินิจิเคราะห์นวนิยายเรื่องนี้แล้ว จะไม่แปลกใจเลยที่พบว่า นวนิยายเรื่อง **โอบะบะซัง** ได้รับรางวัลมากมาย อาทิ the American Book Award โดยมูลนิธิ Before Columbus รวมทั้งยังได้รับคำวิจารณ์อย่างชื่นชมจากสื่อต่างๆ เช่น New York Times Book Review

โอบะบะซัง เป็นนวนิยายที่บอกเล่าความรู้สึกแปลกแยกของคนชายขอบวัฒนธรรม ที่ได้สอดแทรกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์จากมุมมองของประชาชนชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นคนหนึ่ง ที่อยู่ในประเทศแคนาดาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง โดยกล่าวถึงความรู้สึกของนาโอมิ-เด็กหญิงตัวเล็กๆ ที่ควรเกิดความรู้สึกอบอุ่นเมื่อยืนอยู่บนแผ่นดินบ้านเกิด แต่เธอกลับรู้สึกอึดอัดและสับสน แม้ในท้ายที่สุด ก็ไม่เคยรู้สึกกลมกลืนหรือเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินเกิดเลย คำว่า “การแปลกแยก” หรือ “Alienation” นี้ คาร์ล มาร์กซ์ (Carl Marx) เคยใช้เพื่ออธิบายสถานะการดำรงอยู่ของมนุษย์กลุ่มหนึ่งที่ถูก ‘แยกออกไป’ หรือ ‘ด้อยกว่า’ คนอีกกลุ่มที่ไม่ถูกทำให้แปลกแยก (Ollman, “Alienation: Marx’s Conception of Man in Capitalist Society”,4)

โอบะบะซัง มีความน่าสนใจและมีความโดดเด่นหลายประการดังนี้

1. **โครงเรื่อง** ผู้เขียนวางโครงเรื่องได้น่าติดตาม ให้ “นาโอมิ” ตัวละครเอกชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นที่เกิดและเติบโตในแคนาดา ต้องเผชิญอุปสรรคและปัญหาต่างๆ มากเกินกำลังที่เด็กหญิงคนหนึ่งจะพึงรับได้ และสร้างให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงความรู้สึกของชาวเอเชียที่ต้องพำนักในประเทศตะวันตก ซึ่งมองชาวเอเชียว่าแปลกแยกกว่าพวกเขา

ผู้อ่านได้รับทราบเรื่องราวในนวนิยายผ่านชีวิตและความทรงจำของนาโอมิ ชีวิตของเธอเปลี่ยนไป เมื่อแม่ของเธอเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติที่ญี่ปุ่น ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะทิ้งระเบิดใส่

* นักวิชาการอิสระ

กองกำลังฝ่ายสัมพันธมิตรที่อ่าวเพิร์ล (Pearl Harbor) หลังจากเหตุการณ์นั้น แม่ไม่เคยส่งข่าวหรือกลับมาที่แคนาดาอีกเลย สถานการณ์ที่เลวร้ายกว่านั้นก็คือ ทางทหารแคนาดาบังคับให้สมาชิกที่เหลืออยู่ในครอบครัวของนาโอมิ ซึ่งบรรพบุรุษตั้งถิ่นฐานและมีแหล่งทำกินอยู่บริเวณชายทะเลนครแวนคูเวอร์ ต้องย้ายไปอยู่ในพื้นที่หนาวเย็นและแห้งแล้งทางตอนกลางของประเทศแคนาดา นาโอมิรู้สึกได้ถึงความยุติธรรมที่ต้องเผชิญรวมทั้งการเหยียดเชื้อชาติ แม้จะเติบโตจนอายุได้ 35 ปีแล้ว นาโอมิยังคงรู้สึกว่า ตนแปลกแยกไปจากชาวแคนาดาผิวขาวคนอื่น ทั้งที่เป็นชาวแคนาดาตามกฎหมายเหมือนกัน แม้รัฐบาลแคนาดาจะไม่มีนโยบายต่อต้านคนต่างเชื้อชาติอย่างรุนแรงเช่นในอดีต แต่นาโอมิก็ยังคงรู้สึกว่าเธอเป็นชาวต่างชาติ เพราะมีผิวพรรณ รูปร่าง และหน้าตาเป็นชาวเอเชียตะวันออก

2. กลวิธีการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนมีศิลปะในการเขียน โดยเล่าตัดสลับกันไปมาระหว่างเรื่องราวในปัจจุบัน กับการย้อนกลับไปเล่าเรื่องในอดีต (flashback) ทำให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องที่มาของเหตุการณ์และความเป็นไปของตัวละครแต่ละตัวได้เด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวละครเอกซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่านต้องรับรู้ข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อทำความเข้าใจความคิดอ่านของนาโอมิ ที่ได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดในชีวิต ทั้งนี้ ผู้เขียนใช้คำพูดของตัวละครเป็นเทคนิคในการอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเน้นให้ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างชาวแคนาดาผิวขาวกับชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่น รวมทั้งความเป็นมาและอุปนิสัยของตัวละครญี่ปุ่นด้วยตนเอง

3. การใช้ภาษา ผู้เขียนใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์และสื่อจินตภาพ ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ความงดงามของธรรมชาติและสิ่งต่างๆ ที่ตัวละครได้ถ่ายทอดเป็นคำพูด เช่น

“Umi no yo,” Uncle says, pointing to the grass. “It’s like the sea.”

The hill surface, as if responding to a command from Uncle’s outstretched hand, undulates suddenly in a breeze, with ripple after ripple of grass shadows, rhythmical as ocean waves. We wade through the dry surf, the flecks of grass hitting us like spray. Uncle walks jerkily as a baby on the unsure tightrope walker’s when he loses his balance.” (บทที่ 1)

ข้อความข้างต้นนี้ใช้พรรณนาโวหารและอุปมาเพื่อกล่าวถึงความรู้สึกของตัวละครชาวญี่ปุ่นที่เกิดและใช้ชีวิตอยู่ริมทะเล แต่ต้องโยกย้ายถิ่นฐานตามนโยบายข้อบังคับของทางการแคนาดาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้เขียนใช้การพรรณนาและอุปมาให้ตัวละครมองเห็นทุ่งหญ้าสูงที่มีลักษณะดังเกลียวคลื่นเมื่อลมพัดผ่าน จนทำให้ตัวละครรำลึกถึงความรู้สึกเมื่อได้อาศัยอยู่ริมทะเลอีกครั้ง

As we stand here looking over an overgrown tangle of weeds and vines, the air is suddenly swarming with butterflies. Up and down like drunken dancers, the gold-and-brown winged things coming down the side of the mountain fluttering awkwardly. There are dozens of them. Some park like tiny helicopters on grass stalks, flexing their wings as if for takeoff.” (บทที่ 16)

ข้อความข้างต้นนี้ใช้พรรณนาโวหารและอุปมาเพื่อบอกเล่าบรรยากาศของบ้านที่ครอบครัวนาโอมิต้องอพยพไปอยู่ว่า เป็นบ้านรกร้างที่มีเถาวัลย์และวัชพืชขึ้นปกคลุมเต็มไปหมด มีผีเสื้อสีน้ำตาลทองบินไปมา ผู้เขียนอุปมาให้ผีเสื้อบินขึ้นนั้นเป็นเสมือนนกต้นที่เมามายไร้สติ บางตัวก็บินเหมือนเฮลิคอปเตอร์

นอกจากการใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์แล้ว ผู้เขียนยังอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ไว้อย่าง น่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเห็นความแตกต่างของการใช้ภาษาของชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นต่างรุ่นกัน โดยแสดงว่าสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ นาโอมิใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์แบบ ขณะที่ตัวละครชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นรุ่นที่เป็นผู้สูงวัย พูดออกเสียงและใช้ภาษาที่มีกลิ่นอายของความเป็นญี่ปุ่นอยู่ ดังตัวอย่างที่จะกล่าวต่อไป

“Bureddo,” Uncle said as he pulled it from the oven. “Try. Good”

“How can you eat that stone?” I asked, poking it. “It’ll break your teeth. Shall I get the axe?”

“Stone bureddo. Oishi,” Uncle said. “Taste beri good.” (บทที่ 2)

ในการสนทนา ระหว่างคุณลุงซึ่งเป็นชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นรุ่นที่สองกับหลานสาวคือนาโอมิซึ่งเป็นชาวแคนาดาเชื้อสายญี่ปุ่นรุ่นที่สาม เห็นได้ชัดว่า คุณลุงพูดว่า “bureddo” แทน “bread” หรือพูดคำว่า “beri” แทน “very” การออกเสียงที่ผิดแผกไปจากโครงสร้างปรกติเกิดจากการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำของผู้ที่ใช้ภาษาที่ต่างเชื้อชาติกัน อันจะมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาแตกต่างกัน (MacCarthy, 1978: 85) เทคนิคนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ความแตกต่างกันของตัวละครทั้งสองรุ่นนี้ได้เป็นอย่างดี นับเป็นการนำความรู้ด้านสัทศาสตร์มาสอดแทรกได้อย่างกลมกลืนและทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความแตกต่างด้านสัทศาสตร์ของตัวละครเชื้อสายญี่ปุ่นรุ่นต่างๆ ได้

4. การสอดแทรกประเด็นทางจิตวิทยา ผู้อ่านนวนิยายเรื่อง **โอะบะซัง** สามารถสัมผัสได้ถึงจุดวิกฤติในการหาอัตลักษณ์ของตัวละครเอก (Identity Crisis) ที่มีความรู้สึกอึดอัดมาโดยตลอด เพราะถูกเหยียดสีผิวทั้งที่เป็นพลเมืองของแคนาดามาตั้งแต่เกิด วิกฤตินี้ยิ่งเลวร้ายมากขึ้นเมื่อแม่หายไประหว่างชีวิตของเธอตั้งแต่ในวัยเด็ก

โดยทั่วไปแล้ว มนุษย์ต้องเผชิญวิกฤติในชีวิตตามอายุที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งหมด 8 ช่วง (Erikson อ้างถึงใน Whitbourne, 2012) ช่วงที่ห้า คือช่วงวัยรุ่น เป็นช่วงที่เป็นมรสุมอย่างแท้จริง เพราะมีการปรับตัวให้เข้ากับวัยเจริญพันธุ์ ส่งผลโดยตรงกับรูปร่าง ฮอโมน อารมณ์ และความสามารถในด้านการรับข้อมูล นับว่าเป็นช่วงแรกที่มนุษย์เริ่มพิจารณาบทบาทและคุณค่าของตนในสังคม

สำหรับนาโอมินั้น การที่แม่ของเธอหายไปจากชีวิตในวัยเด็กกลายเป็นความสงสัยใน ความว่างเปล่า ที่ไม่รู้ว่าแม่หายไปไหนและด้วยสาเหตุใด รวมทั้งการถูกส่งให้อยู่ที่บ้านและ ความทรงจำแสนสุขในวัยเด็กเพื่อให้มาอยู่ในสถานที่อันยากลำบาก ทั้งในแง่ความเป็นอยู่และ สภาพทางจิต ทำให้นาโอมิเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ด้วยความไม่มั่นคงในจิตใจ อาจกล่าวได้ว่า รากฐานความเป็นตัวตนของนาโอมิไม่แข็งแรงตั้งแต่เริ่มต้น เราจึงเห็นตัวตนในปัจจุบันของเธอที่เล่าเรื่องให้ผู้อ่านฟังด้วยความรู้สึกที่ไม่มั่นใจในความเป็นตัวของตัวเองเลย

การอาศัยอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural worlds) ซึ่งมีคนหลากหลายวัฒนธรรม อยู่ร่วมกัน มักมีการเลือกปฏิบัติและการดูแคลนผู้อื่นเสมอ โดยเฉพาะในประเทศที่ประชากรมาจากหลากหลายที่มา และแม้จะไม่ใช่อพยพ แต่มีบรรพบุรุษที่มาจากวัฒนธรรมอื่น ก็มักถูกปฏิบัติอย่างอยุติธรรมไปด้วย (Heine, 2012: 401)

“นาโอมิ” เป็นตัวแทนของผู้ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างอยุติธรรมจากมโนทัศน์ที่เป็นอคติของ คนในสังคม (prejudice) คือ ความรู้สึกเชิงลบต่อบุคคล เพียงเพราะแค่เขาเป็นสมาชิกของ คนกลุ่มหนึ่ง และการเหมารวม (stereotype) คือ มีความเชื่อต่อกลุ่มต่างๆ ว่ามีลักษณะอย่างใด อย่างหนึ่งโดยไม่ได้พิสูจน์ว่าแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกัน (นพมาศ อึ้งพระ ชีรวัดิน, 2555: 273) เห็นได้จากชีวิตของนาโอมิในวัยเด็ก ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลแคนาดา ซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรที่ต่อต้านญี่ปุ่นในฐานะประเทศในฝ่ายอักษะ เมื่อนาโอมิโตขึ้นรูปลักษณ์ แบบชาวเอเชียทำให้เธอถูกมองว่าเป็นชาวต่างชาติในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง แต่นาโอมิไม่ รู้สึกว่าเธอเป็นชาวญี่ปุ่น ความรู้สึกนี้เรียกว่าชายขอบทางวัฒนธรรม (Cultural Marginality) คือความรู้สึกลำบากใจที่ไม่สามารถเลือกวัฒนธรรมที่แตกต่างในตนเองได้ว่าควรจะยึดชนบใด ปัญหาทำให้เกิดความเศร้าซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต (Porter and Washington, 1993 :152) เห็นได้ชัดจากนาโอมิ ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง ที่ยังคงมีบาดแผลอยู่ จึงส่งผลอย่างไม่มีวัน เลือนหาย ต่อตัวตนของเธอเองและความสัมพันธ์ที่มีกับคนรอบข้าง

นวนิยายเรื่อง โอบะบะซัง นี้ ทรงคุณค่าทั้งในแง่การวางโครงเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง การเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อความรู้สึกของผู้เขียน ให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังสอดแทรกความรู้เรื่องอื่นๆ อีกหลายประการ เป็นเรื่องราวที่ทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงสิ่งที่เคย

เกิดขึ้นจริงในอีกมุมหนึ่งของโลก และได้เรียนรู้ด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับอคติ และการเหมารวม ซึ่งส่งผลอย่างรุนแรงกับสุขภาพจิตของผู้ที่ถูกกระทำอย่างอยุติธรรม อาจกล่าวได้ว่า โอะบะซัง เป็นผลงานที่ผู้สนใจด้านภาษาและวรรณคดีอ่านได้สนุกพร้อมกับการตั้งข้อสังเกตเรื่องการใช้ภาษา และวรรณศิลป์ ส่วนผู้ที่สนใจด้านจิตวิทยาจะได้มีโอกาสค่อยๆ ทำความเข้าใจภูมิหลังที่ทำให้ตัวละครแต่ละตัวมีความแตกต่างกัน นับเป็นผลงานที่เหมาะสมกับรางวัลและคำวิจารณ์เชิงบวกอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

- นพมาศ อึ้งพระ วีระเวทิน. 2555. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- Heine, S.J. 2012. **Cultural Psychology**. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Kogawa, J. 1993. **Obasan**. Toronto: Anchor Books.
- MacCarthy, P. 1978. **The Teaching of Pronunciation**. Cambridge: Cambridge
University Press.
- Ollman, B. “Alienation: Marx’s Conception of Man in Capitalist Society”,
DIALECTICAL MARXISM The Writings of Bertell Ollman. (online). Available:
https://www.nyu.edu/projects/ollman/docs/a_ch18.php. (Accessed 1
Feb.2017).
- Porter, J.R. & Washington, R.E. 1993. **Minority Identity and Self-Esteem**, Annual
Review of Sociology, 19.
- Whitbourne, Susanne Krauss. Are You Having an Identity Crisis?. (online).
Available:[https://www.psychologytoday.com/blog/fulfillment-any-
age/201203/are-you-having-identity-crisis](https://www.psychologytoday.com/blog/fulfillment-any-age/201203/are-you-having-identity-crisis). (Accessed 1 Feb.2017).

รายละเอียดการส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสารฯ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ขอเชิญอาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาและบัณฑิตที่สนใจส่งบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ลงตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

1. วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษา บัณฑิต และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัย ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลความคิดเห็นทางวิชาการและวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นเรื่อง “ภาษาและวัฒนธรรม” กับ “ปรัชญาและประวัติศาสตร์” อันจะเป็นการพัฒนาการศึกษาและการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านภาษา วัฒนธรรม ปรัชญา และประวัติศาสตร์

2. ข้อกำหนดบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ลงตีพิมพ์ในวารสารฯ

2.1 เขียนเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน หรือภาษาฝรั่งเศส พร้อมบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ส่วนบทความที่เขียนเป็นภาษาจีนและภาษาฝรั่งเศสนั้น นอกจากบทคัดย่อภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศนั้นแล้ว ต้องมีบทสรุปภาษาไทย พร้อมบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษอีกชุดหนึ่งด้วย

2.2 มีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4

2.3 ใช้ระบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (author-date in-text citation) ดังรายละเอียดใน ข้อ 6.

3. การส่งต้นฉบับและกำหนดส่ง

ส่งต้นฉบับพิมพ์ (บทความพร้อมบทคัดย่อภาษาไทยและอังกฤษ) 1 ชุด ถึงบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ตามรายละเอียดที่ระบุในข้อ 5

4. เงื่อนไขอื่นๆ

4.1 ต้นฉบับที่ส่งมาต้องไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน ยกเว้นเป็นการรวบรวมผลงานที่ได้เสนอในการประชุมทางวิชาการ

4.2 ผู้เขียนหนึ่งคนส่งบทความให้พิจารณาได้เพียงฉบับละ 1 บทความ

4.3 กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบ เจ้าของบทความที่ได้รับการพิจารณตีพิมพ์จะต้องแก้ไขต้นฉบับให้เสร็จ และส่งคืนที่กองบรรณาธิการภายในเวลาที่กำหนด

5. ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

1. ผศ. ดร.กัญฐิกา ศรีอุดม โทรศัพท์ 02-997-2200-30 ต่อ 1255 โทรสาร ต่อ 1222

E-mail: kanthika.sriudom@gmail.com

2. เว็บไซต์ www.rsu.ac.th/jla/

6. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in-text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสาร เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วย รวมทั้งทำเอกสารอ้างอิง (references) หรือบรรณานุกรม (bibliographies) โดยเรียงเอกสารตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งตามตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างการเขียนอ้างอิงระบบนาม-ปี

1. หนังสือ ได้แก่ หนังสือทั่วไป, บทความ, บทวิจารณ์หนังสือวารสาร, เอกสารอัดสำเนา และเอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์อื่นๆ, สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล, หนังสือพิมพ์ในกรณีอ้างข่าวทั่วไป, แผนที่, การสัมภาษณ์ และสื่อไม่ตีพิมพ์

รูปแบบ

1.1 กรณีอยู่ต้นย่อหน้า และกลางย่อหน้า

ชื่อผู้เขียน\ปี พ.ศ.\เลขหน้า\

1.2 กรณีอยู่ท้ายย่อหน้า

\(ชื่อผู้เขียน,\ปี พ.ศ.\เลขหน้า)

ตัวอย่าง

ณัฐภัทร จันทวิช (2530 : 13) ได้อธิบายถึงที่มาของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกไว้สรุปได้ว่าพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระราชพิธีสำคัญที่สุดของบุคคลที่จะขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ มีผู้สันนิษฐานว่าประเทศไทยจะได้รับต้นแบบสืบทอดมาจากอินเดีย

พระราชพิธีพืชมงคลเป็นพระราชพิธีสงฆ์ได้มีการประกอบพระราชพิธีในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ได้ประกอบพิธีหลายๆ อย่าง แต่มีพิธีการอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับภาษาบาลีและภาษาไทยโดยตรง นั่นก็คือ การที่พระมหาราชครูอักษฎาจารย์ ประธานคณะพราหมณ์อ่านประกาศพระราชพิธีพืชมงคลซึ่งประกาศพระราชพิธีนี้เป็นคาถาภาษาบาลีพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 4 อ่านทำนองสรภัญญะจบแล้วดำเนินความภาษาไทยคำร้อยแก้ว (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2552 : 16)

2. วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์\\(ปี พ.ศ.\:\บทคัดย่อ หรือ เลขหน้า)\\

ตัวอย่าง

วริศรา โกรทินธาคม (2553 : บทคัดย่อ) ผลจากการศึกษาพบว่า เพลงไทยสากลมีการใช้คำที่สะท้อนวัฒนธรรมด้านต่างๆ 6 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมทางภาษา 2) วัฒนธรรมทางวรรณคดี 3) วัฒนธรรมทางวัตถุ 4) วัฒนธรรมทางจิตใจ 5) วัฒนธรรมทางจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของชนในสังคม และ 6) วัฒนธรรมทางสุนทรียะ ด้านโครงสร้างคำพบว่า คำที่สะท้อนทางภาษามีโครงสร้างเป็นคำประสมมากที่สุด ส่วนในด้านสำนวนพบว่า มีการใช้สำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมในด้านต่างๆ 3 ลักษณะ ได้แก่ สำนวนเก่า สำนวนใหม่ และสำนวนที่ดัดแปลงมาจากสำนวนเก่า

3. อินเทอร์เน็ต

รูปแบบ

3.1 กรณีอยู่ต้นย่อหน้า และกลางย่อหน้า

ชื่อผู้เขียน\\(ปี พ.ศ.\:\ระบุ website)\\

3.2 กรณีอยู่ท้ายย่อหน้า

\\(ชื่อผู้เขียน,\ปี พ.ศ.\:\ระบุ website)

ตัวอย่าง

ชินแส (นามแฝง) (2549 : www.sinsae.com) ได้กล่าวถึงทางสามแพร่งว่า เป็นจุดตัดของเส้นทางการจราจร อาจถูกรบกวนจากแสงไฟที่สาดมาในบ้าน และเป็นจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ นอกจากนี้ยังเป็นจุดที่ลมพัดผ่าน ซึ่งจะพัดพาฝุ่นละอองเข้ามาในบ้านได้ง่าย ในบริบทนี้มีความหมายว่า ในสมัยโบราณมีความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ หรือที่อยู่อาศัย หรือการประกอบกิจการใดๆ ก็ตาม หากปลูกสร้างอยู่ในบริเวณทางสามแพร่ง ถือว่าเป็นที่ที่ไม่เป็นมงคล ทำให้ไม่มีโชคลาภ

การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจากฉบับปีพุทธศักราช 2540 เป็นฉบับปีพุทธศักราช 2550 เพื่อแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียง และปัญหาคอร์รัปชันของนักการเมือง รวมทั้งเพิ่มการตรวจสอบรัฐบาลและพรรคการเมือง เป็นต้น โดยมีการลงประชามติไปเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2550 (บรรยง วิทยวีรศักดิ์, 2550 : www.tddf.or.th)

ตัวอย่างการอ้างอิง

1. หนังสือ

1.1 หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง.\ปีที่พิมพ์.\ชื่อหนังสือ.\จำนวนเล่ม (ถ้ามี).\ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).\สถานที่พิมพ์:\สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัชณี วายลี, วันทนี ศรีรัฐ, และวิสุตา นาคทัต. 2524. **ภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ). 2518. **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

FAO. 1991. **Improving Training Quality: A Trainer's Guide to Evaluation**. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.

Katz, W. A. 1974. **Introduction to Reference Work**. 2 vols. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.

1.2 หนังสือแปล

รูปแบบ

ชื่อผู้แปล.\ปีที่พิมพ์.\ชื่อหนังสือ.\สถานที่พิมพ์:\สำนักพิมพ์.\แปลจาก (translated from) ผู้แต่ง.\ปีที่พิมพ์.\ชื่อหนังสือ.\สถานที่พิมพ์:\สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นฤจร อธิธิจิระจรัส. 2535. **แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาของเฮร์เบิร์ตสเปนเซอร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. แปลจาก L. A. Coser. 1971. **Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context**. New York: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.

ส. วาสนา ประवालพุกษ์. 2538. **นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ. แปลจาก S. Kemmis and R. McTaggart (eds.). 1988. **The Action Research Planner**. Australia: Deakin University.

2. บทความ

2.1 บทความในหนังสือที่มีผู้เขียนคนเดียวกันตลอด หรือไม่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ.\ปีที่พิมพ์.\“ชื่อบทความ.”\ชื่อเอกสาร.\จำนวนเล่ม (ถ้ามี).\ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).\สถานที่พิมพ์:\สำนักพิมพ์,\เลขหน้า.

ตัวอย่าง

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2537. “การศึกษากับการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม.” การศึกษากับการถ่ายทอดวัฒนธรรม: กรณีหนังใหญ่วัดขนอน. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 3-4.

Holland, J. L. 1973. “Making vocational choice.” **A Theory of Career**. New Jersey: Prentice-Hall, 2-18.

2.2 บทความในหนังสือที่มีบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ.\ปีที่พิมพ์.\“ชื่อบทความ.”\ใน (in) ชื่อบรรณาธิการ.\ชื่อหนังสือ.\จำนวนเล่ม (ถ้ามี).\ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).\สถานที่พิมพ์:\สำนักพิมพ์,\เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณรงค์ชัย อัครเศรณี. 2524. “กลยุทธ์ในการระดมเงินทุนจากต่างประเทศ.” ใน ลือชัย จุลาสัย และ มิ่งสรรพ์ สันติกาญจน์. (บรรณาธิการ). **เศรษฐกิจไทย: อดีตและอนาคต**. กรุงเทพมหานคร: บางกอกการพิมพ์, 273-293.

Ley, D. and M. S. Samuels. 1978a. “Introduction: Contexts of modern humanism in Geography.” In D. Ley, and M. S. Samuels. (eds.) **Humanistic Geography: Prospects and Problems**. Chicago: Maaroufa Press, 1-17.

2.3 บทความในวารสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ.\ปีที่พิมพ์.\“ชื่อบทความ.”\ชื่อวารสาร\ปีที่(ฉบับที่ ถ้ามี):\เลขหน้า.

ตัวอย่าง

นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช. 2541. “การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย.” *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย* 11 (2): 21-50.

Clark, J. S., M. Fulton, and J. T. Scott, Jr. 1993. “The consistency of land values, land rents, and capitalization formulas.” *American Journal of Agriculture Economics* 75 (1): 147-155.

ในกรณีที่บทความไม่จบในฉบับ และยังมีพิมพ์ต่อในฉบับต่อไป ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่น แล้วใส่ฉบับที่ของวารสารฉบับต่อไป คั่นด้วยเครื่องหมายทวิภาค (:). พร้อมกำกับเลขหน้า ทำเช่นนี้เรื่อยๆ จนกว่าบทความนั้นจะจบบริบูรณ์จึงใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.)

ตัวอย่าง

สมชัย ฤชุพันธ์. 2519. “หลักการในการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้.” *สรรพากรศาสตร์* 23 (3): 13-23; (4): 37-53.

2.4 บทความในสารานุกรม

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ.\ปีที่พิมพ์.\“ชื่อบทความ.”\ชื่อสารานุกรม\เล่มที่:\เลขหน้า.

ตัวอย่าง

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2529. “การถนอมอาหารของชาวดัตช์.” *สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้* 1: 163-165.

Bennett, J. M. 1989. “Speed reading.” *The World Book Encyclopedia* 18: 774.

2.5 บทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ.\ปีที่พิมพ์.\“ชื่อบทความ.”\ชื่อหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร\ (วัน
\เดือน\ปี):\เลขหน้า.

ตัวอย่าง

เพชร สีนสวัสดิ์. 2536. “การปรับกลยุทธ์เพื่อดึงนักลงทุนไม่หนีไทย.” สยามรัฐ (4 กรกฎาคม 2536): 7.

Dasna, O. 1993. “Mr.Clean campaigns in Thailand.” *Bangkok Post* (July 3, 1993): 23.

3. บทวิจารณ์หนังสือวารสาร

รูปแบบ

นามผู้เขียนบทวิจารณ์.\ปี.\วิจารณ์หนังสือ (ชื่อหนังสือ),\โดยชื่อผู้แต่งหนังสือ.\
ชื่อวารสาร\ปีที่(ฉบับที่ ถ้ามี):\เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ภาวนา เขมะรัตน์. 2534. วิจารณ์หนังสือรายงานการวิจัยเรื่องการปรับปรุงระบบราชการด้านการจัดองค์การ, โดย อมร รักษาสัตย์ และ ถวัลย์ วรเทพพิพัฒน์. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์* 31: 193-205.

4. วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์.\ปี.\ชื่อวิทยานิพนธ์.\ชื่อปริญญา\สาขา,มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สายใจ ทองเนียม. 2544. *ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่มีต่อการอ่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยรังสิต.*

5. เอกสารอัดสำเนาและเอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์อื่นๆ

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียน.\ปีที่พิมพ์.\ชื่อเอกสาร.\สถานที่พิมพ์.\(อัดสำเนา หรือ Mimeographed).

ตัวอย่าง

อนเนก จันทรวงศ์. 2530. การใช้ทรัพยากรน้ำ. สำนักงานคณะกรรมการแหล่งน้ำแห่งชาติ ศูนย์วิเคราะห์และประสานแผนปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (อัดสำเนา).

6. ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียน.\ปีที่ตีพิมพ์.\“ชื่อบทความ.”\ชื่อวารสาร\ (Online).\ระบุ website, \วัน\เดือน\ปี.(ที่สืบค้นข้อมูล)

ชื่อผู้เขียน.\ปีที่ตีพิมพ์.\ชื่อบท.\ในชื่อเอกสาร\ (Online).\ระบุ website,\วัน\เดือน\ปี.(ที่สืบค้นข้อมูล)

ตัวอย่าง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต. 2547. วิสัยทัศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต (ออนไลน์). www.rsu.ac.th, 12 กุมภาพันธ์ 2550.

McNamara, C. 1998a. Program evaluation. In *Basic Guide to Program Evaluation* (Online). www.mapnp.org/library/evaluatn/fnl_eval.htm, April 19, 2000.

7. ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ตัวอักษร TH Sarabun New 16

ด้านบน 1.5 นิ้ว

ด้านล่าง 1.5 นิ้ว

ด้านซ้าย 1.5 นิ้ว

ด้านขวา 1.5 นิ้ว

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	20
ชื่อผู้แต่ง	เอน	ชิดขวา	16
บทคัดย่อ	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16

บทความ	ปกติ	ใช้หมายเลขกำกับ	16
การเน้นความในบทความ	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16
ข้อความในตาราง	ปกติ	ใช้หมายเลขกำกับ	14
ข้อความอ้างอิง	เอน	ใช้หมายเลขกำกับ	14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16

8. การสมนาคุณ

ผู้เขียนบทความจะได้รับวารสารฯ ฉบับที่ลงบทความ 3 เล่ม และเป็นสมาชิกของวารสารฯ เป็นเวลา 1 ปี ส่วนผู้ตรวจ (reader) จะได้รับค่าตรวจบทความๆ ละ 1,000-2,000 บาท (เมื่อวารสารฯ พิมพ์เผยแพร่แล้ว)

กองบรรณาธิการ
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต

ใบสมัครเป็นสมาชิก “วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มหาวิทยาลัยรังสิต

“วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ
ฉบับเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม และ ฉบับเดือนมกราคม-มิถุนายน
ราคาฉบับละ 80 บาท ค่าสมัครสมาชิก (2 ฉบับ) ปีละ 150 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

ข้าพเจ้ามีความประสงค์ขอสมัครเป็นสมาชิก “วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

- โดยสมัครเป็นสมาชิกรายปี ระยะเวลา.....ปี
เริ่มตั้งแต่ ฉบับเดือน.....พ.ศ.
ถึง ฉบับเดือน.....พ.ศ.
- โดยขอให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม.....
.....
- โดยขอให้จัดส่งวารสารมาตามที่อยู่ดังนี้
ชื่อ (หน่วยงาน).....
ชื่อ-สกุล (ผู้ประสานงาน).....
เลขที่ หมู่ที่ ถนน.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์..... โทรสาร.....
- โดยข้าพเจ้าได้โอนเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ธนาคารไทยพาณิชย์ 5193 สาขามหาวิทยาลัยรังสิต
ชื่อบัญชี นายฐนวิวัฒน์ ไกรเพิ่ม และ นายวรเทพ ว่องสรรพการ
เลขที่บัญชี 403-475000-3 เป็นเงินทั้งสิ้น..... บาท

หมายเหตุ กรุณาสำเนาหลักฐานการโอนเงินมาที่โทรสาร 0 2997 2200-30 ต่อ 1222